

YÖN

HAFTALIK GAZETE

PLAYBOY
&
TOYNBEE

VE
DÜNYANIN GİTTİĞİ
YENİ
DÜZEN

Barış Dünyası

- Türkiye'de Kapitalizmin Tarihi - İSTANBUL LİMANI NASIL MİLLİLEŞTİ

Türkiyede devlet eliyle kapitalist yetiştirme tarihi, Cumhuriyetin ilk yıllarına kadar gider. Bunun en başarılı şaheser örneği İş Bankasıdır. Aşağıda okuyacağınız İstanbul Limanının millileştirilmesi hikâyesi ise, başarısız, fakat çok ilgi çekici bir örnektir. Arabaşıkları tarafımızdan konan bu samimi yazının merakla okunacağını umuyoruz.

YÖN

AHMET HAMDİ BAŞAR

Mütareke yıllarında Beyoğlu'nda Türkçe konuşulmazdı. Lokantalarda garsonlar Türkçe bilmezler, dükkânlarda satıcılar size Fransızca ya da Rumca cevap verirlerdi. Durum İstanbul imanında da böyleydi. Limanda yükleme - boşaltma işlerini yapanlar ecenebi vapur kumpanyaları, acenteleriydi. Bunların hiç birinde Türk memur çalışmazdı. Puvantörler, formenler, kısacası liman işlerini yapanlar hepisi İtalyan, Fransız, Rum ve diğer millerlerdendi. Acentelere iş için müracaat edenler, hiç Türkçe bilmeyen memurlarla karşılaşarlardı. Bu durum, işlerin yürütmesine engel değildi. Yani acente memurları kendilerini Türkçe öğrenmeye mecbur görmüyorlardı. Çünkü müşterileri de büyük çoğunlukla Türk değildi.

Ben İstanbul Limanının harpten evvelki halini de bilirim. Galata rıhtımında çeşitli ecenebi bandıralı vapurlar, römorkörler arasında ancak birkaç tane Türk bayrağı taşıyana raslanırdı. Bütün sahillerimiz arasında ecenebi gemiler çalışırdı. Bunların aralarında kıyasıya rekâbet de ek sık olmazdı. Meselâ biri Mudanya'ya 20 kuruşa yolcu taşıırken, öteki navlunu 15 kuruşa indirir. Ertesi günü birincisinin yolcuya 10 kuruşa билет kestğini, ötekinin de bedava taşıdığını görmek mümkündür. Hatta bir defasında bedava taşıyan geminin yolculara üstelik bir de simit verdiğine şahit olmuştum.

Harpten evvel çoğunlukla ecenebi bandıralı olan su gemileri, römorkörler harp doğayısıyla bayrak da değiştirdiler ve çoğu Türk bayrağı çektiler. Ama hemen hepsinin sahipleri Türk değildi. Türk olan mavnacılar. Sayıları 1000 den fazla olan mavnaların çoğu yelkenliydi. Liman içinde kısa mesafelerde kürekle ve bazen de römorkörle çekilirdi. Mavnacılar kuvvetli bir Gedik kurmuşlardı. Birinci Dünya Harbinde Çanakkale'ye malzeme ve cephaneye taşımakta yararlı hizmetler yaptılar. Harpten sonra, Boğazların açılması ve birdenbire dışarıdan İstanbul'a birçok malın gelmesi dolayısıyla işler çok fazlaştı. Gümrük ambarları gelen malları alamaz oldu. Çoğu mavnalarda günlerde, hattâ aylarca beklerdi. Böylelikle mavnalar eşya deposu oldu. Mavnacılar çok kazandırlarsa da bu furyada arslan payını asıl ecenebi vapur acenteleri aldılar... Mal sahipleri acentelere 'dizbarko' diye bir ücret ödemeye mecbur oluyorlardı. Malların günlerce mavnalarda bekle-

mesi yüzünden böyle bir ücret verilmeliydi. Ama acenteler bunu kendileri tâyin ediyorlardı. Bir harcamışlarsa, üç alıyorlardı. Dizbarko'nun ton başına 40-45 liraya çıktığı oldu. O zamanın parasına göre bu müthiş bir şeydi. 'Ecenebi Vapur Kumpanyaları Ticaret Odası' diye resmen kurulmuş bir teşekkülü vardı. Acenteler burada toplanırlar, hiçbir makamin kontrol ve müdahalesi olmadan âdeta vergi keserlerdi.

İstanbul Ticaret Odasını millileştirdikten sonra tüccardan işittığımız en büyük şikâyet dizbarko yüzündendi. Oda'ya, acenteleri çağırarak, Milli Hükümet kurulduğu için onların da gözü korkmuştu. Tarifeyi bir miktar indirttik. Ama sonra öğrendik ki bu in dirim de gösterişten ibaret kalmıştır. Çünkü acenteler Ordino parası, bilmem ne parası diye başka adlarla istediklerini yine almakta devam ediyorlarmış.

Limana işine kimsenin, hiç birimizin aklı ermiyordu. Ne yapmalı ki bu soygunculuk önlemlen ve İstanbul Limanı millileşsin? Milli hükümet İstanbul'a hâkimdi ama, henüz limanına değildi. Ecenebi vapur kumpanyalarına söz dinle temediktan sonra, aralarında çok kuvvetli bir Gedik teşkilâtı kurmuş olan mavnacılar dan birşey istemeye hakımız yoktu. Zaten istesek de onlardan almak mümkün değildi. Bir mavna bir saatlik iş yapar, tam gündelik alırdı. Mal yükler, boşaltmayı iki gün geciktirir, üç günlük ücret isterdi. Mavnacılarla İthalatçılar da başa çıkamamışlardı. Hammal Tevfik, Memduh Şevket (Esental), Kâtip Hüsnü, Kara Kemal gibi İttihatçıların kodamanları, Gediklerin kaldırılmasına rağmen, mavnacılar a hiç lâf dinletememişlerdi. Öte yandan Liman amelesi içinde de yalnız İstanbul dan değil, bütün Akdeniz limanlarının en azılı kaçakçıları, sâbıkahıları ile dolu idi.

Polis, bunlarla uğraşmaktan âcizdi. Amele, ecenebi, ya da Rum bir takım müteahhitlerin hesabına çalışan formen ve çavuşların elindeydi. Tek başına ameleye gündelik ya da ücret verilmezdi. Formen ve çavuş alır, istediği kadarını ameleye dağıtırdı.

İstanbul'un millileşmesi davasına giriştiğimiz için Ticaret Odasından sonra ilk işimiz Limanı millileştirmeye çalışmak oldu. Ama biraz önce de söylemişim, bu işlere akıl erdiren kimsemiz yoktu. Dizbarko, supalan, ordino, menifeto, konsimento gibi deyimlerin bile mânâsını bilmiyorduk. Fakat yavaş yavaş ya-

nından, kenarından öğrenmeye başladık. Limanın millileşme davasını İstanbul Ticaret Odasından ziyade Milli Türk Ticaret Birliği üzerine almıştı. Milli Hükümetle Birliğin - M.M. Grubu dolayısıyla - daha yakın teması vardı. Ankara'da sözümlere inanyorlar ve tekliflerimizi yürütüyorlardı.

Birliğin ikinci Başkanı, daha evvel de yazmışım, Kâzım Ziya (merhum) idi. Eski Maliye Müfettişi, sonra da bir iki ecenebi vapur kumpanyasının müsaviri idi. Bize acentelik işinin çok kârlı olduğunu, bazı ecenebi vapur kumpanyalarının Rum acentelerini değiştireceklerini, Türk acenteleri bulmaya çalıştıklarını söylüyor ve aramızda bir şirket kurarak bu işlere atılmamızı teklif ediyor-du.

Biz acente olursak arkasından başka Türkler de bu işe atılırlar, böylece Liman, istediğimiz gibi millileşmiş olurdu.

MİLLİ PARA KAZANMA SEVKİ!

Ne güç iş acentelik?... Nasıl başarırız bunu? Kâzım Ziya müsavirlik ediyor ama, acentelikten bir şey anlamaz. Bize memur olarak, ya da pay vererek çalıştıracağımız adam bulmak mümkün diyor-du. Nihayet aklımız yattı bu işe... Biz dört arkadaşlık: Kâzım Ziya, Ben, Cemal Hüsnü ve Cester Emin Arslan ağzından lokma kaparak, milli davaya hizmet ederek para kazanmanın zevki hepimizi sarmıştı. Günlerce aramızda toplandık. Nihayet 10 bin lira sermaye ile 'Bahri Muamelât Türk Anonim Şirketi' adında bir şirket kurmaya karar verdik ve bu Şirkete Ticaret Vekili Ali Cenani Beyin yakın akrabalarından Cevdet Bey isminde birini de ortak aldık.

Biz bir taraftan bu işle uğraşıyor, öbür taraftan da Milli Türk Ticaret Birliği kanalı ile de temas ve teşebbüslerde bulunarak Liman işlerinin (tabii vapur acenteliği değil) inhisar altına alınması tezmizi yürütmeye çalışıyorduk. Evet, Ticaret Odasında ve Ticaret Birliğinde yaptığımız uzun tetkiklerden ve görüşmelerden sonra limanlarda gemilerin yükleme - boşaltma işlerini inhisar altına idare etmekten başka çare bulamamıştık. En kestirme yoldan Limanın millileşmesi ancak böyle olabilecekti.

İsrarlı teşebbüslerimiz üzerine Ticaret Vekâleti, o zaman liman işleri de buraya bağlıydı. **Limaneler Kanunu hazırladı.** Bu kanuna konan bir madde ile hükümet, münasip gördüğü limanlarda yükleme -

boşaltma, gemilere su ve kömür verme, dalgıçlık ve tahliye işlerini kurulacak şirketlere imtiyaz olarak verebilecekti. Bu kanun sessiz sedasız Meclisten geçti. O zaman bizim vapur acenteliği yapmak üzere kurmayı düşündüğümüz şirkete uğraşacak mükemmel mevzu çıkmış oluyordu. Hemen Hükümetle müracaat ederek, İstanbuldaki liman inhisarını bizim Bahri Muamelât Türk Anonim Şirketine vermesini isteyebiliriz. Zaten Ticaret Vekili Ali Cenani Bey (merhum), hem Cemal Hüsnü, hem de Emin Cester Beylerin çok yakın arkadaşıydı. Bizden daha emin kimi bulacaklardı?

Cemal Hüsnü ve Emin Cester arkadaşlarımız, Cenani Beyle temas geçtiler ve Şirket adına da resmen teklifte bulunarak bu işe talip oldular. İnhisar şirketleri İstanbul'dan başka İzmir, Mersin ve Trabzon'da kurulacaktı. Öte kilerin işi kolay, asıl güçlük İstanbul'daydı. İzmir'de 50 - 60 şat, sahiplerinden satın alındı. Mersin'de ise kuruluş çok daha basit olacaktı. Bu limanlarda şirket kurmak üzere teşebbüslere girişilmiş, hattâ hatırimda yanlış kalma mışsa, İzmir'deki bizden evvel kurulmuştu. **Mebuslardan birkaçıyla İsmet Paşa'nın yakın arkadaşı doktor Hulûsi (Alataş) in kurucu oldukları İzmir Tahmil ve Tahliye Şirketine, Maliye, 1 milyon yardında bulunduğundan, birkaç kişinin elindeki satlar yüksek bedeller ödenerek satın alınmış ve işler tıkırına konarak şirket çalışmaya başlamıştı.**

ACENTELEERDEN

PARA BULURUZ!

İstanbul'da dava muazzamdı. Ecenebi vapur kumpanyalarının en kârlı bir işine el koy mak, bini aşkın mavnayı römorkör ve su tankı gibi yüzlerce vasıtayı satın alarak bu kadar keyifli kârlarından etmek, son derece karışık işleri bir teşkilâtla bağlayarak tek elden yönetmek!... Düşünülmesi bile insanı korkutmaya yeterdi.

Neye, nemize güvenerek biz beş arkadaş —beşincisi aramızda isim olarak vardı, hakikatte biz dört kişiydik— İstanbul Limanı işleri inhisarına talip oluyorduk? İzmir'e 1 milyon verilmişse bize en azından 5 milyon verilmeliydi. Yani bu kadar bir sermaye lâzımdı bu işi çevirmek için. Bizim ise topu topu 10 bin liramız vardı, biraz kendimizi sıkıştırırsak, aramızda 20 bin lira toplayabilirdik. Bize Kâzım Ziya (merhum) cesaret veriyordu; Bir kere imtiyazı alalım, gereken parayı işe ortak yaparak acentelerden bulabilirdik.

Acentelerden para bulmak? Bunun lâfını bile dinlemeye tahammülümüz yoktu. Biz İstanbul limanını millileştirmek için yola çıkmıştık. Bu, milli bir dava idi. Hükümetten başka hiç bir yerden para bulmak için muvazaa yapmak, yine acenteleri işe karıştırmak! Olamazdı böyle bir şey. Ticaret Vekili Ali Cenani Beyle şahsi dostluğu dolayısıyla bu işimiz için temas eden Cemal Hüsnü, o sıralarda Kibrit Şirketinden istifa etmiş, bir Ara seçimde de Gümüşhane'den mebus seçilmişti. Kibrit inhisarı, bir Belçika şirketine verilmişti. Cemal Hüsnü, bu şirketin Türk Müdürü iken memleket aleyhine döndürülmek istenen dalave-

relere dayanamamış, Belçikalı müdürle kavga etmiş ve ayrılmıştı. Dumani burnunda bir milliyetçi idi. Esnebi acentelerinden para yardımı sözünü işitince, benim gibi o da şahlandı: 'Böyle bir şey olacaksa, ben yokum' dedi. Kâzım Ziya arkadaşımız, bizim duygularımıza hemen katıldı. Acentelerle anlaşma söz konusu değildi. Bunu sırf inhisarı aldıktan sonra para bulmanın güç bir şey olmayacağını anlatmak için söylemişti. **AMERİKA'LI CESTER'DEN EMİN BEY**

42 yıl geçti. İnsan olayları hafızasında ne kadar saklasa, bu kadar sene sonra yine tam olarak hatırlıyamaz. Şimdi ben İstanbul Limanı şirketini kurma işine, sırf Limanı millileştirme gayesi için giriştiğimizi, ticari maksatları daima arkaya attığımızı söylersem, hakikati açıklamış olacağımı sanmaktayım. Fakat bunun böyle olmaması, hattâ o zaman belki bizi daha çok için ticari yanının ilgilendirmiş bulunması mümkündür. **Hakkımız değil miydi para kazanmak? Kişiliklerimizle, bize inhisar verecek olanlarla kuduğumuz çok iyi ilişkilerle koskoca bir inhisarı elde ettik mi, değil kendilerimizle, sülâlelerimize yetecek kadar servet sahibi olabiliydik. Biz namuslu, dürüst adamlardık.** Böyle olmamız bir kombinezon yapıp bir işe girişerek zengin olmamıza mâni miydi? Cester adıyla tanıyan Emin Bey aramızdaydı. **Amerikalı Cester grubunun Doğudaki meşhur demiryolu ve maden imtiyazları için Hükümete yaptığı müracaattan olumlu bir sonuç alamamıştı ama, ondan sonra Belçikalılarla anlaşarak pekâlâ kibrit inhisarını elde etmişti.** Cemal Hüsnü'ye de bu şirkete o, müdür yaptırılmıştı. Bu gibi kombinezonlara hiç aklım ermemesine rağmen, doğrusu, ben de zengin olma hevesine kapılmış ve Liman şirketi işine sırf bir milli dava olarak giriştiğimiz hakkındaki hatıramda yanlış olabiliyim. Galiba işin doğrusu, biz kara kazanmak, zengin olmak için harekete geçtik ve Liman inhisarını da başkalarıyla ortaklaşa olarak, idaresini elimize aldık. Fakat ilk hedeften o kadar uzaklaştık, o kadar kendimizi milli davaya verdik ki, sonunda meselâ ben, kurduğum ve beş parasız milyonlarca lira varlık halinde on sepe sonra devlete teslim ettiğim bu şirketten ayrıldığım zaman, ancak altı ay geçenecek kadar param vardı. Öteki arkadaşlarımız mı soruyor nuz? Kusurun çoğu bende, hâlâ utanıyorum: Onlar şirkete koydukları birkaçar bin lira sermayelerini başabaşa kurup bu belâdan ayrılıncaya kadar akla karaya seçtiler. İnaniymiş olacak şeydir bu ama, oldu işte.

Şimdi bu hikâyeyi anlatacağım, safha safha olayları önnünüze serdiğim zaman, bal gibi tatlı ve sonsuz verimli olması mümkün bir işin ne zehir zemberek duruma sokulabileceği, nasıl kurutulabileceği hakkında da, belki emsali bulunmayan bir örnek de vermiş olağım.

Gelecek sayıda
İSMET PAŞA
İŞE KARIŞIYOR

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit EYUBOĞLU, Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU, İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU

ADRES: Her türlü yazışma için adres: P. K. 512 — İstanbul

Ankara Bürosu: Emekli Sandığı İşhanı Kat: 4-401/Kızılay (Temsilci: İlhâmı Soysal). Telefon: 17 69 89
İstanbul Bürosu: Mollafenârî Sok. 30/32 Çagağoğlu/İstanbul Telefon: 22 95 70

ABONE Bir yıllık (52 sayı) 60 TL. 6 aylık (26 sayı) 30 TL. 3 aylık (13 sayı) 15 TL.

Yurt dışı abonelerde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,5 liradır.

İLAN: Beher sütunda santimi 25 TL.dir. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlan ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Vatan Matbaacılık A.O.

BAKIŞ

CHP'NİN SÜLEYMANCILARI

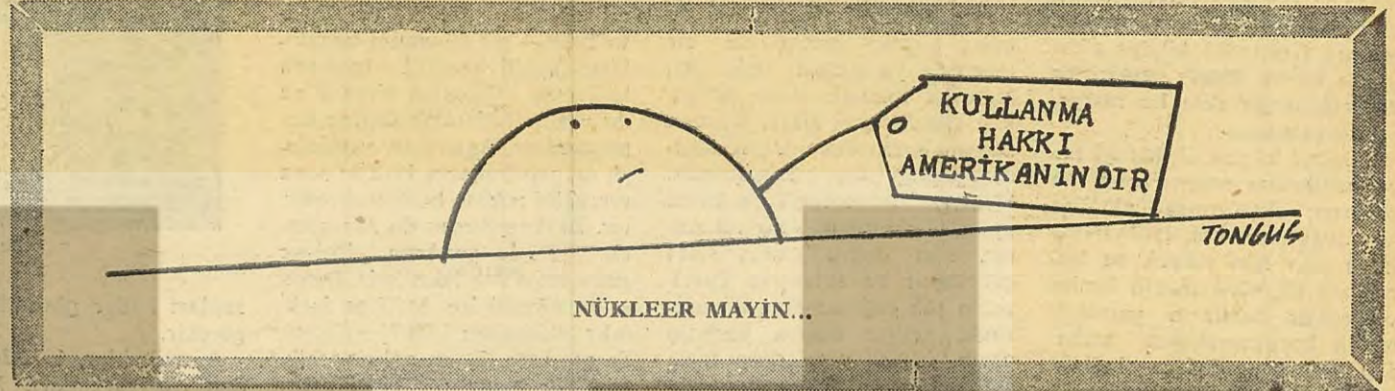
Bir grup, tefeciye, aracıya, mütegalibeye, kompradora açıkça cephe alıyor, «Anayasaya aykırı bu düzeni değiştireceğiz, Anayasaya uygun hâle getireceğiz» diyor. Ekonomik ve politik bağımsızlığı savunuyor.

Öteki grup, McCarthy çığırtkanlığı ile, sosyalizm - komünizm çağrışımından yararlanarak, «Partiyi komünizme götürüyorlar» diye feryat ediyor. Tefeci, aracı, mütegalibe ve kompradorun alkış topluyor. Pek iyi, pek güzel diyelim. Yalnız CHP içindeki bu «Süleymancı»ların, onları AP'li «Süleymancı»lardan ayıran büyük bir özellikleri vardır: Bir yandan mevcut sömürü düzeni değişmesin diyenlerin avukatlığını yaparlar, değişiklikten yana güçleri McCarthy iftiralalarıyla yıldırmaya çalışırlar, öte yandan da ilericiliklerine toz kondurmazlar. CHP Süleymancıları, ilericidir, devletçidir, köklü reform'ardan ve sosyal adaletten yanadır, hatta ortanın solundadır. İtirazları yalnız bir kelimeye, sosyalizm kelimesine karşıdır. İddialarına göre, orta sol Süleymancıları, CHP'de bir kelimeyi, sosyalizm kelimesini yasaklatmak için isyan bayrağını açmışlardır. Yoksa sağcı değil solcu, özel teşebbüscü değil devletçidirler. «Biz sağcıyız, özel teşebbüscüyüz» diyen AP Süleymancıları, hiç değilse bunlardan çok daha dürüst ve samimidir.

Süleymancıların lideri Feyzioğlu, bir medrese kavgası, bir kelime yobazlığı uğruna kazan kaldırmıyacak kadar akıllı, hesaplı - kitaplı bir kişidir. Safını, kurulu düzenin sürüp gideceği inancı ile, bilinçli olarak seçmiştir. Bu, tefecilerin, aracılardan, mütegalibenin ve kompradorların safıdır. Az gelişmiş ülkelerde, bu köhne sosyal güçleri destekleyerek hegemonyasını sürdürmek isteyen emperyalizmin safıdır. Emperyalizmi, kurulu düzenin sosyal sigortası ve bankası diye kucaklayan işbirlikçilerin safıdır.

Tefeci, aracı, mütegalibe ve kompradora yaslanarak ve bunlara açıkça karşı çıkanlara söverek politikada mevkillerini alanların, ne kadar ilerici laflar söyleseler de, kökü dışarda sömürücü düzenin savunucuları oldukları açıktır. Bunlar, sahte halkçı, sahte devletçi, sahte ilerici, sahte milliyetçi ve sahte sosyal adaletçidir.

1967 Türkiyesinde, kökü dışarda sömürü düzeninin savunuculuğuna çıkanların, kompradorlarla, emperyalizmle ve CIA ile noter tasdikli mukavele imzalamalarına ihtiyaç yoktur. Önemli olan, iyi niyetle bile çıkılsa, seçilen yolun nereye götüreceğidir. Sosyal olayları bireysel psikolojik nedenlerle açıklamayı seven pek çok aydınımızın inandığı gibi, Süleymancıların kişisel ihtiraslarla ve hatta iyi ni-

yetle kazan kaldırdıkları kabul edilse dahi, bu davranışları, onları kaçınılmaz biçimde emperyalizmin ve işbirlikçilerinin kucağına itmştir. Hüküm, sübjektif plândaki niyetlere göre değil, objektif duruma göre verilecektir. Objektif durumları itibarıyla, sahte orta sol CHP Süleymancıları ile açıkça sağcı AP Süleymancıları arasında hiç bir fark yoktur. Her ikisi de aynı sosyal güçlerin rotasını çizdiği geminin yolcularıdır.

CHP Süleymancıları, sahteciliği en son noktasına kadar götürerek, bir de Atatürkçülük tutturmuşlardır. İzmir kompradoru, bağımsızlık diye haykırınların karşısına geçip, «Biz Atatürkçüyüz, biz Kemalistiz» demektedir. Bu sözleri işitince, Büyük Atatürkün Nutuk'ta söz ettiği Sivas Kongresinin Kara Vasıf'ını hatırlamamaya imkân yok. Kara Vasıf'ın Nutuk'ta yer alan sözleri şöyledir: «Milyonlarca lira borcumuz var. Her yıl bunun anasını değil, faizini bile ödeyemeyecek kadar fakiriz. Bu şartlar içinde düşmanlarımız, bağımsızlığımızı tanıyorlar deseler bile, biz kabul etmemeliyiz. Manda istemeliyiz.» Bu sözlerin sahibi Kara Vasıf, ne kadar Atatürkçü ise, emperyalizm safında yer alanlar da o kadar Atatürkçüdür.

Emperyalizmin bugünkü Türkiyede en korktuğu şey, Atatürkçü bir direniş ve şahlanıştır. Atatürkün partisi CHP, Süleymancıların baskısı altında 20 yıllık bir bocalamadan sonra, ortanın solu hareketiyle, tekrar Atatürkçü bir yöneliş gösterdiği içindir ki, Süleymancılar harekete geçmişlerdir. Büyük güçlerin onlara tanıdığı rol, değişmez ilkesi bağımsızlık olan Atatürkçü yönelişi durdurmak ve Atatürkün partisini «Süleymanlaştırmak»tır. İki Süleymancı kanada sahip ve kanatların baş patronunun teveccühlerini kazanmak için yarış ettikleri bir Kara Vasıf demokrasisi, emperyalizmin Üçüncü Dünyadaki ideal siyasî sistemidir. Uzun zaman başarıyla işletilen sistem, şimdi tehlikeye girmiş, denge bozulur gibi olmuştur. Emperyalizmin ve işbirlikçilerinin güvenliği, dengeyi yeniden kurulmasını gerektirmektedir. Feyzioğlu'lar, bu denge ihtiyacının araçlarıdır.

Deniliyor ki, Feyzioğlu neden

beklemedi de, partiden ihracına yol açabilecek böyle acele bir çıkış yaptı? Feyzioğlu'nun beyninin içinden neler geçtiğini bilemeyiz. Aklının mı ihtiraslarının, yoksa ihtiraslarının mı aklının kaç karış üstünde olduğunu kestiremeyiz. Bildiğimiz, emperyalizmin ve işbirlikçilerinin her alanda tam güvenliğini sağlayan denge, onlarca tehlikeli biçimde bozulma yolunda sayılınca, bir takım politikacıların dengeyi yeniden kurma iddiası ile sahneye mutlaka fırlayacaklardır. Feyzioğlu sessiz sessiz yerinde otursa da, bir başkası Süleymancıların liderliğine hiç şüphe yoktâlip olacaktı Feyzioğlu, kendine lââyık gördüğü liderliği, başkalarına kaptırmamak için, acele adaylığını koymuş ve elhak, bunda büyük başarı sağlamıştır. Kabul etmek gerekir ki, Kara Vasıf zihniyetini, Kayseri hünerbazlığı ile telleyip pullayıp Atatürkçülük diye satmaya kalkışacak ölçüde bir «kavram sahtekârlığı» her politikacının başarabileceği bir iş değildir. CHP'nin Süleymancıları, Profesör Feyzioğlu'nun şahsında, çok marifetli bir lider bulmuşlardır.

Bu çok marifetli, fakat telaşlı lider bozulan dengeyi kurma yolunda fazla ateşli davrandığı CHP'deki Atatürkçü kanadın gücünü küçümsediği ve ihtiyatlı Genel Başkanın kararlılık derecesini yanlış değerlendirdiği için, arkadaşları ile birlikte ve pek yakında parti dışında düşeceği benzenmektedir. Parti dışında Feyzioğlu, Parlamentodaki bir miktar taraftarıyla, bağımsız bir grup teşkil edip mücadeleyi bu yoldan mı yürütecektir, yoksa yeni bir parti kurmaya mı gidecektir, kesinlikle belli değildir. Yalnız hangi yolu seçerlerse seçsünler, Süleymancıların misyonu, sağcı iktidara karşı, CHP'nin solda bir alternatif teşkil etmesini engellemeye çalışmak olacaktır. Orta sol ekibi yönetimindeki CHP'yi seçimlerde başarısızlığa uğratmak için, CHP Süleymancıları, AP Süleymancılarından çok daha büyük bir çaba göstereceklerdir. Orta solun bir seçim başarısı, iddialı Feyzioğlu'nun ekibiyle birlikte bir siyasî mevta hâ-

line gelmesi demektir. Nitekim Yunanistanda, Feyzioğlu hareketinin bir benzeri hüsrana sonuçlanmıştır. Bu ülkede sola kayarak kutsal dengeyi bozan Merkez Birliği Partisini hizaya getirmek için, ikinci adam Stefanopulos'un 40 kadar milletvekiliyle birlikte partiden ayrılması sağlanmıştır. Ama genel kaniye göre, Parlamentoda zayıflayan parti, memlekette çok daha güçlenmiştir. Bu durumda bir zamanların ikinci adamı Stefanopulos ve ekibi, işe yaramaz hâle gelmiş ve onları işlerine yaradığı sürece kullanan büyük güçler tarafından bir kenara atılmıştır. Feyzioğlu ekibi de, şimdi Stefanopulos'un akıbetine uğrama tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Parti örgütüne hâkim olmayınca, iddialı lider, kaçınılmaz biçimde bir açmazda sürüklenmiştir: CHP güçlenirse, Feyzioğlu ekibi batacaktır, ancak CHP batarsa Feyzioğlu ekibi gelecek için bir ümit besleyebilecektir. Ecevit ekibinin, yani bugünkü CHP örgütünün başarısı, Feyzioğulların başarısızlığı demektir.

Başarısını, partinin başarısızlığında gören ve bu yolda elinden geleni esirgemeyeceğini belli eden parti içindeki «Beşinci Kol»un, safra boşaltır gibi atılması artık farzolmuştur. Marifetlerini parti içinde değil de, parti dışında göstermeleri, herhalde çok daha tercihe şayanıdır. Son CHP Merkez Yönetim Kurulu bildirisinde belirtildiği üzere, «böyle isyan hareketlerinin tabii sayıldığı ve müeyyidesiz kaldığı bir partinin, parti olmaktan çıkacağı ve en azından yurttaşlara güven vermez hâle geleceği» açıktır. Yalnız hatırdan tutmak gerekir ki, bir Feyzioğlu ekibinin etkisiz hâle getirilmesiyle, emperyalizm ve işbirlikçilerinin «bozulan dengeyi yeniden kurma» çabaları sona erecek değildir. Memlekette egemen güçler onlardır ve arzuladıkları dengeye yeniden kavuşabilmek için, akla hayale gelmez daha bir sürü oyuna başvuracaklardır. Bu oyunlar, milliyetçilerin uyanıklığı ve halkın desteği ile boşa çıkarılabilecektir.

Doğan Avcioğlu

DEMİREL, GÖRÜLMEMİŞ KALKINMA TAARRUZUNA GİRİŞİYOR

DEMİREL'İN MENDERES'E ÜSTÜNLÜĞÜ

Haftanın sonunda İstanbulda düzenleyeceği basın toplantısında Başbakan Demirel, «görülmemiş kalkınma» döneminin başladığını açıklayacaktır. Maliye Bakanı Cihat Bilgehan, biraz saygısızlık ederek, Demirel'in basın toplantısına sakladığı müjdeyi bir gazeteciye vermiştir: «1966 yılı kalkınma hızımız, en son istatistikî bilgiye göre, yüzde 9.2'dir. Plânlı kalkınma devresinde ilk defa bu seviyeye ulaşılmıştır.»

Demirel, büyük ölçüde iyi hava şartlarının sonucu olan bu başarıyı, iktidarının aktifine kaydettikten sonra, 1967'yi «yatırım yılı» ilân edecek ve kurulacak bir sürü tesisin ismini sayacaktır. Zamların yarattığı büyük hoşnutsuzluğun ardından, Demirel, böylece kalkınma taarruzuna geçmiş olacaktır.

Demirel'i Menderes'ten ayıran büyük bir özellik, gözden kaçmamalıdır. Demirel, memleketimizin, fiziki imkânlarını, iktisatçılarımızdan ve Devlet Plânlama Teşkilâtından çok daha iyi bilen AID uzmanlarının tavsiyelerini dikkatle dinlemekte ve onların çizdiği kalkınma modelini tereddütsüz uygulamaktadır. Menderes ise, Dünya Bankası temsilcisini koruyarak ve hazırlanan raporu Hariciyenin bahçesinde yaktırarak, görülmemiş kalkınma hamlesine girişmiştir. Sonuç, enflasyon, yokluk ve karaborsa olmuştur.

Demirel, Menderes tipi ihtiyatsız bir gidişi reddedişinin ilk büyük imtihanını, politik bakımdan güç bir karar olan zamlar dolayısıyla vermiştir. 1966 sonbaharından itibaren yerli-yabancı uzmanlar, vahim bir enflasyonist gidişin başladığı hususunda tehlike çanlarını çalmışlar ve fiyat istikrarını sağlamak için zam ve vergilerin şart olduğunu söylemişlerdir. Bu tip uyarılara inatla karşı koyan Menderes'in aksine, Demirel, söz dinlemiştir. Böylece, zam metodunda ki adaletsizliğe rağmen, fiyatların Nisandan sonra istikrara kavuşacağı hesap edilmektedir.

Bu istikrar zemini üzerinde, Demirel, AID uzmanlarının tavsiye ettikleri biçimde bir kalkınma modelini, İkinci Beş Yıllık Plân döneminde uygulamaya hazırlanmaktadır. Amerikan Büyükelçisi Hart ve AID Başkanı, açık konuşmalarında dahi ısrarla sanayiden çok tarım ve madencilğe öncelik verilmesini istemişlerdir. Sanayi, tarım ihtiyaçlarına cevap verdiği ölçüde (gübre fabrikaları gibi) öncelik kazanacaktır. Tarıma ağırlık tayan kalkınma çabası, bir doğum kontrolü politikası ile tamamlanacaktır.

Amerikanın nüfusu hızla artan bütün az gelişmiş ülkelere tavsiye ettiği bu kalkınma modelini Demirel İkinci Beş Yıllık Plâna geçirmiştir. Nitekim gazetecilerin «İkinci Beş Yıllık Plân, hangi sanayiye yöneltilmiştir?» sorusuna Demirel şöyle cevaplandırmıştır: «Önce tarım ürünlerini ham olarak satmaktan kurtulmalıyız. İkinci husus ise, madenlerimizin ham olarak satılmasından kurtulmaktır. Maden cevherleri mizi yarı mamul hâle getirmek zorundayız. Bakır, krom, bo-

raks, civa bu mevzuada güzel imkânlar veriyor». Görüldüğü gibi, öncelik tarıma ve madencilğe verilmektedir. Ancak ondan sonra sırayla ithalat ikamesi yapabilecek sanayi, ana ham maddelerin üretimi ve ağır sanayi gelmektedir.

KARADENİZİN KERESTESİ VE MEKSİKA TOHUMU!

Demirel döneminin en büyük kozu, buğday üretiminde bir mucize yaratması beklenen Meksika tohumlugudur. Amerikan Büyükelçisi Hart, Kurban Bayramından önce, Diyarbakırda yaptığı bir konuşmada, Meksika tohumunu Türk kamu oyuna tanıtmıştır. «Bu tohumlar, eğer doğru ekilir, sun'i gübrelenir ve sulanırsa Türkiyenin çok yağmur alan bölgelerinde hektar başına verimin yüzde 50-100 veya daha fazla artması ihtimali ortaya çıkmaktadır». Tarım Bakanı Dağdaş ise, Meksika tohumunu ile «Türkiyeyi Orta Doğunun tahıl ambarı hâline getirecek büyük bir projenin ilk kısmının 1967 yılı içinde uygulanacağını» açıklamıştır. Kasım Gülek, Mecliste yaptığı gündem dışı bir konuşmayla, Meksika tohumunun «tarımda ihtilâl» yaratacağını söylemiştir.

Meksika tipi buğday, Rockefeller Tesisinin yardımlarıyla Meksikada geliştirilmiştir. Sonuçlar, başarılı olmuştur. 1950 yılında 427 bin ton buğday ithal eden Meksika, geçen yıl 465 bin ton ihraç edecek duruma gelmiştir. Bu gerçekten verimi yüksek bir tohumdur. Tohumluğu deneyen Adana çiftçileri, aldıkları sonuçtan çok hoşnut kalmışlardır. Demirel de gazetecilere, Meksika tohumluğu mucizesini şöyle anlatmıştır: «Yeni bir buğday tohumu denemesi yapılmaktadır ve 20 bin ton tohum ithali için karar verilmiştir. Tohum, Meksikadan alınacaktır. Bu tohum bugünkü dekar başına vasatı 100 ilâ 150 kilo olan verimi, 500 ilâ 600 kilo seviyesine çıkarıyor. Şayet bu muaffak olursa, köylümüzün ve çiftçimizin daha çok kazanç sağlaması ve hem de memleketimizin buğday meselesi hali mümkün olacaktır». Tarım Bakanı Dağdaş, ileride 4 milyon hektar üzerinde Meksika tohumu ekilmesini planlandığını söylemiştir. Bu sayede, kapımızı çalmış bulunan açlık tehlikesi önlenebilirse, köylüsünde, işçisi de çok mütevekkil ve kanaatkâr olan ülkemizde, en büyük ve tehlikeli güçlük atlatılmış olacaktır.

İkinci bir mucize, kereste ihracından beklenmektedir. Türk tarımcıları ve iktisatçıları, AID Başkanı Grant'ın geçen ay Miliyet'e yazdığı bir makaleden, Türkiyenin on yıla kadar 200 milyon tutarında kereste ihraç edebileceğini hayretle öğrenmişlerdir. Amerikada iş adamları da Sunay ile yaptıkları toplantıda, Türkiyede kereste işi ne girmek istediklerini söylemişlerdir. Amerikalı kereste tüccarlarının ifadelerinden anlaşılıyor ki, «Türkiye bugün Karadeniz sahillerindeki ormanları itibarıyla, dünyada Finlandiya vadan da ileri kereste ihraç kabiliyetine sahip bulunmaktadır. Türkiye, dünya piyasasını elinde tutabilir».

Madencilik alanında ise bakır,

boraks ve civada önemli döviz kazançları beklenmektedir.

NE ZAMANA KADAR DIŞ YARDIM?

Amerikan yetkilileri, tarım, madencilik ve turizm imkânları dolayısıyla Türkiyenin önümüzdeki yıllardaki gelişmesine çok büyük iyimserlikle bakmaktadırlar. Amerikalılara göre, İkinci Beş Yıllık Plan dönemi sonunda, yani 1972'de Türkiye Take — off dönemini tamamlayıp kendi kendini besleyen kalkınma dönemine girecek ve dış yardımlara artık ihtiyaç kalmayacaktır. Amerikan yetkilileri, dış yardımların 1972'de sona ereceğini ısrarla belirtmektedirler. Başkan Sunay da Amerika'da «1972'de yardıma ihtiyaç yok» temasını işlemiştir. Demirel'in görüşü ise, hafiften farklıdır. Başbakan 1974-75 yıllarında yardıma lüzum oolmayacağını açıklamıştır: «İkinci Beş Yıllık Planın sonunda dış yardım ihtiyacımız kalmaz diyemem. Üçüncü Beş Yıllık Planın ikinci veya üçüncü yıllarında Türkiye dış yardıma ihtiyaç duymayacaktır. Daha evvel söylediklerimizi yapmadan, onları yerine getirmeden, dış yardımdan kurtulamayız».

İlk beş yıllık planda yer alan «1972'de yardıma paydos» amacı, hiç değilse 1974-75 yılında gerçekleştirilebilecek midir? Bir defa, almakta devam ettiğimiz kredi biçimindeki dış yardımların faiz ve faizleri büyük yük tutmaktadır. İkinci plan döneminde yalnız faiz borcu için 282 milyon dolar ödenecektir. Plan döneminde ödenmesi gerekli toplam borç miktarı 750 milyon dolardır. Dış yardıma ihtiyaç kalmaması için, vıldan vıla artan ithalat ihtiyacını ve borçları ödeyebilecek biçimde döviz gelirlerimizde bir sıçrama vuku bulması gereklidir. Demirel için son yıllarda büyük kurtarıcı olan işçi dövizlerinde, artış hızının önümüzdeki yıllarda yavaşlayacağı hesaplanmaktadır. Nitekim İkinci Beş Yıllık Planda da 1967-70 döneminde yıllık artışın 10 milyon dolar olacağı 1970-72 döneminde ise artışın 5 milyon dolara düşeceği tahmin edilmiştir. Bununla beraber, işçi dövizinin 1967-72'de yılda ortalama 160 milyon dolar getirmesi beklenmektedir.

İkinci ümit, Amerikalı iş adamlarının Sunay'a ilgilendiklerini söyledikleri turizm alanıdır. Turizm henüz bir edebiyattan ve devlet yağmacılığından ibarettir. Türk turistlerin dışarıda harcadıkları döviz, yabancı turistlerin Türkiyeye getirdikleri dövizden fazladır. Ama Demirel iktidarı, büyük Avrupa ve Amerika şirketleri, Türkiyede turistik yatırımlara ve faaliyetlere ilgilendirilebildikleri ölçüde, bu makûs talihin hızla değişeceği inancındadır. Demirel, 1970 yılından sonra turizmde hızlı bir gelişme beklemektedir. Yeni kalkınma planına göre, 1968'de turizm geliri sıfır olacaktır. 1969'da biraz damlayarak gelir 5 milyon dolara yükselecektir. 1970'te 22 milyon dolara sıçracaktır. 1971'de 50 milyon dolar aşılacaktır. 1972 hedefi 70 milyon dolardır. Ondan sonra 100 milyon dolara erişmek işten bile sayılmamaktadır. Amerikan telkinleri ile çok iyimser bir renk kazanan turizm gelirleri tahminleri, kereste ihracı he-

Başbakan Süleyman Demirel

sapları kadar güvenilir olması gerekir.

Amerikalılar, 1972'de işçilerden 170, turizmden 70 milyon dolar ve ayrıca kereste, maden ihracı artışlarından 100 milyon üstünde döviz sağlayacak bir Türkiyenin yardıma ihtiyacı kalmayacağını söylemektedirler. İyimserliklerini başka bir nedeni, dış yardımların yerini, Amerikan tekkellerinin yapacakları yatırımların alacağı inancıdır. Amerikanın yeni politikası, «Dış yardımı size büyük şirketlerimiz ülkenizde girişecekleri yatırımlarla yapacaklardır» sözleri ile özetlenebilir. Mesele 1 milyar lira maliyetli Mersin Gübre kompleksinin finansmanı mı söz konusudur? Amerikalıların cevabı, «Yabancı petrol şirketlerini bu işe ortak edin, mesele kalmaz» biçiminde olmaktadır. AID yetkilileri, biraz da büyük yabancı tekkellerin yatırımlarına güvenerek «1972'de yardıma paydos» diyebilmektedirler. İkinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı da yabancı sermaye yatırımlarında muntazam bir artış öngörmektedir. Yabancı sermayenin döviz olarak getireceği miktar 1968'de 40 milyon ve 1972 sonunda 55 milyon dolara yükselecektir. Plân dönemi boyunca beklenen toplam miktar 236 milyon dolardır. Yabancı tekkellerin geleneği dışardan az sermaye getirip içeride sağladıkları büyük kârlarla ve Cooley Fonu ile bankalardan aldıkları kredilerle yatırım yapmaktır. Bu sebeple yabancı sermayenin fiili yatırımları, ithal ettikleri sermayenin birkaç katını aşabilir. AID yetkilileri, bu yabancı sermayenin, Demirel'i devlet eliyle yatırım yapma külfetinden bir ölçüde kurtaracağı inancındadırlar. Sunay ile yaptıkları görüşmelerde, Amerikan iş adamları da resmî kişilerin iyimserliğini paylaşmışlar ve Demirel iktidarını övmüşlerdir. Amerikan iş adamları Sunay'a şöyle demişlerdir: «Türkiye, bilhassa AP iktidarının takip ettiği iktisadi politika sayesinde tam manasıyla itimat edilir bir müttefik olmuştur. Başbakan Demirel'in iktidarı devraldıktan sonra ki çok kısa bir süre içerisinde istikrarı gerçekleştirmiş olması, bu memleket ziraî ve turistik yatırımların geniş çapta teksif edilmesini mümkün kılacaktır». İşte Amerikan iş adamlarının turizm, madencilik, kereste sanayii, Dizel motörü (Ford) gibi alanlarda yapacağı yatırımlar, De-

Demirel'in çabalarına eklenerek Türkiyenin 5-6 yıl içinde Take-Off dönemini aşacağı beklenmektedir. Nitekim haftanın başında Hart ve Grant memleketimizde bir ay kadar kalıp ortaklıklar kurmaya çalışacak 8 kişilik bir iş adamları ve uzmanlar grubunu Demirel ile uzun uzun görüşmüşlerdir. Grup, turizm, gıda sanayii ve madenler ile ilgilenmektedir. Böylece, güvenilir iktidarların elinde kapitalizmin sağlam temellere oturuluşu plânlanmaktadır.

Bu ticaret misyonunu, Amerikan Büyükelçisi, yayınladığı broşürde şöyle tanıtmaktadır: «İşbu misyonun başlıca gayesi lisans anlaşmaları ve Türkiye ile ABD arasında artmakta olan mal ve hizmet mübadelelerinin geliştirilmesi de dahil olmak üzere, her türlü müşterek faaliyetleri ve işbirliğini teşvik etmektir (...)

Misyon, Amerikan firmalarının birçok mal kategorilerinde ticaret ve yatırım imkânı olarak bildirdikleri özel iş tekliflerini getirmektedir. Misyon, sizin iş tekliflerinizi de Amerikan firmalarına iletmekten memnuniyet duyacaktır. İşbu misyonun elde ettiği sonuçlar ve geliştirilen iş teklifleri, Amerikan basını ve Amerikanın önemli şehirlerinde yapılacak toplantılar ve şahsî istişarelerle Amerikan iş çevrelerine intikal ettirilecektir».

Hart ve Grant'ın Demirel'e «en büyük yardım» diye sundukları anlaşılan misyon da, düzenlediği basın toplantısında, Türkiye'ye 200 iş teklifi getirdiğini açıklamıştır. Meğer misyon on yıldır Türkiye'ye gelmekten kaçınmış. Üyeler, «memleketteki mevcut şartlar, böyle bir misyon için uygun değildi» diyerek, on yıldır ülkemizden neden uzak kaldıklarını belirtmişlerdir. Demirel iktidarları döneminde ise, misyona göre, «Amerikalı iş adamları için Türkiyede iş yapmanın gerekli atmosferi mevcuttur». Başkan Irwin Fine, sözlerini şöyle tamamlamıştır: «Devlet adamlarımızla yaptığımız görüşmelerde kabul edici bir hava vardı. Ekonomik kalkınma hızının yüksek bulunması, bize bu ülkede iş imkânlarının fazla olduğu intibasını verdi. Türk - Amerikan sermayesi bir araya getirilmek suretiyle, yeni iş sahaları açılabilir. Dünyada herkes gözünü kapitale çevirmiştir. Bu ziyaretimiz, Türk iş adamlarının Amerika'daki kapitalden yararlanmaları için iyi bir fırsattır». Ama Mr. Fine'nin kendisi de fırsattan ya-

rarlanmayı ihmal etmiyerek «yabancı sermaye ile ilgili kanunların bazı memleketlerdeki kadar liberal olmadığını, vergi konusunda garanti bulunmadığını» hatırlatmıştır. Amerikan yetkilileri bir yandan «yardım yok» derlerken, öte yandan «işte yeni yardım kaynağı» diye Amerikan tekellerinin reklamını yapmaktadırlar.

AID Başkanı ise, çok daha ileri giderek, 1970 yılında yardım-sız hızlı gelişmesini sürdüreceğ Türkiye'nin öteki ülkelere yardım edeceğini, hatta mütevazı ölçülerle bile olsa, başka ülkelere yardıma şimdiden başlaması gerektiğini söylemiştir! Amerikan yetkililerinin iyimserliği hudutsuzdur.

Yetkililer 1972'de yardımlar son bulsa, AID misyonu Türkiye'den gitse ve hatta üslerdeki Amerikan askerleri çekilse bile, beklenen kapitalist gelişme sayesinde, kapitalizmden yana ekiplerin iktidarda kalacağını ve ABD ile olan sıkı ilişkilerin daha da güçleneceğini düşünmektedirler.

Böyle bir politik ve ekonomik ortam içinde, Batıya satılmayan fındık, tütün gibi ürün fazlalarıyla ödenecek olan Sovyetlerin kuracakları sanayi tesislerini de, kapitalist gelişmeye yardımcı olması beklenmektedir.

Bütün bu nedenlerle, Amerikan yetkilileri ve AP iktidarı çevreleri, geleceğe iyimserlikle bakmaktadırlar. Sosyalist iktisatçılar, bu hesapların ne ölçüde gerçeklere uygun düşüğünü «kapitalizm birkaç yıla kadar iflâs edecektir» tarzında ezbere fikirleri bir tarafa bırakarak araştırmadılar.

CHP 8'ler Tuluatı

Aslında iş çok ciddidir. Fakat Sekizlerin Kurultay arifesindeki kuvvet gösterisi çabaları iyice komikleştirmiştir. CHP'nin asi Sekizler'i, Bölükbaşı'nın solculuğu karşı «sekizler» ile tuluat yarışına çıkmışlardır. Bölükbaşı, sekizleri için «Kız zannettik, dul çıktılar» demiş, asiler cevabı yapıştırmışlardır: «Bizler kız olarak gelip dul olan kimseler değiliz. Bir eve kızım diye gelip de dul çıkanlar, o evden bir daha ayrılamazlar. Kalkamadıkları için otururlar... Biz aşırı cereyanlar ile mücadeleyi şeref sayarız. Sosyal adaletin ise gerçekten taraftarıyız.»

Bölükbaşının sekizlerinin durumu budur. CHP'nin Sekizleri de daha düşük formda olmadıklarını ispatlamışlardır. Lider Feyzioğlu «Biz kız gelip dul gidenlerden değiliz» üslubuyla haykırmaktadır: «Sosyalist olduklarını resmi toplantılarda açıkça ilân edenler, bir ayakları CHP'de, diğer ayakları sosyalist derneklerde olanlar partiyi terketsinler, Bunlar CHP'de olamazlar. Onlara soruyorum: İsa'dan yana mısınız, Muhammed'den yana mısınız, kimden yanasınız? Açık konuşunuz...»

Asi liderin başmuavini Emin

Paksüt ise, terbiye rekorunun yanı sıra «Ördek Hüsnü» rekorunu da egale etmektedir: «CHP Genel Başkanının hastalık, ağır hastalık hâli, nekahat, sıhhat, politikaya müsaade etmeyen sıhhat haberleri arasında bir kulis faaliyeti yürütülmektedir. Olganüstü Kurultayın günü, yeri ve gündemi, ayrı ayrı dikkat çekicidir. Olganüstü Kurultayın 28 Nisan tarihine ertelenmesi, ihtilâl öncesi 28 Nisan olaylarını hatırlatmak isteyen gösteri arularına bağlanıyor. Kurultayın yerine gelince, bu yer CHP'nin bugüne kadar Kurultaylarını yaptığı sinemalardan farklıdır. Parti içi ihtilâfın hal çaresine bağlanması gerekçesiyle davet edilen Kurultayın 3 bin seyirci kütlesi önünde yapılmasını normal karşılamak mümkün değildir. Bu davetlilerin kimler olacağını ise, geçen Kurultay olaylarını hatırlayanlar gayet iyi bilmektedirler. Esasen solcu bazı derneklerle teşekkülün CHP merkezindeki görevlilerle temasa geçtikleri söylenmektedir.»

Gençlikten, 28 Nisan'dan ve Kurultayda açık bir hezimeten korkuyu en zavallı biçimde belirten bu sözleri asi lider Feyzioğlu, «Biz gerçek CHP'liler Ecevitçiler yenez. Yenilsek, bu, Paşa'nın tabii ağırlığının sonucudur» mazeretiyle tamamlamaktadır: «Bizi partiden koparmak için tüzük değişikliği hazırlıyorlar. Normal ve demokratik usullerle bizi partiden ayıramayacaklarını biliyorlar.

Biz partiden gitmiyoruz, onlar gitsinler. Sosyalist partiler var, sosyalistler gitsinler. Bizleri partiden kovmak için ortaya tarihi ağırlıkların konması mümkün, tarihi ağırlıklar konarak belki bizi kovabilirler. Ama biz mücadelemize devam edeceğiz. Dağ bayır dolaşacağız, millete durumu anlatacağız. Bizi kovarlarsa, sadece partinin adından mahrum ederler.»

Açık Türkçe ile, «İnönü bizi partiden kovacak. Ama biz CHP etiketinden yoksun da olsak CHP'yi yıkmak ya da ele geçirmek için mücadele edeceğiz diyen asi liderin sözlerini İzmir kompradorlarından Dündar Soyler —ki Feyzioğlu'nun deyimi ile «vefah partisi»dir— daha açıklığa kavuşturmuştur: «CHP'nin fikir yapısında ne Marks, ne Lenin ve ne de Bülent Ecevit ve arkadaşları vardır. CHP'nin fikir yapısında yalnız ve yalnız Atatürk vardır» vecizesini savuran İzmir kompradoru ve arkadaşları, küçük partileri de toplayan yeni bir parti kurma hevesini taşıdıklarını açığa vurmuşlardır: «Bu, sosyal adaleti, içtimai tesanüdü hedef tutan, fikir özgürlüğüne yer veren ve merkezden sola bakan bir Kemalist parti olacaktır.»

Feyzioğlu'nun Tanman tipi feodal tarım kapitalistleri, tefeciler, aracılardan Dündar Soyler tipi kompradorlar ile kuraçağı «Kemalist Parti»!.. Mustafa Kemal'in Cumhuriyeti, tefecilerin sosyal adaletten, kompradorların Atatürkçülükten söz

edebilecekleri «utanmazlık günleri» ni yaşamaktadır. Bu utanmazlığa son vermekte gerçekten çok geç kalmıştır.

İşyancılar, bir yandan, Cihat Baban'ın deyimi ile «tırmanma» politikasına uygun biçimde Genel Başkanına saldırırlarken, öte yandan minareye kılıf hazırlamaya kalkışarak «Partiyi ancak İnönü kurtarabilir» demektirler. İnönü, partiyi kurtarma sözlerini, «Ne zamandan beri böyle olmuş bu? Sinirleniyorlar. Bir gün böyle konuşuyorlar, bir gün böyle konuşuyorlar. Olgan şeydir» diye cevaplandırmıştır.

Feyzioğlu, demagoji ve şiretlik dozunu gittikçe arttırmaktadır. Altı yedi ay kadar önce «Ecevitte Komünist diyenin ağzını yırtarım» buyuran Feyzioğlu, şimdi her fırsatta Ecevit'i komünizme doğru yol almakla suçlamaktadır. Ecevit'in «Anayasaya aykırı bugünkü düzeni değiştireceğiz. Anayasaya uygun biçime getireceğiz» anlamındaki sözlerini T-kin E-rer üslubuyla sömürmektedir.

Şiretlik rekoru, Sekizler'in Ecevit'e direkt olarak yönelttikleri çarşamba bildirisi ile kırıldı. Bu bildiri Ecevit hakkında şu ibareler yer almaktadır: «Partinin imkânları ile Efes otelinde kalıp ertesi gün halkın maddi ıstıرابını bir tahrik vasıtası olarak kullanacaksınız», «Sanki CHP seninle başlamış gibi, Atatürk partisinin 40 yıllık mazisine ve hizmetlerine tecavüz edeceksin. Bil ki kimseyi aldatamayacak ve gerçek hüviyetini gizleyemeyeceksin.»

Feyzioğlu, Son Havadis'in «sıfırı tüketmiş piri fâni» sözlerini yalanladı. «Partiyi kurtarabilir, fakat kurtarmayan İsmet Paşa» taktiği ve «İsmet Paşa mazlum» rolü, Kurultay için daha uygundu. Ama İşyancılar, bu arada çoğunluk olmadan grubu toplayıp Ulus'a veryansın etme fırsatını kaçırmadılar. Feyzioğlu, «58'den 61'e çıktık» diye kuvvet gösterisi yapmakta kusur eylemedi. Bu arada Grup toplantısına katılmayan ve aday olmayan Nihat Erim'in Avrupa Komseyi seçimlerinde ancak 5 oy aldığı basına duyuruldu. Müttefik kazanma ümidi ile Kasım Gülek, Konseye seçildi. Bunlar Feyzioğluların parti içinde son çırpınışlarıdır. Merkez Yönetim Kurulu, son bildirisinde, duruma gerekli teşhisi koymuştur: «Yetkili organlara ve teşkilâta karşı böyle isyan hareketlerinin tabii sayıldığı ve müeyyidesiz kaldığı bir parti, parti olmaktan çıkar, en azından yurttaşlara güven vermez hâle gelir.»

İlâç rezaleti ve Meclis

YÖN okuyucularının yakından bildirdikleri ilâç rezaleti, nihayet Cihat Baban'ın önergesi üzerine bir Meclis Araştırmasına konu olacaktır.

Önerge sahibi, konuşmasında, meseleyi tarafsız bir biçimde ortaya koymaya çalıştı ve «180 çeşit öksürük ilâcı varken hayatî ilâçlar bulunamıyor» dedi. AP sözcüsü Namık Kemal Tulezoğlu ise DEVA'nın övgüsünü

yaptı, «Bakanlıktan 20 bine yakın ilâç ruhsatı alınmıştır ama piyasadaki ilâç sayısı 3 bini aşmaz» iddiasında bulundu. TİP sözcüsü Tarık Ziya Ekinçi, 11'i yabancı ve 130'u yerli olan firmaların ham madde ambalajı yaptıklarını anlattı, firmaların birbirine üstünlükleri olmadığını belirtti. CHP sözcüsü Cevdet Aykan ise, «reçetelerin muhteviyatının tartışma götürdüğünü» hatırlattı. YTP sözcüsü Cengiz Ekinçi, «Bu meselede firmaların çıkarı vardır. Kim haklı, kim haksız bunun tespiti Meclise düşmez» diyerek önergeye karşı çıktı. Fakat araştırma önergesi kabul edildi.

Çıkar kollamayan, ciddi ve derinlemesine bir araştırma yapılabilirse, bunun çok faydalı olacağı açıktır.

Alkılıç dâvası

Bu haftanın ortasında Çarşamba günü Yargıtay'da Şadi Alkılıç dâvasına bakıldı ve duruşma, karar için 10 Mayıs'a bırakıldı.

Duruşmada Alkılıç'ın avukatı Cemal Reşit Eyyüboğlu, Yargıtayın 141 ve 142. maddeler hakkındaki Anayasa Mahkemesi gerekçesini beklemesi gerektiğini ileri sürdü.

Anayasa Mahkemesinde 141 ve 142. maddelerle ilgili gerekçe hazırlanmış ve imzaların tamamlanmasını bekler durumdadır. Pek yakında açıklanacak olan gerekçede, çok karıştırılan komünizm ve sosyalizmin tanımlarının —Başkan İbrahim Senil'in çabalarıyla— nisbeten tatminkâr bir şekilde yapıldığı söylenmektedir.

AMERİKA, TÜRKİYEDEKİ ASKERLERİNİ ÇEKMEKTEDİR

Bu başlık altında, 9 Nisan 1967 tarihli The Indianapolis Star gazetesinde, sağcı görüşlere sahip olduğu anlaşılan Padev, aşağıdaki yorumu yaptı. Yazar, Amerikan çıkarları açısından Türkiye'nin mevkiî hayatı olduğu için, Amerikan askerlerinin Türkiyeden geri çekilmesini istemektedir.

Gerek Amerikan, gerekse Türk diplomatları Sunay'ın ziyaretini «büyük bir başarı» saymaktadırlar. Türklere, önmümüzdeki yıllarda, belki de Türkiye'nin kendi kendine yeter hâle gelebileceği 1972 yılına kadar, Amerikan yardımının devam edeceği teminatı verildi. Türkiye'ye yapılan yıllık Amerikan yardımı 200 milyon dolar civarındadır. 1947'den beri verilen toplam yardım, 5 milyar dolara aşmıştır. Sunay, eski bir ordu mesubudur. Milletlerarası meseleleri, samimi ve «saçma olmayan» biçimde ele alışıyla Johnson'u etkilemiştir. Sunay, Türkiye'nin güvenilir bir Amerikan dostu ve NATO ittifakının sâdik üyesi kalma kararında olduğunu söylemiştir. (Türkiye'nin Balkanların de Gaulle'ü olmaya ve NATO'dan çekilme, ye heveslendiği yolunda söylentiler vardır).

Bu, iyi bir haberdir. Türkiye, Güney-Doğu Avrupada ve Doğu Akdeniz'de hayatî bir stratejik mevkiî elinde tutmaktadır. Bu ülkenin politik istikrarı ve ekonomik ilerlemesi kadar askeri gücü de, Hür Dünyanın ve Orta Doğu ile Avrupadaki Amerikan çıkarlarının savunulması için şarttır. Gerek Türkiye, gerekse ABD, Türk — Amerikan dostluk ve işbirliğini daha da güçlendirmekle her bakımdan kazanç sağlayacaklardır. Bu sebeple iki ülke, aralarındaki anlaşmazlıkları dostane yoldan süratle çözmeye çalışmalıdırlar.

Anlaşmazlık konularından biri, Türk topraklarında büyük sayıda Amerikan askerî birliklerinin bulunmasıdır. Mesele, diplomatlarca çok «nazik» sayılmakta ve bu konudaki konuşmalar, «büyük bir gizlilik» içinde yürütülmektedir. Kamu oyuna ve gazetecilere bir şey söylenmemektedir. Türklere, Amerikan üsleri üzerinde daha büyük bir askerî ve hukukî kontrolün sağlanması istenmektedir. Üslerle ilgili bütün askerî faaliyetlerde faal rol oynama arzusunadırlar. Bütün öteki yabancı ziyaretçiler gibi, Türkiye'de bulunan Amerikan askerleri üzerinde de, ülkelerin yargılama yetkisinin tanınmasını ve onların Türk kanunları ve mahkemeleri önünde sorumlu tutulması talep etmektedirler. Türklere, ülkelerindeki görevlilerinin «haricez memleket» hak ve imtiyazlarına sahip buldukları kanısındadırlar. Bu hak ve imtiyazların, genellikle, dost bir müttefike değil, işgal kuvvetlerine tanındığını ileri sürmektedirler.

Bu mesleyi tatminkâr bir biçimde çözenin tek yolu, ABD'nin Türkiyede yerleştiği üs ve tesislerden bütün askerlerini geri çekmesidir.

İlk bakışta, bu çözüm yolu çok fazla radikal görülebilir. Aslında değildir. Zira milletlerarası gerçeklerin çok sıhatli bir değerlendirmesine dayanmaktadır.

Amerikan birlikleri, Türkiye

ve Yunanistan toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını garanti eden 1947 Truman Doktrininin sonu, bu ülkeye akmişlerdir.

O tarihlerde Sovyetler Birliği, Türkiye'ye karşı açıkça hasmane bir politika izlemekteydi. Moskova, evvelce Rus İmparatorluğuna ait olduğu gerekçesiyle, önemli miktarda Türk arazisi istemiştir. Güçlü Rus birlikleri, Türk hudutlarını yığılmıştır.

Başkan Truman'ın zamanında ve kesin davranışı olmasaydı, Moskova, 1947'de ya açık bir saldırıya girişerek ya da Vietnam stili bir iç «kurtuluş savaşı» tahrik ederek Türkiye'ye yürüyebilirdi.

Fakat 1967-1947 değildir. Sovyet Rusya, Türkiye'ye karşı olan politikasını bugün tamamen değiştirmiştir. Türk — Sovyet ilişkileri hâlen çok dostanedir. Rusya, çeşitli Türk sanayi teşebbüslerinin finansmanını sağlamaktadır. Açık ya da dolaylı saldırı yoluyla, Türkiye'ye Sovyetlerin hücum etmesi ihtimali, bugün fiilen ortadan kalkmıştır. Türklere, bunu bilmektedir. Meselelere vakıf bütün Avrupalılar ve bütün Amerikalılar da bu gerçeğin farkındadırlar.

O halde Türkiyede neden niş bir Amerikan ordusu tutmakta devam edilecektir? Bunun gerek politik ve gerekse öteki bakımlardan hiç bir anlamı yoktur.

TİP'e saldırdılar

AP iktidarını bir yana bırakıp, daha çok rakip gördüğü muhalif teşekküllerle uğraşmaya başlayınca, faşist komandoların TİP'e karşı saldırılarını durmuştu. Son aylarda TİP'in en sert biçimde AP'nin karşısına dikilmesi üzerine, bu saldırılar tekrar başlamıştır. İzmir'de «aşıklar» dövülmek istenmiştir. Sakarya'da ise bir sinemada düzenlenen TİP toplantısı basılmış, bıçaklar çekilmiştir. Polis, bu ilkel saldırılardan çok, nedense TİP'lileri nezaret altına almıştır. İçişleri Bakanı Faruk Sükan da, komando baskınına, «Basit bir zabıta vak'ası» diye değerlendirmiştir.

Hak, hukuk, Anayasa ile aley edenlere, bunlardan söz edecek değiliz. Yalnız, faşist komando baskınları 1962 yılından beri düzenlenmektedir. TİP yöneticileri, Akhisar ve Bursa'da ölüm tehlikesi ile yüz yüze kalmışlardır. Sonuç ne olmuştur? Faşist Koçeroların marifetlerine son vermek, iktidarın herhalde zararına değildir.

Ali İpar olayı!

AP müteahhitlerinin basını kadar ilerici gazetelerin de, Türkiye'nin büyük kapitalist ailelerinden birine mensup bulunan Ali İpar'ın yurt dışında kopardığı «iade mahkeme talebi» fırtınasına destek olması dikkat çekicidir. Ali İpar, Fatih Rüştü Zorlu'nun sağlayacağı navluna ve gemi elde etmek te getireceği kolaylığa yaslanarak ve kambiyo mevzuatını çiğneyerek bir seferde maliyetini kurtaran hurda gemiler almış, Yüce Divan'da döviz kaçakçılığından mahkûm olmuştur. Deniz Nakliyat AŞ'ne mil yonlarca lira kaybettiren İpar şilepleri, sokağa atılması işlemlerinden daha kârlı olduğu için bir kenara bırakılmıştır. Ali İpar ise, Yüce Divanca hükmedilen para cezasını ödeyecek yerde, zenginliğin verdiği ilişkilerden yararlanarak yurt dışına kaçmıştır. Hazret, dört beş yıldır yurt dışında milyonlarca yaşamaktadır. Üstelik, Amerikan radyolarında İpar davasını konuşabilen Bailey adlı çok nüfuzlu, Amerikanın en pahalı ve jet uçaklı avukatını tutmuştur. İpar avukatı Bailey, New York Radyosundan «Sayın Sunay, Türkiye'de demokrasinin varlığını ispat etmek istiyorsa, Ali İpar'ın yeniden muhakeme edilmesine izin vermelidir» tarzında konuşacak kadar küstâhtır. Türk basınının maalesef utanç verici biçimde desteklediği İpar ise, Sunay'a hitaben: «Ben döviz kaçakçılığı yapmadım» demektedir. Bu beyzade, dört yıldır dışarda milyonlarca yaşar, yeniden gemiler alacağını diye övünür ve pahalı, nüfuzlu ve küstâh Amerikalı avukatlar kullanır, sonra da «döviz kaçakçılığı yapmadım» buyurur. Hiç kimsenin bu değerimin suyunun nereden geldiğini soramayacağını düşünür. Türkiye'den kaçırılan paralarla dışarda milyonlarca hayatı yaşayan ve Ali Faik Cihan'lar, Şadi Alkılıç'lar dururken, küstâh Amerikalı avukatı ağzıyla «Benim döviz kaçakçılığında çarptırıldığım para cezası yeniden yargılamaya gidilip kaldırılmazsa, Türkiye'de demokrasi sağlı sollu Türk basınının en ufak tepki göstermemesi, üstelik onu desteklemesi acıdır, çok acıdır. YÖN, düşmüş insana, Yassıada mahkûmlarına, İs vîçre'ye sığınan Kurbanoğlu'na vs. vurmaktan daima kaçınmış

tır. Ama para gücüyle ve Amerikan nüfuzuyla Türk adaletini bozmaya kalkışan İpar'a gereken dersi vermeyi gözetilmemektedir.

McCarthy şefi Tanman!

Geçen sayımızda CIA beslemesi Amerikan teşekkülleri ile ilişkiler araştıran Mc Carthy şefi feodal kapitalist Tanman'ın maskesini düşürmüştük. Tanman'ın yeni bir marifetini, Başbakan tarafından cevaplandırılması isteği ile Şükrü Koç'un geçen hafta verdiği bir soru önergesi ortaya koymuşuz.

«Batnaz köyü tüzel kişiliğine bırakılmış bulunan 20 bin dönüm arazinin, bu köyü de içine alan çiftliğin sahibi ve Yalçın Metiner takma adı ile Orduya broşürler dağıtan Fahri Tanman adındaki bir şahsa yıllık 2 bin liradan kiraya verildiği doğru mudur?»

— Fahri Tanman'a ait olan çiftlik sınırları içinde, Hazineye ait toprakların miktarı nedir ve karşılığında bu şahstan ne miktar kira bedeli alınmaktadır?

— Yıllığı 2 bin liradan kiraya verilen 20 bin dönümlük bölme bölgesi topraklarıyla Tanman çiftliği içinde bulunan Hazineye ait toprakların köylüye dağıtılması düşünülmekte midir? Düşünülmedikçe ise ne zaman başlanacaktır?

Bakalım Demirel, bu soruya ne cevap verecektir?..

Fahri Tanman
On parmakta on hüner!

'Devlet ödesin' kanunları!

Özel teşebbüse ait kömürlerin devletçe satın alınmasını öngören tasarısı, geçen yıl, Meclisin şiddetli tepkileri üzerine geri alınmıştı. Aynı tasarısı, bu yıl yeniden Meclis önüne gelmiş ve Kenan Esengin, Çetin Altan, Reşit Ülker gibi birkaç hatibin itirazlarına rağmen kabul edilmiştir. Tasarısı görüşülürken 27 Mayıs küfredilmesi üzerine bir kavga çıkmıştır. Bu kavga, dikkatleri başka yere çekerek, belki de tasarının kabulünü kolaylaştırılmıştır. Altında akıl almaz bir özel teşebbüsçülük söz konusudur. Nitekim CHP sağ kanadından Reşit Ülker, tasarısı gayet iyi değerlendirilmiştir: «Devletin, özel sektörün piyasada satamadığı kömürünü almasına biz karşıyız. Sonra bu tasarısı, özel sektörün bu konulardaki beceriksizliğinin ve bu işlerdeki aczinin tescilli oluyor.» Kenan Esengin Paşa da şunları söylemiştir: «Özel teşebbüse ait kömürlerin Kömür İşletmeleri Kurumu, yani devlet tarafından satın alınmasını öngören bu kanun, tehlikeli bir kanundur. Kamu sektörüne, özel sektörün malı

ni almak ve satmak yetkisi, zorunlu verilmesi vurgun ihtimali yaratır. Fakir halktan aldığımız vergilerle özel sektöre yardım etmek, birkaç kişiyi açıktan milyoner etmek demektir. Bu tasarısı olsa olsa vurgun düzeni getirecek bir tasarısıdır. Bu kanun tasarısı hiç bir namuslu mantıkla savunulamaz, izah edilemez.»

Tasarısı, Senato'dan da geçip kanunlaşırca özel sektörün kömürünü Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu satın almak zorunda kalacak. özel sektör satmadığı taşlı, topraklı, kalitesiz kömürleri için bile bol para veren garantili bir pazara kavuşacaktır.

Öte yandan, zarar eden Ereğli Demir Çelik AŞ'nin hissedarlarına, devletin daha üç yıl süre ile yüzde 6 temettü garantisi etmesini öngören tasarısı, Sadun Aren gibi bir iki milletvekilinin itirazları arasında kolayca Meclisten geçmiştir. Özel sektörün şaheseri diye reklam edilen Ereğli-Çelik'in nasıl bir hovardalık konusu olduğunu YÖN okuyucuları iyi bilirler. Şirket, devlet denetlemeye kalkışırsa «Ben özel teşebbüsüm» gerekçesini ileri sürecektir, ama iş paraya gelince «Ver bakalım devlet baba» diyecektir.

İşin en endişe verici tarafı, gittikçe artan bu örnekler her gün tekrarlanıyor. Tekrarlanıyor, Parlâmentoda ve kamu oyunda bunlara karşı tepkinin azalmasıdır.

Ordu Yardımlaşma Kurumu

Ordu Yardımlaşma Kurumu, subayların ödedikleri hayli yüksek aidatla yaşayan ve onlara normal ölçülerde bir sosyal güvenlik getiren yararlı bir kurumdur. Ayrıca, Ordu Yardımlaşma, biriken fonlarını önemli sanayi yatırımlarına yönelterek kalkınmamıza yardımcı olmaktadır. Ne var ki, Kurum, Ordu geleneklerimize ve Türk İdare Hukukunun temel ilkelerine aykırı bir kuruluşu sahiptir. Yabancı ilâç firmalarına borç para vermeye kadar uzanan çok geniş bir ticari faaliyet içinde bulunan Kurumun yönetiminde yüksek kademe Ordu mensupları ön planda söz sahibidirler. Böylece, birçok yüksek kademe Ordu mensubu, iş hayatının göbeğine düşme gibi bir durumda bulunmaktadır. ABD gibi, büyük şirketler ile generallerin içiçte bulunduğu ve birbirine çok karıştığı bir ülkede bu durum mâzur görülebilir. Onlar böyle bir kuruluşu, hatta teşvik bile etmişlerdir. Ama yüksek rütbeli bir kısım subayları iş hayatının göbeğine getiren bir kuruluş, bırakınız İdare Hukuk ilkelerini, her şeyden evvel Ordu geleneklerimize aykırıdır.

Ordu mensuplarına Kurumun sağladığı sosyal haklar, daha da artırılabilir. Buna itiraz eden yok. Ama Kurumun statüsü mutlaka değiştirilmeli ve bu faydalı sosyal dayanışma kurumu, Ordumuzun geleneklerine ve İdare Hukukumuzun ilkelerine uygun bir kuruluş hâline getirilmelidir.

Anadol ve sonrası

Vehbi Koç'un Anadolu binek otomobilinden sonra, Ordu Yardımlaşma Kurumunun büyük hissesi bulunan «Türk Otomotiv Endüstrisi» de binek otomobili yapmak için harekete geçmiştir. Haklıdır. Madem yol açılmıştır, o da yapmak isteyecektir. Zira otomobil, müthiş bir gümrük himayesinden yararlanmaktadır. Bu sayede di-

şarında 15—16 bin liraya alınabilecek bir otomobil 28 bin liraya satılabilmektedir. Bu, çok tatlı bir ithalât ticaretidir.

İddiaya göre, Anadolu imalinde kullanılan malzemenin yüzde 60'ı yurt dışından gelmekte, yüzde 40'ı içerde yapılmaktadır. Aslında yüzde 40 yerli imalât iddiası da bir hesap oyunundan ibarettir. Meselâ lastik Goodyear ve Pirelli'den alınca tamamen yerli sayılmaktadır. Aslında ham madde adıyla lastik için dışarıya büyük miktar ve oranda döviz ödenmektedir. Lastik şirketlerine ham madde kâr transferi olarak ödenen döviz, lastiğin ithali için ödenen dövizden fazladır! Bu sebeple, Anadolu'nun ve öteki montaj arabaların gerçek yerli imalât oranı hesaplanırsa, yüzde 20'yi geçmeyecektir. Yapılan iş, aslında, ithalî yağak lüks bir tüketim malının döşenmiş yoldan ve çok tatlı fiyatlarla ithalini sağlamaktır. Bu tatlı ithalât işini, öteki firmalar da elbette Koç'un tekeline bırakmak isteyecekler ve bakanlık kapılarını zorlayacaklardır.

Dünya kinin karteli!

Kinin, sıtma ve kalp rahatsızlıklarının tedavisinde kulla-

nilan önemli bir ilaçtır. Kinin fiyatlarında 1944—66 yıllarında beş kat bir fırlama olmuştur. Tipik kalç hastasının aylık kinin harcaması 2 dolar (20 lira) iken 10 dolara (100 lira) çıkmıştır. Fiyatların artışı, hiç bir sebebe dayanmamaktadır. Artış, dünya kinin piyasasını tam kontrolünde tutan Dünya Kinin Karteli öyle istediği için vuku bulmuştur. Hollanda ve Alman şirketlerinin kontrolü altındaki kartel, bu sayede, yılda 5 milyon dolar açıktan kazanmaktadır.

Kartel, müthiş kudretlidir. 1962'de Amerikan Hükümeti, elindeki büyük kinin stokunu satmaya karar vermiştir. Fiyatlar düşecektir. Kartel harekete geçmiştir. Hollanda Sefareti mensupları seferber olmuştur. Amerikan Hariciyesi, Hollandayı gücendirmeye endişesiyle karteli desteklemektedir. Kötü diller dev Hollanda karteli Nedchem'de Kraliçen'i dahî hissesi bulunduğunu yaymaktadır. Bu durumda, Amerikan Hükümet satışları kartelin eline geçmiştir. Kartel 21 santim bu kinini kapatmıştır. Kartelin satış fiyatı ise 4 dolardır. Bağımsız Batı gazeteleri şimdi, «Hollanda kinin şantajı: Ya parayı ödersin, ya öüürsün» diye bu olayın hikâyesini yazmaktadır.

SUNAY'LAR, ÖNEMLİ MİSAFİRLERİ İÇİN KOLTUK AYIRIYOR

Ünlü Washington Post, «kadınlar hakkında ve kadınlar için» sütununda, Judith Martin imzasıyla, Sunay'ın Türk Büyükelçiliğindeki resmî kabulünü şöyle yazdı :

Buradaki resmî ziyaretlerinin sonunda Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile Bayan Sunay'ın verdikleri kabul resminde, gittikçe daha yüksek mevkili misafirlerin gelmesi sırasında, koltuk kapma oyunu oynandı.

Büyükelçilikte binden fazla misafir toplanmıştı. Bir kabul salonu, Cumhurbaşkanı ve Bayan Sunay, Türk Büyükelçisi ve Bayan Esenbel, Dışişleri Bakanı ve Bayan Çağlayan için kapatılmıştı. Gazeteciler ve güvenlik muhafızları tarafından sarılmış olan bu kişiler, daha önemli zevatın gelmesini beklerken, biraz da sıkılarak, bir kanapeyi ve yanyana iki koltuğu işgal etmişlerdi.

Bayan Rusk, Averell Harriman ve Bayan John Sherman Cooper birlikte görüldüklerinde bir dalgalanma oldu. Fakat herkes yerine oturunca, kalabalık az önceki görünüşüne kavuştu. Dışişleri Bakanı Rusk gelince, Türk Büyükelçisi ve Bayan Esenbel yerlerinden fırladılar. Rusk'a Türk Cumhurbaşkanı yanında bir yer verildi.

Rusk, toplantıda kaldıkları dört dakikanın üçünü tam bir resmîyet içinde oturarak geçiren Anayasa Mahkemesi Başkanı ve Bayan Earl Warren ile burun buruna geldi.

Şerefine verilen bu kabul resmine Başkan ve Bayan Lyndon B. Johnson'un teşrihi beklenirken, onlara ayrılmış koltuklar yarım saatten fazla boş tutuldu. Bu arada Elçilik mensupları, yüksek misafirleri karşılama hazırlığı içinde, etrafta koşuyorlardı. Gazetecilere ve foto muhabirlerine, Türk ay-yıldızını taşıyan altın yıldızlı şampanya bardakları hediye edildi. Bardaklar çabuk tükendi. Büyük bir tepsi içinde ikinci kez hediye bardak getirildiği sırada, Başkan Johnson görüldü.

Kanepede oturanlar, Başkanı ve Bayan Johnson'u karşılamak için aşağıya indiler. Onları yukarı getirip en iyi bardakların yanındaki şeref mevkine oturtular. Yirmi dakika süre ile, tercümanlar aracılığıyla konuşuldu. Gazeteciler, seyrediyorlardı. Kapılar, öteki misafirlere kapanmıştı.

Bir süre sonra, Başkan Johnson, «Etrafı doluşalım ve bazı davetlilerle görüşelim» dedi. Yüksek zevat, sonunda bir tur atmak üzere kalabalığın içine daldı, sonra yine mukaddes yerine döndü.

Başkan Johnson, «Güzel bir akşam geçirdik. Şimdi gideceğim. Birçok dostu gördük» dedi.

Başkan Sunay, Başkan Johnson'dan Türkiye'yi ziyaret vaadini kopartmaya çalıştı: «Bütün Türk halkı, sizi bekliyor» dedi. Ama Başkan Johnson, «Türkiye'ye gitmeyi çok isterdim, yalnız burada beni bekleyen bazı önemli işler ve meseleler var» cevabını verdi.

Başkan Sunay, Johnson'un yerine sevimli kızlarından birinin, ya da ikisinin gelmesine razı olabileceğini belirtti: «Onları kimse kaçıramaz. Kızlarınızı benim nezaretine bırakabilirsiniz» vaadinde bulundu.

Sunaylar, Johnson'ları otomobillerine kadar uğurladılar. Kapı önünde, ne anlama geldiği çözülebile harikulade olabilecek, Washington'un küçük haberlerinden biri işitildi:

Johnson, misafir Devlet Başkanına, «Bugün öğleden sonra size söylediğimi unutmayın» diyor ve Sunay, «asla» cevabını veriyordu.

Feyzioğlu 1954 Ve sosyalizm

Prof. Turhan Feyzioğlu'nun 1954 yılı başında, «Revue Française de Science Politique»te yazdığı «Türkiyede Siyasal Partiler» adlı bir incelemesi elimize geçti. İnceleme, bir ara sola kayan ve P.M. France sosyalizminin sözcülüğünü yapan Feyzioğlu'nun daha önceleri Filipin tipi demokrasi taraftarı olduğunu göstermesi bakımından ilgi çekicidir. O tarihlerde sosyalizme şans tanımayan Feyzioğlu, iki büyük partiye dayanan bir politik çerçevede, iki parti arasındaki farkların çok azalacağı görüşünü savunmaktadır. Feyzioğlu 1954'ün, Türk politik hayatı hakkındaki görüşleri, kendi kalemiyle şöyledir:

Türkiyede 1908 yılından beri sosyal - demokrat, sosyalist, komünist ve işçi partisi etiketlerini taşıyan birçok parti kurulmuştur. Bu partilerin hiç biri, ülkenin politik hayatında herhangi bir rol oynayabilmiş değildir. Bu olay, yalnızca hukuki nedenlere bağlanamaz. Ekonomik, sosyal ve psikolojik nedenlerle açıklanabilir. Türkiyede halkın büyük çoğunluğu köylerde yaşamaktadır. CHP tarafından başlanan ve DP tarafından sürdürülen toprak reformu, topraksız tarım işçilerinin sayısını azaltma yolundadır.

Bir çeyrek asırdan beri Devletin giriştiği sanayileşme çabası, belli başlı şehirlerde, gitikçe arcan sayıda bir işçi sınıfı yaratmıştır. Fakat bu olay belli bir ölçüde, bir sosyal politikayla birlikte vuku bulmuştur. Bir sosyal güvenlik sistemiyle, kapitalizmin aşırmasına çabılıştır. Türk işçileri, bir İş Kanununu, sosyal hijyen konusundaki çeşitli kanunları ve onları iş kazası, hastalık, analık, ihtiyarlık gibi risklerden koruyan sosyal güvenlik elde etmek için mücadele girişime durumunda kalmamışlardır. Bu mecburi sosyal sigorta sistemi ve toplu iş anlaşmazlıkları için öngörülen tahkim usulleri, proleteryada gerçek bir «sınıf bilinci»nin doğuşunu geciktirmiştir. Bu düşüncelere, 1946 yılına kadar sendika özgürlüğünün olmayışı tabiatıyla eklenmelidir.

İşçi sendikaları 1946 yılından beri tam gelişme hâlinindedir. On kadar federasyon kurulmuş ve bunlar Türk - İş denilen tek bir merkezde toplanmışlardır. Fakat bütün bu işçi teşekkülleri, siyasi partilerden bağımsız, münhasıran mesleki planda

Turhan Feyzioğlu
Tuluat yarışında!

kuruluşlardır. 20 Şubat 1947 kanunu, sendikaların tüzel kişi olarak tamamen politik faaliyetlerde bulunmasını engellemektedir. Sendikaların bu apolitik karakteri, gerçek bir sosyalist partinin doğuşunu güçleştirmektedir.

Psikolojik planda, fakat çok önemli bir unsur, bu nedenlere eklenmektedir: Rusyaya karşı duyulan geleneksel güvensizlik. Çar ve Sultanların sahnedeki çekilişinden sonra, iki ülke arasındaki ilişkiler dostane olmuştur. Ama 1939 Sovyet - Alman anlaşmasından sonra, S. S.C.B.'nin birdenbire Türkiye'ye karşı taleplerde bulunan bir tutum takınması üzerine, güvensizlik yeniden canlanmıştır. Bugün komünizm fikri, «tehlikeli komşu»ya o kadar bağlıdır ki, halk bilinci, komünizmi bir ihanet saymaktadır ve sosyalistim diyen partileri de güvensizlikle karşılamaktadır.

Türkiyede, İşçi ve Köylü Partisi, Türk Sosyalist Partisi, Demokrat İşçi Partisi gibi teşekküllerin 1950 seçimlerinde ve 1951 ara seçimlerinde pek az sayıda oy almasının belli başlı nedenleri bunlardır.

Mevcut şartlar, bir sosyalist Partinin gelişmesine pek az elverişlidir. En fazla Türk - İş'in bir başka grubu rolü oynayarak bu boşluğu bir ölçüde doldurması beklenebilir. Bazıları devletçi parti- CHP'nin sosyalizme doğru gelişmesi gerektiğini ve bu gelişmenin zorunlu olarak vuku bulacağını düşünmektedirler. DP ise, yumuşatılmış liberalizmine sâdik kalacaktır. Fakat görüşü odur ki, iki büyük partinin programları arasındaki ziddiyet artacağı yerde, aksine silinmeye yönelmektedir.

Duverger, Amerikan Holcombe tarafından ileri sürülen bu fikri benimseyerek, iki partili bir rejimde, partilerin birbirlerine yaklaşma eğilimi göstereceklerini belirtmektedir. Duverger, bu varsayımı desteklemek için, bazan Muhafazakârlara, bazan da İşçi Partisine oy veren merkezde yer almış birkaç milyon ilımlı seçmeni kazanmaya çalışan İngiliz partilerini örnek olarak göstermektedir. Henüz pek yeni olmakla beraber, Türk denemesi, bu varsayımı doğrular gibidir. Belki de «doktrine» olmaktan çok, «pragmatik» karakterde iki parti mevcut olduğundan, bu varsayım geçerlidir. Türk partilerinin, hiç değilse belli başlı iki partinin durumu budur.

DP ve CHP programlarının her ikisi de çok teferruatlıdır. Yalnız genel ilkeleri değil, hükümet faaliyetinin her alanı için özel bölümler ihtiva etmektedir. Bu programların ana hatlarını vermekle yetineceğiz.

Her iki parti, hükümet biçimi, temel özgürlükler, insan eşitliği ve haysiyeti, sosyal adalet fikri gibi konularda Batı demokrasilerinin ortak görüşlerine sahiptirler. İki parti, daha önce gördüğümüz üzere, özgürlüğe getirilen sınırlamalarda da anlaşmışlardır.

Ekonomik doktrinlerine gelince, esas itibarıyla pragmatist olan partiler için doktrinden söz edilebilirse, denilebilir ki, her iki parti de «laissez-faire»e gitmemekle beraber, özel teşebbüse taraftardır. C H P, hafif sağa kayışına rağmen, DP'ye nazaran açık biçimde solda yer almaktadır.

Prof. Feyzioğlu'nun 1954 yılı başında Türk politik hayatı hakkındaki görüşü, yukarıdaki gibidir. Bu görüşü yorumlamaya okuyucuya bırakıyoruz.

İsmet İnönü, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde

Bahar eğlencesi

İnönü'nün Pazar gezintisi

İnönü, evinden eşi ve doktoruyla birlikte pazar sabahı saat tam 11.30 da çıktı. Doktorunun gözü önünde bir saat kadar gezecek, araba ile dolaşacaktı. İştahı iyiydi. CHP'nin müşaviri Nizamettin Neftçi'ye «Bırakmıyorlar ki yiyeyim» diyordu. Parmagının yarısını baş parmağı ile gösterek, «Bana şu kadar votkayı çok görüyorlar..» diyor ve ekliyordu: «Yiyip içmezsen, yaşamak çok kolay!»

Önceki gün, önüne konan kremalı pastaya dayanmamış, hepsini yemişti. Doktorunun pastayı yasak etmesi üzerine, bir daha yemedi.

Arabaya binmek için kapının önüne çıktıklarında Mevhibe İnönü, sol eliyle İnönü'nün havada uçmakta olan ak saçlarını düzeltirken mendilinin de ters takılmış olduğunu gördü. Onu da düzelterip, yerli yerine koydu. Önde Paşanın arabası, arkada koruma polislerinin, daha arkada gazetecilerin arabaları hareket edildi.

Doğruca Orta Doğu Teknik Üniversitesine gidildi. Rektör, ağaçları gezmeye gitmişti. Üniversitenin Genel Sekreteri, İnönü'ye, temeli Başbakanlığı zamanında atılan, yakında açılış töreni yapılacak olan İdari İlimler Fakültesi binasını gösterdi. İnönü, doktoruna seslendi: «Zafer bey gel» dedi, «Onun kontrolü altında geziyoruz..»

İdari İlimler Fakültesi binasının giriş kapısından geçerken, Mevhibe İnönü, «Ay tavan çok alçak» dedi, «Ben Erdal'ın buradan nasıl geçeceğini düşündüm..» diye espri yaptı. İnönü, döndü tavani ölçtü, kapı girişinin iki metre olduğu tesbit edildi.

Yükarıya çıkmadan döndü İnönü, güneş tepeye yükselmişti. Yanındakilere: «Güneş tesirli» diye konuştu ve ekledi: «Biraz tesirli güneşe ihtiyacımız var..»

Yürürken, İnönü, Üniversite Genel Sekreterine «düz yer isteriz» dedi, «Bizi yokuşlara götürme».

Genel Sekreter, «Bizim her tarafımız düz Paşam» diye cevap verdi..

İnönü, taa karşıdaki genç öğrencileri gösterdi:

«Talebelerin arkasından gidelim. Oraya kadar gider, sonra arabalara bineriz»

Paykoç, asfalt yoldan gitmeyi teklif etti. İnönü, «doktorun dediğini yapalım» dedi, amma, yine olmadı. O sırada, Orta Doğu Gençler, davul zurnalarla Paşanın karşısına çıktılar. İnönü, öğrencilerin sınavlarının ne zaman başlayacağını sordu. Bir gazeteci İnönü'ye «sizin sınav ne zaman» diye sorunca İnönü, «Nisan'ın sonunda, 12 gün var» karşılığını verdi.

İnönü, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde Ankara dışından ne kadar öğrencinin bulunduğunu öğrendi. Genel Sekreter, 1350 kadar olduğunu söylemişti. İnönü, gençlere sordu: «Günaydın arkadaşlar, imtihanlara hazırlanıyor musunuz? Gözüm sizde.. İmtihanlara hazırlanın..»

«Folklor haftası»nın provalarını yapıyorlardı. Gençler İnönü'ye gösteriler yaptılar. Oyunlar oynadılar. İnönü, kıvrak Silifke oyununu, kaşıklarla oynanan «Keklik» oyununu çok beğendi ve alkışladı. Oyunlar bitince, İnönü, «bitti mi?» gibilerden baktı, gençlerden biri, «Seyretmekten yorulmadınızsa bizde çok oyun var» diye karşılık verdi. İnönü, «Bundan güzel şey olur mu, hadi bakalım» diye teşvik etti.

Gençler bu sefer, Bitlis oyununa başladılar. Kıvrak ve erkek oyunu altı kişi oynuyordu.

Arkasından Antep oyunu kızılı erkekli oynandı. Paşa, tempo tutuyor, «çok güzel, çok güzel» diyordu. Paşanın tam karşısında bir genç, iki elini sevgilisinin omuzlarına koymuş, oyunlari seyrederken âdeta kendinden geçmişti..

O sırada Orta Doğu Teknik Üniversitesi Rektörü Kemal Kurdaş geldi. İnönü'ye gençler, bugün açılacak sergide gösterilecek işlemeli Silifke peşkirinden armağan ettiler. İnönü, «Benim olarak gösterin bunu, sonra bana verin» dedi.

İnönü, ayrılırken, gençlere «İzin veriyor musunuz?» diye sordu. Ve şöyle dedi: «Yarın akşamki töreni bana daha önce yaptınız. Bahtiyar oldum, iyi oldum. Evden bugün çıktım, size geldim. Doktorum titizlenmeye başladı, döneceğim» dedi. Gençler alkışladılar.

İnönü, ayrılırken, kızılı erkekli oynanan «Antep» oyunu ile çok ilgilenmişti. Kurdaş, «Bizim bütün oyunlarımız kızılı erkekli oynanır» dedi.

İnönü, «Oyunlar, bunların elinde yeni hayata uyuyor, uyacaktır daha» dedi ve ekledi. «Ve kıyamet de kopuyor..» Kurdaş, «Ben hergün yeni Türkiye'nin doğduğunu hissediyorum gözlerimde» diye konuştu.

İnönü arabasına binerken Rektör Kurdaş'ın küçük kızı İnönü'nün elini öpmek için geldi. Bayan İnönü, «Vay canım» dedi. İnönü, «Sen ne güzelmisin bak bakayım yüzüme» diye sevdi çocuğu.

Bir gazeteci, İnönü'ye sağlık durumunu nasıl olduğunu sordu. İnönü, «İyiyim, iyiyim, görüyorsun» dedi. Bir başka soru üzerine de, «Karşıdan baksınlar bana şöyle bir.. Onlarda iyi oluyorum diye memnun olmuyorlarmı?» dedi. Bu son cümlesi 8'lere idi.

İnönü ve yanındakiler, kafile halinde Gazi Orman Çiftliğine gittiler. İnönü, burada ayran içti. Yanındakilere de ısmarladı. Bir elli liralık verdi, üstünü getirdiler. Gazeteciler, «Ayrarı sizden içtik paşam» deyince, İnönü, «öyle» dedi. ayran içimyenleri de büfeye gönderdi. İnönüye gezi sırasında verilen basın özetinde, «Sekizlerin Kayseri'de bekledikleri ilgiyi görmedikleri» bildiriliyor.

İnönü, evinin önüne geldiğinde, gazetecilere kısa demecini verdi, sonra, «bitti» dedi. «Ammam Kurultayda bitecek?» şeklinde bir soruyu da, «öyle kurultayda bitecek.» diye tekrarladı.

Dünyanın gittiği yeni düzen

Arnold Toynbee

Ünlü Toynbee, marksist olmayan ve hatta antimarksist bir tarihidir. Ama Amerikan emperyalizmini eleştirmekte -farklı görüşlerden hareket etmekle beraber- marksistlerden çok daha ileri gitmektedir. Hem de «Playboy» gibi tavşan kızlı ve büyük tirajlı bir Amerikan seks dergisinde...

AMERİKA, FAKİRE KARŞI ZENGİNİ SAVUNUYOR

Playboy — Dışarıdaki yatırımlarını koruma ihtiyacı yüzünden, Amerikanın bugün bütün dünyada ulusal devrimlere karşı çıktığı ve karşı - devrimci kuvvetlerin başına geçtiğini yazmıştınız. «Karşı - devrimci Amerika, tıpkı eski Roma İmparatorluğuna döndü. Roma da fakire karşı zengini ve zenginliği savunma görevini yüklenmişti» demiştiniz. Bu görüşünüz bugün de devam etmekte midir?

Toynbee — Korkarım, bu görüşüm aradan geçen son yıllar içinde daha da kesinleşti. Bir zamanlar ABD ve Amerikan halkı, ulusal bağımsızlık devrimlerini destekledi. Lâtin Amerikalıları İspanyaya karşı, İrlanda ve Hindistan bağımsızlık hareketlerini İngiltereye karşı, İtalyan «Risorgimento» devrimini Avusturyaya karşı, Polonya hareketini ise Avusturya, Prusya ve Rusyaya karşı. Bugün ise, bağımsızlık devrimi adını verdiğimiz türden bir hareket, dünyanın neresinde olursa olsun, dünyaya geldiği gün karşısında Amerikayı bulmaktadır. Bazen, üstelik haklı temsil etmeyen hükümetleri ve gerici kuvvetleri bilfiil kendisi destekliyor. Birkaç yıl önce Guatemala'da yaptığı gibi, «karşı - yıkıcı» faaliyette bulunabiliyor bazen de.

Bana öyle geliyor ki, Amerikanın bu tutumu ahlâka aykırı bir tutumdur. Ahlâka aykırılığı neyse ama, kendi kişiliğini ve ününü heder ediyor bu politikayla. Tasvip etmediği yıkıcı sol kanat eylemlerine karşı korkunç, kınadığı metodları kullanma zorunda bırakıyor kendini. Amerikanın eski tutumunu bırakıp bu yeni tutuma geçmesi, 1917 Rus devrimine denk gelir. Değişikliğinin, bence en önemli nedeni, Amerikanın çok fazla zengin olmasıydı. Zenginleşince, âdeta kendisini savunma fikri sâbitine takıldı. Zenginliğini elinden alacaklar gibi, herkes Amerikanın gözüne düşman görünmeye başladı. Bu yüzden de militan bir anti-liberal kişilik kazandı.

Playboy — «Madison Avenue, bugün Batı uygarlığı için komünizmden daha büyük bir tehlike olmuştur» demiştiniz. Yukarıdaki görüşünüz mü, sizi böyle aşırı bir deyişe götürüyor? (Not: Madison Avenue, büyük Amerikan reklâm şirketlerinin bulunduğu yerdir).

Toynbee — Gerçekten bu aşırı bir deyiş, ne var ki doğruluğundan kuşku yok. Komünizm Batı için, dışardan ve pek önemli olmayan bir tehdittir. Batılı hiç bir ülkenin komünizme kayacağı yok. Çoğu, Amerika gibi zenginleştiler. Komünizme karşı en iyi çare bu. Madison Avenue'ye gelince, o, Batı'ya Batı'nın içinden gelen bir tehdit ve tehlikedir. Kötülüğünü ve yanlışlığını anlayamamamız, çok daha büyük bir ihtimaldir. Eflâtun'un dediği gibi «Ruhun bile içine sıkıstı

rilmiş yalan» ile uğraşılıyor. Reklamcılığını becerip, bunun bol bol satışını yapıyor. Gerçeklerin yerine hayaller koymakla meşgul. Madison Avenue'den gelen tehlike, ahlâk bütünlüğüne ve entellektüel dürüstlüğü karşı bir bozgunculuk ve yıkıcılık kampanyası olmasıdır. Halbuki ahlâk bütünlüğü ve entellektüel dürüstlük, temiz bir medeni hayatın vazgeçilmez temelleridir.

Playboy — Amerikanın Hür Dünyayı koruma konusunda takındığı ahlâkî sorumluluğu bırakıp daha ziyade kendi iç meseleleriyle uğraşması gerektiğini mi ileri sürüyorsunuz?

Toynbee — 1914 - 1946 döneminde bana gelip «Bir gün Amerikanın o eski içine kapanık politikasına dönmesini arar olacaksınız» diyen olsaydı, kolay kolay inanmazdım. Neyse, tabii aslında bugün de Amerikanın dünyadan elini eteğini çekmesi gerektiğini söyleyebilirim. Dünya çok küçüldü. Hepimizin hep bir arada olmamız gerekiyor. En başta tabii Amerika. Çünkü dünyanın en güçlü devletidir. Komünizmin dünyaya yayılmasını istemiyorum. Kapitalizmin de -yani hür teşebbüs adı verilen sistemin de- dünyaya yayılmasını doğru bulmuyorum Dünya çoğunluğunun ne komünist, ne de kapitalist olmasını arzulamam. Bu iki sistemin bir ortalaması bulunmalıdır. Böylece iki tarafın barış içinde bir arada yaşaması da mümkün olabilir. Amerikanın komünizme karşı izlediği kuvvete başvurma politikasının yanlışlığı da buradan geliyor bence. Bu politika herşeyden önce, hizmetinde kullanıldığı amaca aykırıdır. Komünizmin yayılmasını önlemek için tek etkili yol, başka bir hayat biçimini sağladığı sonuçları itibarıyla daha cazip kılmaktır.

Amerika, Avrupada, Avrupalıların bizzat iyi olduğuna inandıkları şeylerin gerçekleştirilmesi için yardımda bulunuyor. Asyada ise, Asyalılar için iyi olduğuna hükmettiği şeyleri onlara empoze etmeye çalışıyor. Bu iyi denen şeyler, Asyadaki Amerikan çıkarları için iyidir. Kuzey Batı Avrupalılar ile Amerikalıların hayat tarzları benzer zaten. Ana Asyalılarınki çok farklıdır. Onlar ne komünist, ne de kapitalisttirler.

AMERİKASIZ BİR ASYA!

Playboy — Bir süre önce, «Vietcong'u Güney Vietnam halkınca yapılan bir millî kurtuluş hareketi olarak tanımayı reddetmek ve savaşı dışardan komünist müdahalesine bağlamakla, ABD'nin istemiyerek Avrupa sömürgeciliğinin mirasçısı hâline geldiğini» söylemişsiniz. Bu görüşünüzde de bir değişiklik var mı bugün?

Toynbee — Kesin olarak söylüyorum, yoktur. Bu kaniya 1964 sonbaharında ve sonra 1965 baharında ABD'de bulunduğum günlerde, Amerikanın çeşitli yerlerindeki farklı Amerikalılarla yaptığım gö-

rüşmelerden sonra varmıştım. Bence, gerek hükümetin politikasında, gerekse halk oyunun düşüncelerinde Amerikanın Vietnam meselesine karşı davranışlarında en büyük tehlikeli özellik, gerçekçilikten uzak kalmış olmaktır. Benim fikrim şudur: Amerika bütün bir dünyada bugün Saint George'un rolüne oynamıştır kendisini, böyle olunca da kendisine dünya çapında bir ejderha arayıp bulması lâzımdır. Tekçi bir dünya komünizmini böyle buldu. Bence bu hayalî bir ejderhadır. Ejderha böyle bulundu mu, gerçeklere oldukları gibi bakılamaz. Amerika'ya ejderha diye görünen Vietcong ve Kuzey Vietnam, nasıl ejderhalardır ki savaşın büyük, çok büyük yükü bunlara düşüyor. Ejderhahklarının, yani Amerika ile savaş hâlinde olmalarının tek sebebi vardır ve bu sebep çok iyi bilinmektedir. İstedikleri, yabancı boyunduruğundan kurtulmak, sonra da ülkelerini tekrar birleştirmek, tek bir Vietnam hâline dönüştürmek. Bir zamanlar Fransızları kurtarmaya uğraşıyorlardı Şimdi Amerikalılardan kurtulmak için çalışıyorlar. Yeniden ülkelerini birleştirmek istiyorlar. Bu istek, anlaşılması çok kolay ve mümkün bir istektir. Çünkü insanların gözünde bağımsızlık savaşlarını haklı kılan nedenlerden biridir bu. Ama Amerika hâlâ ısrarla aynı şeyi söylüyor ve bu savaşın dünya komünist fesadının bir unsuru olduğunu ileri sürüyor. Amerika buna benzer önyargılardan kendisini kurtarmadıkça, Vietnam da başına açılan iştent kurtulamaz.

Playboy — Bazı yorumcular, Amerikanın dünya ulusları gözünde küçük düşmesi ve emperyalist bir devlet olduğunu herkesin görmesi bakımından, Çin'in bu iştent hoşnut olduğunu söylüyorlar. Bu yorumculara göre, Vietnam'da Amerikanın iyice gömülmesini Çin bir bakıma kendisi için yararlı buluyormuş. Böyle bir hesaba olabilir mi Çin'in sizce?

Toynbee — Bir ölçüye kadar buna benzer amaçları olabilir Çin'in. Ne dersiniz deyin, Çin, Amerika can ve para bakımından tuzlu hesaplar ödetiyor. Vietnam pahalıya mal oluyor. Burası bir gerçek. Fakat böyle bir amaç Çin'e yakıştırılacaksa, şunu da düşünmek gerekir ki, Çin böyle bir hesapta çok büyük bir yanlışlık yapmaya da mahkûm edebilir kendisini. Çünkü sonunda, Amerika ile savaşıp duran Vietnamlıları, Çin'e de düşman edecek bir hesaptır bu. Çin, Vietnamlıların gözünde sanıldığı kadar güzel bulunan bir dilber değildir. Bu yüzden, buna benzer politik hesapları Çin'in fazla kurcalaması güçtür. Sonra şu da var ki, Çin, Amerikayı yakınlarında bir yerde savaşa çekmekten çok, Amerikadan kurtulmaya bakıyor. Amerika ne kadar uzak olursa o kadar iyidir, diyor. Bu, Çin'in en kuvvetli amaçlarındandır. Amerikayı «kapısının eşikinde» biri olarak istememektedir. Amerika, Çin'in Vietnam bakan kapısının eşikindedir. Amerika, Çin'in Taiwan'a bakan kapısının eşikindedir. Amerika Çin'in Kore'ye bakan kapısının eşikindedir. Çin'in istediği, Amerikanın uzaklara çekip gitmesidir. Bu gerçek bir endişedir, sanırım.

Playboy — Çin'i endişeden kurtarsın diye, Amerika Asyadan çekip giderse iyi mi olur yani sizce?

Toynbee — Benim görüşüme göre, Amerika için en doğru Asya politikası, ne Çin'in, ne de Amerikanın güdümünde olmayan bir Güney - Doğu Asyanın kurulmasına gitmektir. Bu Asya, Çin ve ABD'nin askerî ya da sivasî güdümünün

ve etkisinin dışında yaşayabilmektedir. Amerikalılar, «Biz gidersek Ç gelir» diyorlar. Ama Amerikan boşluğunu doldurmak Çin için amaç mıdır? Bana kalırsa Çin' bununla karşılaştırılmasına imkân bile olmayan çok daha büyük bir isteği ve amacı, Amerikadan uzak bir Asyadır. Dedğim gibi, Amerika Çin'in eşiklerine o kadar yaklaştırmış bulunuyor ki, Çinliler bu durumdan endişe duymaktadırlar. Çin'in Amerikanın boş bıraktığı yerlere gitmeye kalkışması, Amerikanın buralarda eski durumunu geçmesini haklı kılacaktır o zaman. Gerçekten, tarafsız bir Asya hem Çin'in, hem Amerikanın de tekleyecekleri çözümdür. Bu, i ülkenin de yararlıdır.

KOMÜNİSTLER, MİLLİYETÇİ TUTUMDADIR..

Playboy — «Vietnamın kaderini kendisinin seçme hakkı Amerika tarafından tanınmadığı» demiştiniz. Komünist bir rejim kurulmaya kadar varsa da, bunu taşıya eder misiniz?

Toynbee — Sanırım, Çin i ABD arasında bağımsız, tarafsız bir çeşit tampon bir devlet olma en iyisidir. Bunun Vietnamlıları isteyeceklerinden farklı olmadığını düşünüyorum.

Ben Vietnamda bu hükümeti ancak Ho Şi Minh'in başkanlığı altında mümkün olabileceğine inanıyorum. Böylesine işleri yapabilecek birleşmiş bir Vietnam'ı ancak Ho Şi Minh kurabilir. Eğer Vietnamlılara bağımsızlık tanıyamamız samim bir hareket olacaksa, bu şartta Hatta sonunda komünist bir rejim kurulsa bile! Ho Si Minh, özütü

● Madison Avenue, bugün Batı uygarlığı için komünizmden daha büyük bir tehlike olmuştur.

● Karşı-devrimci Amerika, tıpkı eski Roma İmparatorluğuna döndü. Roma da fakire karşı zengini ve zenginliği savunma görevini yüklenmişti.

● Çinle karşılaşan Rusya, şimdi muhafazakâr olmaya başladı. Herde Çin de muhafazakârlığa yönelecektir.

● Benim istediğim, Rusya-Amerika ikilisinin yapıcı bir işbirliğine girişmeleri ve dünyaya çeki düzen vermeleridir. Dünya ya çeki düzen, ancak Rus-Amerikan işbirliği ile verilebilir.

● 1949 yılından beri Amerika, Çin'de «kaplan»ın karşısına geçmiş, elindeki sopa ile dürtüp duruyor. Kaplan kükremeğe başlayınca da «Hey şuna bakın, amma vahşi hayvan bu, tepki gösteriyor» diyor.

● Dünya ihtilali için kendisini adanmış tek komünist devlet adamı Troçki'dir. Çin bile, komünizmi kendi ülkesi için, dünyadaki eski yerini almak için bir araç olarak kullanacaktır.

● Üçüncü Dünya ülkelerinin kalkınmasının temel şartı, iktidardaki çıkarıcı ve bencil azınlıkların tasfiyesidir. Bu, komünistlerin seve seve yapacağı, Amerikanın ise hiç yapamayacağı bir iş!

sözüye hiç şüphe yok ki komünist bir liderdir. Önce Fransa, onbeş yıldır da Amerika Ho Şi Minh'i komünizme itip durdular. Fransaya ve onbeş yıldır Amerikalılara karşı Ho Şi Minh'in yürüttüğü bağımsızlık savaşını organize etmek için komünizmden başka yol kalmamıştı. Ama yola çıkışında Ho Şi Minh, bir «milliyetçi» idi. Hâlen de, her şeyden önce «milliyetçi» bir kişilik taşıyor. Çünkü bütün komünistler de, bütün kapitalist devletler gibi, her şeyden önce kendi milletlerinin dâvaları peşinde olan milliyetçi bir tutumdalar. Sanıyorum, dünyada «milliyetçilik» düşünceleri, hangi ideoloji olursa olsun, her yerde bu ideolojinin temelinde ve önündedir.

Benim inandığım şudur: Çinlilere yaklaşmak ve güvenmekten başka yol bırakmadıkları için Vietnamlılar Fransızlara nefret duyuyorlar. Bugün Fransanın yaptığına Amerika devam ediyor. Amerika'ya duyulan nefrette de bu vardır. Benim görüşüm, şu yaptıklarına bakılırsa, Amerika ne kendisi için, ne de Rusya için çalışıyor. Amerika, Çin hesabına çalışıyor bu politikasıyla.

Amerika savaşı kesip Vietnamdan çekip gitse, Ho Şi Minh'in başkanlığında bir Vietnam, Yugoslavyanın Rusya karşısında durumu gibi, Çin'in yayılmasına karşı gerçek bir barikat olabilecektir.

● Playboy — Ho Şi Minh'in Asyanın Titosu olacağına inanıyor musunuz?

● Toynbee — Evet, ve buna Çin'in kendisi de şaşacaktır. Kırım Savaşında Avusturyanın durumu üzerine Rusvanın sasırması gibi.

● Playboy — Peki, Vietnam'da komünist rejimi Amerikalılar kabul edecekler midir?

● Toynbee — Yugoslavyada ettiler ya, etmediler mi? «Bugünkü dünyada bahtımıza Tito çıktı, ne yapalım bundan da beteri var» deyip sustular. Benim umudum, Ho Şi Minh için de aynı görüşe varmalarıdır Amerikalıların. Fakat her şeyden önce psikolojik bir engel var, onların böyle bir çözüme erismeleri için: Amerikanın her şeyden ve her şeyden önce kabul etmesi gerekiyor ki, hâtâ - hem de çok büyük bir hâtâ - yapmıştır.

● Playboy — Sizin fikriniz nedir? Hanoi ve Pekin, ABD kayıtsız ve şartsız çekilmedikçe görüşmelere başlamayı reddediyor. Bu durumda barışı getirmek için ABD birşeyler yapabilir mi tek başına?

● Toynbee — Hı! Böyle kesip atmacasına, görüşmelere oturmamız diyen yok ki! Eğer bir kere, her iki taraf da ateşi kesmeye rıza gösteriyorlarsa, o zaman ana mesele şu olacaktır: Kuzey Vietnam ile birleşme konusu da dahil, sırf Kuzey Vietnam'ın değil, Güney Vietnam'ı da, yani Vietcong'u da Amerika muhatap olarak kabul edecek mi, etmeyecek mi görüşmelerde? Johnson, Amerika kayıtsız şartsız müzakereye hazır mı, diyor ama, Hanoi, Johnson'un bu sözlerinde yukarıdaki şartın yer almadığını görüyor. İngiltere Dışişleri Bakanı da, görüşmeler akamete uğradıkça hep Hanoi'yi suçlar oldu. Ama şu var ki, eğer görüşmelerin başlangıcında 1954 Cenevre Sözleşmesi esas alınır, o zaman Güney Vietnamlıların bu hakkı da mevcut Cenevre Anlaşması yüzünden «var» sayılması gereken bir hak hâlini alabilecektir. Yani, Vietnamın yeniden birleştirilmesi hakkı, Vietnamlılara tanınmış olacaktır. Bu mesele halledilebilirse, Vietnam düğümünün en büyük ilmiği çözülmüş olacaktır. Fakat Amerika bu yeniden birleşme hakkının tanınmasına rıza gösterecek midir? Yakın bir geçmişte, Kuzey Vietnam'a katılmak için onunla bir anlaşma imzalayacak olan bir Güney Vietnamı kabul etmeyeceğini açıklamıştır. Bu konuda aklını ve politikasını değiştirdi mi acaba Amerika?

DOMİNO TEORİSİ

● Playboy — ABD'nin Vietnamdan çekilmesi gerektiği görüşüne karşı çıkanlar, böyle bir hareketin ardından Laos'ta, Kamboçya'da ve Tayland'da da komünist yönetimlere geçileceğini ileri sürüyorlar. Bu «domino teorisi» hakkında ne düşünüyorsunuz?

● Toynbee — Bu domino teorisi, herkesin aklında. Bu görüş, komünizmden ya da karşıtı kapitalizmden başka bir şey olamaz varsayımına dayanmaktadır. Ben buna tamamen inanmayacağım bir teori olarak bakıyorum. Devletlerin kendi millî çıkarları her şeyin üstünde bugün. Komünizm de, kapitalizm de çok tâli bir mesele hâlinde günümüzde. Tayland da, Laos da, Kamboçya da kendi millî çıkarları neyi gerektiriyorsa, o yolu izleyeceklerdir. Komünizmin kendi çıkarlarına daha uygun düştüğüne inanıyorlarsa, tabii o yola gideceklerdir. Fakat Vietnam gitti diye, Vietnamın ardına takılacaklarını sanmıyorum. Fiilî bir gerçektir ki, bu ülkelerin oldum olası en büyük korkuları Çin egemenliği altına düşmektir. Bütün bir Güney - Doğu Asya, 2000 yıldır aynı endişeyi duymuştur. Bazen geçici sürelerle Çin boyunduruğu altına düşenler de olmuştur. Zannedirim, Amerika bu ülkelerden çekilince, bu kere bütün «mukavemetçi» öüçler arasında Çin'in muhtemel istekleri

ne karşı birleşeceklerdir. Vietnam da ise böyle bir dengenin kurulabileceği hususunda özel bir iyimserlik duymamız mümkündür. Çünkü Vietnam halkının, Vietnam insanının çok bilinçli ve güçlü bir milliyetçilik duygusu gelişti. 2000 yıl boyunca Çin'e karşı koymuşlardı. Sonra Fransızlara karşı koydular. Şimdi Amerikalılarla savaşıyorlar, Amerikaya karşı direniyorlar.

● Playboy — Yazılarınızın çoğunda «milliyetçilik»e karşı büyük bir muhalefet gösteriyordunuz. Milliyetçilik konusundaki bu temel görüşünüzle, Vietnamlıların milliyetçi duyguları ve kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmesi gerektiği görüşünüzü nasıl bağdaştırabiliyorsunuz?

● Toynbee — Teknolojinin tek bir dünya yaratmaya başladığı günümüzde, dünyayı bölük pörçük tutma amacındaki milliyetçilik akımları, gerçekten düşmanlığın en büyük düşmanıdır. Teknolojinin tek bir dünya yaratabilecek duruma geldiğini ileri sürmek doğrudur. Ama, teknolojiye ileri gidenlerin kendi milliyetçilikleri her şeyden önce etkisiz kılınmadıkça, böylesi ellerde kullanılan teknoloji insanlığı yok edeceğe benziyor. Kişi olarak her çeşit milliyetçiliğe karşıyım, ama saldırgan milliyetçiliğin karşısındaki savunma amaçlı milliyetçiliğe daha az karşıyım. Çünkü, kendi milliyetçi duygularımızdan evvel, hâlâ yabancı boyunduruğu, yabancı etkisi altında yaşamamız zorundaki insanların milliyetçi duyguları tatmin edilmeve değer duygular olarak kabul edilmelidir. Afrikada, Asyada böyle çok milletler var. Vietnam da dahil tabii. Arzulanan olacak nihai çözüm, bütün milletlerin çıkarlarını çok üzerinde insan soyunun çıkarını ve geleceğini düşünebilmektir. Böyle bir yere ulaşmamız için daha çok olgunlaşmak gerekiyor. Ne var ki, atom çağında da olsak, bu uzak noktaya erişeceğimiz günlere kadar, geleceğimiz parlak gözüküyor bana.

● Playboy — Çin bugün atom silâhları yapabilir duruma geldi. Yakında bu silâhları taşıyacak roketler de yapacaktır. Bunun «nükleer korkular dengesi»ni nasıl ve ne yönde değiştirmesi mümkündür sizce?

● Toynbee — Şimdilik Çin'in atomik gücü emekleme döneminindedir. Yani şu durumda bile Çin'i atomik silâh imâline iten şey, atomik silâhlar karşısındaki zayıflığından duyduğu endişedir.

Eğer günün birinde, Çin bu yaptığı atomik silâhları Rusyanın veya Amerikan toprakları üzerindeki hedeflere ulaştırabilecek duruma gelirse, o zaman ne olur? O zaman Rusya da, Amerika da Çin'e birbirlerine yaptıkları gibi eşit muamele yapmaya başlayacaklardır.

● Playboy — Çin'li liderlerin söylediklerine bakıp, onların Ruslardan daha tehlikeli oldukları ve günün birinde daha kolaylıkla atom silâhlarını kullanabilecekleri sizce düşünülebilir mi?

● Toynbee — Bizi bu korkulu düşüncelere iten, liderlerin sözleridir. Fakat gün geçtikçe, Çinlilerin de kaybedecekleri şeyler çoğalmaya başlayacaktır. «Zenginleşip kalkınan» böyle bir Çin'in atom savaşından korku duyması ihtimali de artacaktır.

KOMÜNİZM DE, KAPİTALİZM DE DEĞİŞİYOR

● Playboy — Mao'nun bütün kalbiyle desteklediği son «Kızıl Muhafızlar» hareketinin ortaya koyduğu savacı eğilimler, Çin'in dış

politikaya daha büyük bir önem verdiği şeklinde yorumlanabilir mi?

● Toynbee — Bence bu hareket, Çin'deki komünizmden elli yıl önceleri başlayan Boxer'ler Hareketinden beri gelen bir akıma bağlıdır. Kızıl Muhafızlar, yabancılara dönük olan bu hareketin içinde en az şiddetli olanıdır. Çin'in bu sürüp gelen tutumu 1839 — 1945 nemindeki yüz yıllık aşağılanmaya karşı bir tepki olarak yorumlanmalıdır. 2000 yıllık bir tarih boyunca, en azından, uygarlığın beşiği ve merkezi olan bir ülkede yaşayan Çin halkı, uzun bir süre kendilerini ancak «ilkel halklar»a yapılan muamele karşısında buldu. Fransızlar, İngilizler, Japonlar Çin'de bunu yaptılar. Çinliler bugün kendiliklerinden bu ilkel ve saldırgan psikolojiye sürüklendilerse, bunun sebebi, aynı anda iki şey birden isteme durumunda kaimis olmalarıdır. Batılı olan her şeyi reddediyorlar ve bunları silkip atmak istiyorlar. Aynı anda Batının üstünlüğüne sebep gördükleri bilim ve teknolojiyi, zenginleşmeyi, gelişmeyi arzuluyorlar. Bunları ele geçirebildikçe, zamanla Çin'in de Rusya gibi olacağını sanıyorum: Batı ile bir arada yaşamak! Ve Batının içinde, Rusya da dahil olarak! Şimdilik, ben öyle sanıyorum ki, Çin, Batı'dan ne derece nefret ediyorsa, Rusya'dan da o derece nefret ediyor.

● Playboy — Rusya'nın ücret ve kazanca ağırlık tanınması, tüketim mallarına öncelik vermeye başlaması ve bunun Çin tarafından «örtülü kapitalizm eğilimleri» diye suçlanması olaylarına bakıp Rusya'da komünist ideallerin günün birinde ortadan kalkacağı söylenebilir mi?

● Toynbee — Hayır, ben böyle düşünmüyorum. Benim umudum, nerede olursa olsun, sanayileşmenin iki sistemin karışımı yeni bir sisteme ulaştıracağıdır toplumları. De mirperdenin iki yakasında da benzer teknolojik ve ekonomik kuvvetler ve etkenler var şimdi. Ve bunlar aşağı yukarı benzer sonuçlar için işletiliyorlar. Başkan Johnson'un «Büyük Toplum» dediği ile Kosigin'in Stalin sonrası komünizmi birbirlerine çok benzer uçlara sahiptir. Geçmişte katoliklerle protestanlar, hristiyanlarla müslümanlar arasındaki mücadeleye bakmak, bu yeni mücadeleye de ışık tutacaktır. Her şeye rağmen müslümanlık da, hristiyanlık da pekâlâ bugün varlar... Kapitalizm ile komünizmi de aynı gelecek bekliyor. İkisi de, o oldukça ben yaşamam deyip duruyorlar. Ama aslında her ikisi de birbirlerine baka baka, birbirlerine benzemeğe başladılar gittikçe. Görünüşü kurtarmak için söylenenlere bakmayın. Muhtevalarını değiştiriyorlar aslında.

1917'de Rusyanın karşısında, ABD, muhafazakârlığa dönmeye başlamıştı, demiştim. Şimdi Çin ile karşılaşan Rusya da, ABD gibi muhafazakârlaşmaya başladı. Bugün kü Çin, şimdilik, tıpkı 1917'ye kadarki ilerici hareketlerin önderi Amerika'nın 1917'den sonra da Rusya'nın oynadığı roldedir. Fakat Çin dahi tatmin oldukça bolluk içinde duymaya başladıkça kendini, o da muhafazakârlaşmaya başlayacaktır. Çin, zaten aslında geleneksel olarak ılımlı bir toplumdur.

● Playboy — Sizce, sanayileşme ve ekonomik kalkınmada Rusya'ya yetecek olan bir Çin ile Rusya arasındaki ideolojik görüş farkları da azalmış olacak mıdır?

● Toynbee — Muhtemeldir. Fakat

öyle sanıyorum ki, Çin ile Rusya arasındaki ideolojik tartışma, görünüşünün çok daha derinlerindeki millî çıkar ayrılıklarına inmektedi. Meselenin özünde, Çin'in 1839 — 1945 yılları süresince kaybettiği topraklarını yeniden elde etmeye kendisini adanmış olması bulunmaktadır. Sinkiang (Doğu Türkistan)'ı alarak, Mançurya ve Tibet'in de çoğunu geri aldı. 1856 — 1860'lara kadar bütün Aşağı Amur toprakları, Ussuri nehri ile aşağıdaki ta Vlastostok kentindeki denize kadar uzanan arazi hep Çin toprakları idi. Çinliler, bu «kayıp topraklar» a yeniden kavuşmak istiyorlardı, Rusya bırakmadı. Henüz bunlar için açık bir çatışmaya girişmedi, ama pek uzak olmayan bir gelecekte bu olabilir pekâlâ.

RUS — AMERİKAN İŞBİRLİĞİ ŞARTTIR.

Playboy — Rusya — Çin çatışmasının özü bu mu sizce yâni?

Toynbee — Öyle olsa gerek. Çin ile Rusya arasındaki şu uzun ortak sınırlara bakın. Çin ile becelleşmekten bıkmış, günün birinde Amerika, askerini, malzemesini çekip Pasifik'in ötesine gidebilir. O zaman Çin ile arasına dünyanın varısını dikmiş demektir. Ama Rusya'nın Çin'den kaçıp kurtulmasına imkân yok (.....) Şimdi Ruslar Sibiryayı doldurmaya bakıyorlar bir evvel, sanayileştirmeye de çalışıyorlar. Fakat bu, zamana karşı bir yarışmadır. Sanırım Rusların korkmak için ciddi sebepleri var.

Playboy — Bu toprak kavgasının savaşa varması şart mı görünüyor?

Toynbee — Nükleer bir çatışma olacağını ummam. Fakat, tabii bu görüşüm fazla bir iyimserlik de olabilir.

Playboy — Peki bu çatışmanın Batı çıkarları için kullanılabilir mi?

Toynbee — Mümkündür. Vietnam işi bitirilince, sanırım Çin'e karşı yardım için Rusya Batıya gelecektir. Ne de olsa Çin şovenizminin ilk hedefini Rusya teskil edecektir. Bu gün de böyle. Fakat Rusya ile Batı arasında Çin'e karşı bu birleşme Soğuk harım yeni bir biçim altında sürdürülmesi demektir. Bunu görmek istemiyorum ben. Benim istediğim, Rusya — Amerika ikilisinin yapıcı bir sbitliğine girişmeleri ve dünyaya ceki düzen vermeleridir. Dünyaya ceki düzen ancak Rus — Amerikan işbirliği ile verilebilir. Düzeni bunlar kurabilirler ve birlikte kurabilirler.

Vietnam, bu konuda kapıyı açacak anahtardır. Çünkü Amerika, Başkan Johnson, Vietnamlıların tepesine oomba yağdırdıkça Rusya'nın Batıya yaklaşması güç oluyor. Müslüman bir devlet Kutsal Savaş diye tutuş hristiyan bir ülkeye saldırırsa, bir başka hristiyan devletin bu müslüman devletle kendi dindeşlerine karşı işbirliği yapması olacak iş değildir. Aynı şey burada da var, komünistlerarası dayanışma gösterilerinin bu kadarlık görünümüne müsaade etmemiz gerekir bence. İşte böyle. Sanırım Vietnam Savaşının sona erip ermemesi Moskova — Washington ilişkilerinde kapıyı açacak anahtardır.

Playboy — Çin ile ABD'nin ilişkilerinin gelecek on yılda ne şekilde gelişeceğini düşünüyorsunuz?

Toynbee — Bu iş, çok büyük ölçüde Amerikanın Çin'e karşı göstereceği davranışa ve Çin hakkındaki düşüncelerine bağlıdır. Benim görebildiğim kadarı ile, 1949 yılından beri Amerika «kaplan» in karşısına geçmiş elindeki sopa ile dürtüp duruyor. Orasını burasını dürtükledikten sonra kaplan kırkremeye başlayınca da: «Hev, suna bakın. Amma vahşî bir hayvan tepki gösteriyor» diyor. Fransızlar Çin için de böyle söylerlerdi: «Bu varlık çok tehlikeli. Dokundun mu o-

luyor deli... Oldu mu deli, kendini koruyor kendi elleri!» İşte Amerika'nın Çin karşısındaki durumu, bence, özet olarak böyledir. Amerika, Çin'e çok vuruyor, Çin dendi mi kanı tepesine çıkıyor. Birleşmiş Milletlere Çin'in girmesini önlemek için manevraları o çeviriyor. Diğer ülkelerin Çin ile ticaret yapmalarını önleme yolunda baskıda bulunuyor. Bütün bunlardan sonra, Amerikaya ve Amerikanın Batılı uydularına nasıl olup da Çin kızmasın? Kanı tepesine çıkmasın? Benim söylemek istediğim, savunduğum görüş sudur: Her şeyden önce Çin'e hiç olmazsa sıradan bir devlete, sıradan normal bir insana tanınan haklara benzer haklar tanımamız gerekiyor. Bu yüzden Çin'i, Batı ile kuvvet yarışında geri kalmamaya biz mahkûm ettik. Bugün bu işi, en başta ABD yapıyor. Amerikadan sonra, Hong Kong'da İngiltere var. Haa bir de Macao'da Portekiz... Tabii Amerika var yâni...

Çin, haklı olarak geçmişteki gibi Güney — Doğu Asyanın 1 numaralı kuvveti olmak istiyor. Batı yarı küresinde aynı şeyin peşinde Amerika var. Ama Çin'in dünya çapında bir liderlik ihtirası duyabileceğini düşünmüyorum. Geçmişte de büyük kuvvetti. Ama bu alanın dışında bir büyük kuvvet değildi. Hem de askerî ve siyasî yönden bir baskı ve liderlik kuramamış bir büyük kuvvet olarak buraların önderiydi. Çin, pekâlâ Batı yarı küresinde ABD'nin bugün yaptığını yapabiliirdi. Amerika, bütün Lâtin Amerika'da Amerikan olmayan hareketlerin ve kişilerin siyasî iktidara gelmemeleri, hattâ siyasî iktidardakileri etkilememeleri için uğraşiyor, sınırlar çekip duruyor. Fakat pek mecbur olmadıkça başı derde giren ülkelerde bilfil kendisi duruma el koymayıp, askerî bir işgale girişmeden, başka yollarla karşıtlarını etkisiz kılıyor. ABD'nin Lâtin Amerika'daki durumu — çıkarları geniş ölçüde olumsuzdur — iktidara kendinden olmayanları yaklaştırmamak diyebileceğimiz bir çıkar durumudur. Çin'in de bundan öteye gidebileceğini sanmam. Bugünkü Çin için de komünizm kendi milliyetçi amaçlarını açacak bir büyük amaç değildir. Tıpkı Rusya'nın davranışlarında gördüğümüz gibi.

ÜÇÜNCÜ DÜNYA ÇİN'E BAKIYOR

Ben bu konuda hep Rusya'daki ilk mücadeleyi örnek veririm. Stalin Troçki'nin mücadeleleri de, bildiğim kadarı ile, böyledir. Millî çıkarlarını feda etme pahasına Dünya Devrimi için kendini adanmış tek komünist devlet adamı Troçki'dir. Troçki'nin Rusyayı kullanarak yapmak istediği bu idi. Stalin ise, komünizmi Rusyanın çıkarları için kullanmak istiyordu ve Stalin kazandı. Benim fikrimce, uzun bir süre, ne çeşit olursa olsun, milliyetçi tutum ve politika izleyenler her yerde kazanacaklardır, diğer ideolojiler karşısında. Onun için ben şöyle düşünüyorum: Çin bile, komünizmi kendi ülküsü için, dünya daki eski yerini almak için bir araç olarak kullanacaktır. Bu gerçekleşirse, Çin'in kuvveti ve mevkii çok önemli olacaktır ama bu, kuvvet zoruyla dünyayı bir baştan öteki başa komünist yapmak anlamına gelmez.

Playboy — Sizin bu görüşlerinize «doğru» dersek, o zaman Lâtin Amerika ve Afrika'da Çin'in bu kadar itibar kazanmasını nasıl açıklayabiliriz?

Toynbee — Çünkü tıpkı Lâtin Amerikalılar ve Afrikalılar gibi Çin liler de yakın zamana kadar aşağılandılar ve acı çektiler. Beyaz emperyalizmin bunlara çektiği acılar hâlâ dinmedi. Bu acılar fa-

kir ve yoksul halkları birbirleriyle dayanışmaya itiyor. Hem de Batıya karşı olmakla kalmıyor bu dayanışma eğilimi, Rusyaya bile yaklaşmak istemiyorlar. Afrikalılar ve Lâtin Amerikalılar, Ruslara da bizlere baktıkları gibi kötü gözle bakıyorlar. Alt tarafı Ruslar da zengin oldular. Zengin oldular ve beyazlıklarını ışığa döktüler.

Asyalı ve Afrikalı devrimciler bu gün Rusların da söylediklerinden ayrılarak kendi çıkarları peşinde olduklarını görüyorlar, hissediyorlar. Bununla beraber, Çinlilerin özendikle davrandıkları fikrindedir. Fakat asıl önemlisi, Çin komünizminin bu çekiciliğini sürdürmesi, Rusyadaki komünizm kadar başarıyla sanayileşmeyi ve kalkınmayı sağlayabilecek bir metod olduğunu ispatlayabilmesine bağlıdır. Ve bu ispatlama işini, dünyanın bugünkü şartları içinde yapabilmesi gereklidir.

Playboy — Bu duruma ABD nasıl karşı koyabilir?

Toynbee — Rusya ve Çin ile rekabete hazırlanıp az gelişmiş ülkelerin istediklerini elde etmelerine yardımcı olmakla karşı koyabilir. Fakat unutmamalı ki, kapitalist bir ülke için bu iş zordur. Bu iş, komünist ülkeler için daha kolaydır. Neden birine zor, ötekine kolay? Sorunun cevabı, Lâtin Amerika ülkeleriyle ilgili olarak ABD'nin kurduğu «İlerleme İçin İttifak» örütünün durumuna bakınca rahat anlaşılıyor. Lâtin Amerika ülkelerinin gerçekten çok temelden, çok derinden reformlara ihtiyaçları var. Bu işin özü, temel şartı, bu ülkelerin çoğunda iktidardaki çıkarıcı ve bencil azınlıkların tepetaklak sil kelenmelerinde ve buralardan atılmalarında yatıyor. Bu ne demektir? Bu, komünistlerin seve seve yapacağı, Amerikanın ise hiç yapmayacağı bir iş!... Böylece Lâtin Amerikadaki halklara ABD'nin yardımı, bu ülkelerdeki bu türden azınlıklara ihtiyacı sebebiyle yürümekte, işler arap saçına dönmektedir. Komünist ülkelerin saçları düzgün nedense. O yüzden, bu ülkelerdeki halklara komünist ülkeler daha çok şeyler önerebiliyor.

Playboy — Sizce, komünistler iktidarlara el koyacak diye bu durumlara katlanmak zorunda kaldığını söyleyen Amerika için bir başka çözüm yolu, yâni gerici yönetimleri ve diktatörleri desteklemeye varmayacak bir yol bulunabilir mi?

Toynbee — Bulunabilir. Bu çözüm yolunu, eğer kendi geleneklerine dönelim, Amerikanın kendi si bile bulabilir. 150 yıl eskie çevirirseniz gözlerinizi, Avrupa ve Lâtin Amerika'da «fesat» hareketleri düzenleyen bir Amerika'dan şikâyet eden bir Metternich ile karşılaşacaksınız. Dulles'in yaptığı da buydu. Bir zamanlar Amerikanın devrimci bir geleneği vardı. Fakat 1917'lerde birdenbire alabora oldu ve şimdiki zamanın Metternich'i Amerikadır. Bir başka çeşit «Mukaddes İttifak» kurup devrimlerin pesine düşmüştür şimdi.

Playboy — Bu bakımdan, Amerikan dış yardımlarının da başarısızlıkla karşılaşmış olduğunu söyleyebilecek misiniz?

Toynbee — Bu yardımlar, hep böyle zenginlerin cebine konulduca başarılı olamazlar. Hindistan ve bir çok Lâtin Amerika ülkesi de dahil, bir çok ülkelerde, yardımlarının başlamasından önceki günlerdekine nazaran çok büyük değişikliklere yol açtınız bu ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarında. Ama bu büyük değişikliklerin sebebi, bu büyük paraları zenginlerin cebine koymuş olmanızdır. Böyle yardımlarla, böyle değişimler olur. Bugünkü çıkış noktası ile bu iş olmaz. Bu yüzden Amerikan dış yardımları,

büyük ölçüde karışıklıklarla sonuçlanmaya mahkûm kılınmış olmaktadır. Bazı olumlu şeyler var. Meselâ Barış Gönüllüleriniz. Çünkü buradaki gençler siyasetten uzakta ve buldukları ülkelerin iyi gördükleri şeyleri ne ise onları yapmaya, o konularda yardımcı olmaya çalışıyorlar. Fakat mali ve ekonomik alanlarda sağlanabilecek gelişmeler, sizden ekonomik ve mali yardım görmüş ülkelerin sosyal düzenlerindeki oluşumlar yüzünden büyük ölçüde tehlikededir. Bazı şeyler, farklı yerlerde farklı şeylermiş gibi olurlar. ABD'den yardım alan Doğu Avrupa'daki komünist ülkelerle kapitalist Batı Avrupa ülkelerine gelince, bunlar bozulmadılar. Çünkü dünyanın pek çok ülkesinden farklı olarak bu ülkelerin zaten sağlam bir sosyal dokuları vardı. Marshall planı sırasında Batı Avrupa ülkelerinin aldıkları yardımların neden gerçekten işe yaradığını anlamak için, bu paraların doğru dürüst ve ulaştırılması gereken amaçlar uğruna çarçur edilmeden kullanılabilmelerinin nedenlerini de hesaba katmak gerekir. Fakat bu, Lâtin Amerika ülkelerinde veya Hindistan, Pakistan diye sıralayabileceğimiz ülkelerde böyle olmuyor.

Playboy — Ekonomik eşitsizliğin, Batılı devletler ile, Batılı milletler ile geri kalmış voksulları karşı karşıya getirip çatışmaya sürükleyeceği söylenebilir mi?

Toynbee — Bu meselenin Rodezya olayı ile açıklanabileceğini sanıyorum. Uzun ve geniş bir bakışla meseleyi ele alırsanız, göreceksiniz ki 300 yıl önceleri Batı, dünya uygarlığı içinde bütünün bir bölümü idi sadece. Diğerleri gibiydi, normaldi. Yâni ne daha ileri, ne daha geri. Sonra Batı, ötekilerle arayı açmaya başladı. Teknolojide ötekilerin önüne geçmiştik bir kere çünkü. Bir dönem, bu durumumuz bizi herkesin önünde tuttu. Neticesi su oldu: Bütün bir insan soyunun küçükçe bir azınlığı — ki bu azınlık her geçen gün daha da inceliyordu — teknolojik üstünlüğüne dayanarak kolaylıkla dünyaya hükmedebiliyordu. Fakat Rusya örneği ile görüyoruz ki, teknoloji, yaratılması güç bir şeyse de birisi yaratıldıktan sonra bir başka toplumda da alınıp uygulanması zor olmayan bir şeydir. Şimdi Rusya Çin ve diğerleri de Batılı olmayan bir başka azınlık kurabildi. Şimdi herkes anladı ki, Batıyı geçmeyeip ayakta durabilmek için bile, Batı teknolojisini edinmekten başka çâre yoktur. Bunun mümkün olduğu ispatlanmıştır. Herkes bunu yapacaktır. Gün gelecek dünyada bu işi başaramamışlar da yapacaklar. Rusya bayağı iyi becerdi. Amerika hariç, geri kalan Batılıları geçti bile. Batı görünmeye başlayan akıbetinden kurtulabilmek için çok az zamana sahiptir. Eğer hâlâ azınlık ırkçılığımıza devamda ısrar edersek üstünlüğümüzü geride kalanlarla paylaşmazsak, gerçekten «baskıcı bir azınlık» durumundan kurtulamayacağız. Akıbetimiz bizim ellerimizdedir. Şimdi gelelim ilk cümlemize: Rodezya'da İngiltere'nin problemi de aynı şeydir. Irkçılığımıza devam mı edeceğiz, yoksa ırkçılığımızı bırakıp insan soyu üzerine dayalı yeni bir görüşle beyaz olmaya na beyaz muamelesi yapabilecek miyiz? Buna sağlam ve kesin bir cevap veremiyoruz. Örneğin, İngiltere Lugun Aden'de olduğu gibi Arap ülkelerinde istedi mi kuvvete başvurabiliyor. Fakat Rodezya'daki beyazların azınlığı hükümetine karşı bunu yapamıyor. Dünya böyle seveleri görür ve böyle şeylerden gereken sonuçları çıkarıp hükmünü verir, kuşkunuz olmasın bundan.

(Devamı var)

ALMANYA MEKTUPLARI : I

Geri kalmış ülkelere yapılan yardımın karşılığı :

Siyasî ve iktisadî bağımlılık

Prof. Dr. Muammer Aksoy

SATILIK BASIN VE SATILIK POLİTİKACILAR

Batı devletlerinin, özellikle ABD'nin, geri kalmış ülkelere, bu arada Türkiye'ye iktisadî ve askeri «yardım» adı altında birşeyler «verdiği» herkesin bildiği bir olaydır. Dünya kamu oyunun ve Türk halkının henüz yeteri kadar bilmediği gerçek ise, az gelişmiş bu ülkelerin karşılık olarak Amerika'ya «verdikleri» nin kapsamıdır. Birinci «verilen» i en mübalâğalı şekilde yansıtmak için, Amerikan örgütleri, hür dünya basınına —birçok memleketin kalkınmasına yetecek kadar— para yedirmektedirler. En acısı, bu geri kalmış memleketlerin «satılık basını» ile satılık birçok siyaset ve devlet adamı da hem «yapılan yardımı büyütme», hem de «karşılığın değerini küçümsetme», hatta onu tamamen inkâr ederek Amerikanın sadece «insanlık» ve «hürriyet» adına bu «fedakârlık» a katıldığı (!) masalına kendi milletlerini inandırabilme amacıyla, tarihin hiç bir devrinde eşine rastlanmayan rüşvetler almaktadırlar. Gerçek hedef, az gelişmiş milletleri, hayatî değerlerdeki üretim ve tabii servetlerini Amerikaya en ucuza satan (mümkünse dolambaçlı yollardan bağışlayan), Amerikan sınaî ürünlerini ise ondan almaya mahkûm bir yarı sömürge hâline getirmektir. Amerika, askeri yardım adı altında, düzinelerle üsler işgal etmek, onbinlerce Amerikan askerini, «barış gönüllülerini» (!) ve «uzmanlarını» (!) en önemli yerlere yığmak ve bunlara birçok fiili (hatta hukukî) imtiyazlar sağlamak suretiyle «yardım ettiği» (!) memleketleri «siyasî, askeri, iktisadî, malî ve kültürel bakımlardan bağımlı devletler» hâline getirmektedir.

Zamanımızda uyanan milletler, böyle bir yeni müstemlekeciğe ve insafsız bir sömürmeye razı olamazlar ve olamamaktadırlar. Hepsinin yurtsever, olayların derinine inen ve bunu kendi vatandaşlarına anlatacak bilgi ve cesarete sahip evlâtları vardır. Düşünce, söz, yazı, toplanma ve örgütlenme hürriyetleri sayesinde, geniş halk kitlelerinin bu «yeni boyunduruk vurma çabası» na karşı uyanıp şahlanmaları kolayca sağlanacağından, «hür dünya»nın savunucusu rolünü kimseye bırakmayan Amerikan siyaseti (1) kendi kendisi ile korkunç bir çelişmeye düşmektedir. **Bütün az gelişmiş memleketlerde «hürriyet ve demokrasi cephesi» ni değil, «faşist eyilimler» i destekleme yoluna sapmış bulunmaktadır.** Milletin uyanmasını, halkın iç ve dış sömürücü ve eziciler karşısında özgürlüğe ve haklarına kavuşmasını savunan kişileri, içteki gerici ve satılık kişilerin yardımı ile, önce «komünist olarak damgalamak», sonra da siyaset sahnesinden —her araca başvurmak suretiyle— uzaklaştırmak, Amerikan siyasetinin, İkinci Dünya Harbinden sonraki ana çizgisi

hâline gelmiştir. (Kennedy'nin bazı ahlâk, adalet ve hukuk kurallarına saygı göstermeye kalkışması, onun da kurbanlar arasına girmesi sonucunu doğurmuştur).

Geri kalmış ülkelerde Amerikan büyük sermayesine körikörüne âlet olmayı kabul etmeyen örgütleri, düşünürleri ve siyaset adamlarını eritmek, yok edebilmek, hükümetleri devirebilmek ve yer yer askeri müdahaleleri gerçekleştirebilmek görevi de, CIA denilen bağımsızlık ve hürriyet düşmanı kuruluşa verilmiştir. Dünya, son yıllar, aylar ve haftalar içinde, bir yandan bu şekküllün küstahlık ve azgınlık derecesini, öte yandan da kendi memleketlerini satan aşağılık insanların yeryüzünde ne kadar çok olduğunu ibretle öğrenmektedir.

DOLAR, 1 NUMARALI AHLAKSIZLIK MİKROBUDUR

Dünya kamu oyu, gerek Amerikanın geri kalmış memleketlere yaptığı iktisadî ve askeri yardımın mahiyetini ve gerçek amaçlarını, gerek CIA'nın faaliyetlerindeki küstahlık ve bayağılık derecesini, Batı âleminde - hatta bizzat Amerika'da - yapılan yayınlar sayesinde öğrenmektedir. Satın alınmış kimselerin, gazetelerinde, dergilerinde, konferanslarında, broşür ve kitaplarında, bildirge ve demeçlerinde, bu alandaki gerçekler cesaretle ve bütün çıplaklığı ile ortaya konmaya başlamıştır. Gittiği her yerde «1 numaralı ahlâksızlık mikrobu» hâline gelen «dolar»ın etkisine rağmen, bugün Batı Almanya gibi Amerikalılar tarafından kısmen işgal edilmiş bir ülkede bile, gerçeksever ve cesur kimselerin hem «Amerikan yardımının içyüzü», hem de «CIA'nın mel'ânetleri» konusundaki yargıları eksik olmamaktadır. Ve bu yayınları, «mademki Amerikanın çıkarına aykırıdır, o halde komünist yayınlarıdır veya vatan ihanettir» diyerek damgalamak maskaralığı, kim senin aklından geçmemektedir. Hiç değilse, siyaset ve devlet a-

damları, bu seviyeye düşmemektedirler. İlerici ve tutucu kuvvetler ve çevreler arasında mücadele elbette Almanya'da da olmaktadır. Ama daha seviyeli ve demokrasi seviyesi üzerinde...

Evet, demokrasi yoluna yıllarca sonra girmiş olan bir Almanya'da bile, fiili hayatta «fikir hürriyeti» öylesine sağlanmıştır ki, Almanya, geri kalmış devletlere «yardım» edenler cephesinde olduğu ve Amerikan ordusu işgal kuvveti olarak resmen Almanya'da bulunduğu halde, Almanyanın yararı söz konusu olduğu zaman, sorumlu başkanından öğrencisine kadar herkes, Amerikan siyasetine karşı durabilmektedir. Hatta sadece Almanyanın yararına değil, dolayısıyla dünya barışının söz konusu olduğu alanlarda da Amerikan siyasetini en ağır surette yeren yazılar, bildirgeler ve konferanslar, Alman demokrasisine ve Alman fikir hayatına şeref kazandırmaktadır.

İRANLI DOÇENTİN AÇIKLAMALARI

İşte 1967 yılının Mart ayında Batı Almanya'da yayınlanan bir kitap, tam bir serbestlik ve dürüstlikle az gelişmiş memleketlerde oynanan utulacak oyunların içyüzünü, büyük bir belâgat ve cesaretle batı âleminin gözleri önüne sermektedir. Bu kitap, Almanya'da büyük ilgi gördü; amma, onun Almanları değil, asıl bizi çok daha yakından ilgilendirmesi gerekir. Bu kitabın ilk 4 sahifesini Türkiye'nin, Dünyaya ve fikir âleminde açılmış büyük penceresi olan YÖN'de, Yön okuyucularıyla birlikte gözden geçirmeyi kendim için bir görev saydım.

Bahman Niruman'dın her cümlesine, terim veya kelimesine katılmıyabiliriz. Amma Uzak, Yakın ve Orta Doğuda dönen siyasî dolapları (en hâsis hesapların idealist adımlar olarak gösterilmesi sahte-kârlığı) ortaya koyan bu eserinin, Türk kamu oyu tarafından ibretle okunması gerekir. Gelecek sayılarda bu günlerde vefat eden Musad-

dık'ın düşürülebilmesi için CIA'nın neler yaptığını belirlen sahifeleri çevirerek yayınlayacağız. Bu suretle, son yıllarda Türk siyasî hayatına bu vampir gibi musallat olmuş bulunan ve gerek demokrasi çabamızın, gerek bağımsızlığımızın en büyük düşmanı hâline gelen bu küstah örgütün davranışları hakkında, kamu oyunun biraz daha fikir edinmesine de hizmet etmiş olacağız inaniyoruz. (2).

Meşhur Rowohl Basımevi ni bu kitaba yazdığı önsöz

«Bu kitap, Batı Avrupada ilk defa olarak İran'a ilişkin gerçekleri dile getirmektedir: Okuyucu bu kitaptan, ne üreyya'nın ıstırapları ne Farah'ın mutluluğu konusundaki maskaralık haberlerine, ne de Şah'ın inci alışverişlerinde ya-

hut Zürs'deki kayak sporunda yaptığı hovardalıklara dair hiçbir şey öğrenemeyecektir. Buna karşılık, İranlı bir Tarih Felsefesi Doçentinin bu analizleri, model bir «gelişen (geri kalmış) memleket» olarak kabul edilen bir ülkedeki korkunç iktisadî hayatı belirtmektedir. Şimdiye kadar hiçbir yerde rüşvet ve hırsızlığın (irtikâp ve irtişanın) iktidar hırs ve tutkusunun bir ülkeyi nasıl mahvettiği; Musaddık'ın boşa giden reform teşebbüslerine rağmen Şah idaresi altında millî servetlerin ve böylece millî bağımsızlığın nasıl sonuna kadar satıldığı; kalkınma (gelişme) yardımı yalnız insancıl sebeplerden ötürü yapılmadıkları şüphesiz olan memleketlerin nüfuzu altına nasıl girildiğini, şimdiye kadar hiçbir yerde böylesine itham edici ve aynı zamanda böylesine objektif bir kesinlikle anlatılmamıştır.

Bahman Niruman'ın Almanca olarak kaleme alınan bu kitabı, sansasyon yaratacağıdır. Özellikle, ötedenberi masal ve efsaneler çerçevesi içindeki hüviyetle tanıtılan bir memleketin kaderini, soğuk kanlı ve demagojiden uzak ve herşeyi dobra dobra dile getirşinden ötürü. Bu kitaba yazdığı son sözde Hans Magnus Enzensberger şöyle demektedir: «İran istisnası, oyunun kuralını göstermektedir: Avrupa basını, her yıl ve her gün fakir ülkeler ve bizim onlarla olan münasebetimiz konusunda -ısrarla, sistemli olarak ve ne yaptığını bilenlerin şevk ve çabası içinde - bize yalanlar söylemektedir. Tavus Kuşundan taht masallarına ne kadar inanılabilirse, Kongo'ya ilişkin dehşet verici haberlere, altın yataklara ve ge-

ri kalmış, ... lan denetimden uzak kalkınma yardımı etmelerine de, ancak o kadar inanılabilir. İran, büyük yalan için bir örnektir. Bu modeli yakından gören bu şahıs bilir ki, Guatemala ve Vietnam, Angole ve Endonezya hakkında bize anlatılanlar, eğer şüpheli duruma ise yalandır.»

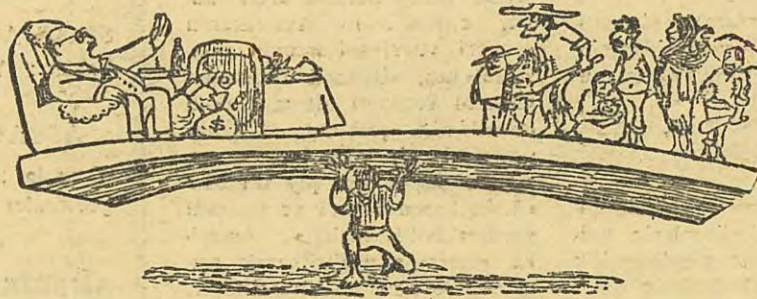
CADİLLAC'A KARŞI EŞEK ARABASI

«1 — Dünya politikasının yeni cepheleleri veya ideolojilerin fakirlere karşı birleşmesi.

Gelecekte geriye doğru bakıp geçmiş değerlendirilince, devrimiz, ihtimal «dünyanın yarısının, sınıf zıtlıklarını artık bir tarata bırakmaya koyulduğu, buna karşılık öteki yarısının, efendilik ve usaklık arasındaki zıtlık ve çatışmanın ilk defa tam olarak bilincine ulaştığı ve kendisini bundan kurtarmaya çalıştığı devir» olarak gözükecektir.

Sömürgeler, yarı sömürgeler, himaye altındaki devletler petrol ülkeleri, kahve ülkeleri, kakao ülkeleri, az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkeler. Bu kavramlar şeması içerisinde, bugün teknolojik, sosyolojik ve ekonomik bakımdan Batı Avrupa ve Kuzey Amerikanın uygarlık standardı ile yapılacak bir kıyaslamaya dayanamayan ülkeler yerleştirilmek istenilmektedir. Bu kavramların ayrı ayrı cinslerden oluşu, (heterojenliği), kendilerine göre yaratıldıkları şemadan ileri gelmektedir. Bu kavramlar, bir çok memleketi, sadece başka bir takım ülkeler topluluğuna karşı ifa ettikleri göreve göre nitelendirmektedir. Birbirinden son derece farklı tarih ve kültüre sahip olan ve başlangıçta herbiri farklı üretim yapan ülkeleri, Pamuk ülkeleri, Muz ülkeleri, Petrol ülkeleri gibi tamamen iktisadî kategoriler içerisinde sokmak, onlara karşı duyulan ilginin kaynağını ortaya koymakta ve aynı zamanda onlara dünya ticaret sahnesinde ifa edecekleri rolü vermektedir. Bu ülkelere, kafalarda tahsis edilmiş olan «mal verici» rol ile açıkça gelişme teşkil eden başka bir ikili kavramı, yukarıda sözü edilenlere eklemek gerekir: «Verici memleketler ve alıcı memleketler» ikili kavramı. Bununla, sanayi ülkelerinin, onlar tarafından verilen «kalkınma yardımı» sebebiyle, gelişmekte olan (geri kalmış) ülkelere karşı bir yardım («muave-net») münasebeti içinde oldukları ifade edilmek istenilmektedir.

Son olarak, başka bir kavramın daha belirtilmesi gerekir ki, bu sözü geçen kavramlar arasında iktisadî olmayıp, yegâne siyasî mahiyette olanlar: «Üçüncü dünya». Bu kavram, birbirinden olduğu gibi özellikle üçüncüden ciddi surette farklı olan daha iki dünyanın varlığını şart koşar. Bunlar, zengin olmak şartıyla hür dünya ve zengin olmak şartıyla komünist dünyadır. Bu iki dünya, yeryüzünün fakir ülkeleri ile tam bir zıtlık içinde olmak üzere, birbirlerine her zamankinden daha fazla yaklaşmışlardır. «Fakir ve zengin» ölçüleri yerine «Batı ve Doğu», «sanayi ve tarım» devletleri, «kapitalist ve sosyalist iktisadî şekilleri» gibi daha kullanış olan ayrı ayrı nitelikleri tercih etmek isteyen kişilerin şu noktalara

BİR MEKSİKA KARİKATÜRÜ

— Sakın kıpırdamayın, denge bozulur ha!...

dikkatini çekmek isteriz: Bu üç dünyadan hiçbirisi, coğrafi veya politiko sosyal bakımdan açık bir surette sınırları çizilebilecek devamlı tam bir parça teşkil etmemektedir. Aksine, bunların sınır çizgileri, eski blok ve ittifak sistemleri içinden geçmektedir. Böylece, bugün Rusya ve Çin, sınır hatına nazaran aynı tarafta bulunmamaktadır. Güney Afrika Cumhuriyeti, Afrikalı komşularının bulunduğu tarafta değil, Batı Avrupa tarafında yer almaktadır. Bu sınırların, bazı devletlerin ortasından geçmesi, hükümetin ve yukarı tabakanın hür dünyaya bağlı olmaları ve halk kitlelerinin ise aynı kesinlikle üçüncü dünyadan sayılmaları da nadir değildir. Güney Afrika Cumhuriyetindeki Bantus'lar, Güney Vietnam'daki Vietkong'lar, İran köylülerinin sözcüleri bakımından durum böyledir. Birbirinin hasmı olan Çin ve Hindistan'dan başka Orta ve Güney Amerika Devletlerinin, keza Afrika kıtasının ve Asya devletlerinin çoğunun mensup olduğu dünyada ise, fakirlikten başka bir birim yer almamaktadır. Ayrıca bu üçüncü dünyanın, «milliyetçilik fikri»nin yanında, «sosyal reformların zorunluğu fikri»ni de kapsayan bir bilinci (şuur) geliştirmesi gerekmektedir ve bu iki fikri gerçekleştirmeye kararlı bulunmaktadır. Burada, küçük bir azınlık dışında halkı çok büyük bir fakirlik içinde yaşayan ülkelerin durumunu incelemek gerekmektedir. Bu ülkeler ki, küçük bir azınlık bir tarafa bırakılırsa, refah içinde yaşayan memleketlerin iktisadi bünyeleri üzerine daha yakından belirtilmesi gereken bir etki icra etmektedirler.

İran'ın bu incelemede model hizmeti görmesi, burada kendisine ulaşılan görüşlerin ve sonuçların, öteki az gelişmiş ülkelere ve gelişme maksadıyla yapılan yardımların tümüne herhangi bir sınırlama yapılmaksızın teşmil edileceği hatasına sürüklememeli. İran'ın bugünkü durumunun şartlarını teşkil eden bir çok tarihî faktörler, ilk bakışta kuvvetle aynı teşhise ulaştıran bazı memleketler bakımından söz konusu olmaktadır. Burada sadece ülkenin tamamında anlaşılacak ortak bir dilin ve eskidenberi kökleşmiş milli bilincin ve gelenek bilincinin varlığına değinmek isteriz. Her ikisi de öyle faktörlerdir ki, bunlar Afrika'nın bir çok Devletinde ve dil faktörü de Hindistanda mevcut değildir. Bununla beraber, genel olarak varılan sonuçlar, öteki az gelişmiş devletler için de tamamen doğrudur; ve bütün ayrılıklara rağmen, az gelişmiş ülkelerin, sosyal bünyeleri, siyasî, iktisadî ve psikolojik durumları bakımından, prensipte bir uygunluk içinde bulduklarını kabul etmek gerekir.

Bu ülkelerin başkentleri, göze batacak şekilde derine kök salmış olan «bu birbirine benzeyiş» ortaya koymaktadırlar: Bir yanda hükümet binalarının, uçak meydanlarının, ana cadde ve yolların ve diğer gösteriş projelerinin hırslılığı ve aşırı büyüklüğü, «ileri gidişi ve milli yüceliği» ispat etmek çabası içinde iken, öteyandan da sefalet kendileri için günlük hayatın bir sahnesi haline gelmemiş olan

yabancılardan ümit bekleyen açlıktan yarı ölmüş vaziyette ve paçavralar içindeki çoğu çocuk, kadın, ihtiyar ve hatta her yaşta erkek olan dilenciler, sakatlar, körler de, bu ileriliği ve büyüklüğü bin kere yalanlamaktadır. Her Kadillac'a (Cadillac'a) karşı ta kıldayan eşek arabası, her villaya karşı bir düzine teneke kulübe düşmekte: Hilton otellerinde ve eğlence lokallerinde, çocukların günde 14 saat çalışarak dokuduğu halılar üzerinde eğlenilmektedir.

Üçüncü dünya, bizzat kendi içinde, diğer iki dünya ile olan münasebetini aksettirmektedir. Dünya görüşüne ilişkin, dinî veya ırkî türde zıtlıklar değil, zengin ve fakir arasındaki ilkel zıtlık, toplumu iki yarıya bölmektedir ki, bunların çıkarları birbirleriyle çatışmaktadır. Yarılardan biri, mevcut sosyal durumun muhafazası ve batılı endüstri ülkelerini mümkün olduğu kadar taklit etmek ve uygarlık bakımından onlara benzemek çabası içinde iken; öteki yarı, belli herhangi bir sistemi kendisine model almaksızın, yüzyıllarca eski olan iktisadî bağılılığı ve sosyal ezilişi üzerinden silkip atmaktan başka bir şey arzu etmemektedir. Komünist olmayan üçüncü dünyanın zengin tabakaları, yalnız kendi yurttaşlarının iktisadî alanda bağımlı (tabî durumda) oluşundan değil, aynı zamanda memleketlerinin bağımlı oluşundan da faydalanmaktadırlar. Sanayi ülkeleri ile işbirliği, onlara kuvvetli maddî çıkarılardan başka, imtiyazlar ve siyasî kilit noktalarının ele geçirilmesini de sağlamaktadır. Ancak bu tutum, onları, bu ülkelerin «iktisadî bağımlılığını olduğu gibi siyasî bağımlılığını muhafaza etmek amacı güdenler» in suç ortağı (hempası) durumuna düşürmektedir. Üçüncü dünyanın siyasî işlem yeteneği, doğulu ve batılı zıt kardeşleri bir masanın etrafına getirmeye kâdir olan ve o zamandanberi bu zıt kardeşlerin «dünya siyasî durumundaki gerginliği giderme» yolundaki bütün kararlarının arkasında kendisini belli eden ruhi sarsıntıdır. «Üçüncü dünya» kavramı ilk defa, bu ülkelerden biri olan Kızıl Çin'in kendisini Sovyet Rusya'ya bağımlı duruma getiren ipleri koparması ve kendi siyasî tasavvurlarını uygulayıp geliştirmesi ile ortaya çıkmıştır. Bunun hemen ardından, bütün kıtaların ezilen kavimleri, bu siyasî görüş ve tasavvurları, kendilerinin haline getirmişlerdir. Buna karşı tepki, bütün ideolojilere (ve onların farklı koyuluklarına) mensup olan zengin ülkelerin, fakirlere karşı bir cephe teşkil etmesi olmuştur. Başlangıçta birbirinden korkmaya dayanan «beraberce (birlikte) yaşama» (birbirinin varlığına tahammül etme) siyaseti, Kennedy ve Kuruçov idaresinde açıkça bu mahiyeti kazanmıştır.

BU MİLLİYETÇİLİK, ZENGİNİNE BENZEMEZ

Zengin dünyanın düşündüğü şekilde sömürgecilerin kaldırılışı, vaktivle sömürgecilik yapmış olan Devletlerin hakimiyetlerinin tasdik edilmesi ile sonuçlandırılmıştır. Böylece sömürgecilerin kaldırılışı, şekli bir hareket olarak kalmakta ve bu Devletlerin ne iktisadî ve ne de siyasî bağımlılığını ortadan kaldırmamak-

tadır. «Müstebit zalim hükümdarlar» ve «zulmetmekte aynı şekilde menfaati olan hükümetler» arasındaki suç ortaklığı sona erinceye kadar, üçüncü dünyanın mücadele e. derek zorla almağa kararlı olduğu hürriyet ile zengin dünyanın çıkarı çatışacaktır. Siyasî sevk ve idare haktan gelmeğe başlayınca, iktisadî bağılılığı siyasî tabî oluşun değiştirilmiş bir şekli olarak yine de devam edebilir.

Emperyalizm, eski sömürgecilerde, sadece şekli hakimiyetin elde edilmesi ile giderilemeyen siyasî ve iktisadî bağılılığı (gayri müstakil oluş) yanında, bu incelemenin üzerinde etraflı olarak duracağı damgalanmış bir bilinci de geride bırakmıştır. Yapılan telkine uygun olarak, bu ülkelerde, teknik bilimsel ileriliğin, kültürel üstünlükle bir tutuluğu, eski sömürgeciler halının kendi kendilerine yabancı hale gelmesi sonucunu doğurmuştur. Öyle ki, bu halk artık yabancı bir dil, yabancı bir kültür ve yabancı bir ruh içinde kendisini kavrayabilmektedir. Bu belirtiler (âraz) ile kendisini gösteren hastalık, iktisadî sektördekinden farklı olarak, iyileşme bakımından şimdilik herhangi bir ümide yer bırakmamaktadır.

Avrupalı ve özellikle Almanların büyük şüphe ile baktıkları üçüncü dünyanın milliyetçiliği ile, Avrupada yaşamış olan milliyetçiliğin çok az ortak yanı vardır. Sömürgecilerin ürettiği «mal»lardan biri olan «insan»dan, tek tek Gana'lı, Brezilya'lı, Kuba'lı ve İran'lıyı yaratma deneyidir bu! Bu milliyetçilik, ister üçüncü dünyanın dayanışması olarak ifadesini bulsun, ister antiemperyalist kurtuluş hareketlerinde savaş aracı olarak ortaya çıksın, muhakkak ki, sadece bir tepki olmanın ötesindedir, fakat bir asıl amaç da değildir: Tarihin henüz karşılamadığı bir bilinç istemidir.»

Bu kitabın başlığı «Bir geliştirilen ülke modeli: İran ve ya Hür Dünyanın Diktatörlüğü»dür.

AMERİKÂN VİZELİ DEMOKRASİ

Amerikan siyasetinin pençesinde iktisadî ve siyasî bağımsızlığını kaybetmiş olan bir ülkeye mensup Tarih Felsefesi Doçenti Bahaman Nirumand, bu görüşlerinde yalnız değildir. Bugün Batıda, sorun üzerine dürüst ve tarafsız eğilen birçok aydın ve birçok teşekkül tarafından benimsenmiş olan görüşler, yukarıda naklettiklerimize tamamen paralel düşmektedir. Amerikalıların az gelişmiş memleketlere yaptığı yardımın, «bu ülkeleri kendi bacakları üzerinde yaşayan bağımsız devletler hâline getirmeye» değil, tamamen bencil ve yanlış bir amaca yönelmiş olduğunu, gerçekleri teslim edebilme cesaretine sahip herkes artık kabul etmektedir. Amerikanın «askerî ve siyasî manda politikası»nın, «Üçüncü Dünyanın yarısını vesayeti altına alma hevesi»nin şallanıp, tüllenip sempatik bir hâle getirilmesinden başka bir şey değildir «Amerikanın askerî ve iktisadî yardım hakkabazlığı». Amerika, «verir» gibi görünerek, aşırı ölçüde alıp götürmektedir. Amerikanın sözde yardım için geldiği memleketlerden ki na zi Almanyası da Çekoslavakya, Polonyaya, Avusturyaya, Hollanda ve Belçikaya hep «yardım» için gelmişti! Çalıp götürdüğü ilk varlık, bu ülke-

nin «siyasî ve iktisadî bağımsızlığı»dır. İkincisi -ki birincisine sıkı sıkıya bağlıdır- «o ülkelerin sadece kendi halkının iradesine dayanan Amerikan vizesine tabî olmayan bir demokratik düzen yaratabilme imkânı»dır. Nihayet, «Amerikan müdahalesi ve dolay» az gelişmiş memleketlerde siyasî ahlâkı da geniş ölçüde alıp götürmekte, «satılık olmayı» bir fazilet hâline getirmektedir.

Bütün bunların son hedefi ise, geri kalmış memleketlerin «bütün imkânlarını, Amerikan büyük sermayesinin talan edebilmesini sağlamak»tır (3). Bu gerçekleri, merkezi Frankfurt'ta bulunan Batı Almanya Sosyalist Öğrenciler Birliği'nin bildirisinde Alman gençlerinin nasıl dile getirdiklerini de önümüzdeki YÖN sayılarından birinde belirteceğiz.

(1) «Amerikan halkı» demiyoruz. Sömürmeden başka hiç bir ölçü ve manevî değer tanımayan «Büyük Amerikan Sermayesi»nin kuklası durumunda olan «Amerikan siyaseti»...

(2) Bugün sunduğumuz ilk bölümden sonraki bölümlerden bazılarının başlıkları şöyledir: «II. Petrol ve Tarih veya Bir Millet Nasıl Satılır: 1) Feodal yeni devir. 2) Bir yarı sömürgecinin kuruluşu... 4) İran ekonomisinin tahrir edilişi... 6) İran - Amerikan münasebetleri. III. Şafağın kararları veya Amerikan gizli servisinde serbest seçimler: 1) Yılda 30 milyon ton, açlıktan kırılan halk. 2) İranın egemenliği için mücadele, 3) Amerika hakem olarak...

6) İran petrolüne boykot, 7) Mukaddes olmayan ittifak, 8) Musaddık'ın düşürülmesi hazırlanıyor, 9) Hakemlikten cellâthğa, 10) Para ile gerçekleştirilen (satın alınan) ayaklanma, VI. Şah M. R. Pehlevi: «Amerikanın inayeti ile İmparator» veya halk düşmanlarına verilen hükümet etme müsaadesi: 1) «Allah tarafından istenilen» kısıtlılık artı dolar, 2) Devletin muhalefetten kurtarılması, 3) Bir faciyanın tasdiki: Milletlerarası Konsorsiyum, V. Ticaretin meyvelerini veriş yahu ticaret olarak ihtilâl: 1) Açık kapı politikası, 2) Rüşvet ve irtikâbın enfastrüktürü, 3) Yine «Allah tarafından istenilen» Feodalite (derebeylik) 4) Çıkara dayanan hayırseverlik faaliyetleri, 5) Şanlı ihtilâl, VI. Truva atı veya az gelişmiş ülkelere yapılan kalkınma yardımının bereketi: 1) Çağımızın en büyük maskaralığı, 2) Yardım-kimin için, 4) «İran sınırsız avucumuzun içinde» (Rockfeller). VII. Yardım ve tedhiş (terör) veya pahalıya elde edilen istibdat... 3) Üniversite öğrencilerine karşı milis., 5) Dayakla düzen, 6) Bir ülkenin babası olan kişinin profili, VIII. Kuvvetin mahsulleri: 1) Avrupa, hastalık olarak, 2) Kanlı ihtilâl veya aklın ihtilâli.)

(3) Bizzat Amerikan kaynakları teslim etmektedirler ki, o büyük sermaye, hele Teksas petrol kralları-bir iki başkan hariç- Amerikan siyasetinin mutlak hâkimi (efendisi) durumundadır.

KİTAPLARINI SUNAR

BATICILIK, ULUŞÇULUK VE TOPLUMSAL DEVRİMLER

Yazan: Niyazi Berke 7.50 TL

YOKSUL ÜLKELER NASIL SOYULUYOR?

Yazan: Pierre Jalée Çev.: Selâhattin Hilâv 7.50 TL

SOSYALİZM VE İSLAMİYET

Yazan: Roger Garaudy Çevirenler: Doğan Avcıoğlu - E. Tüfekçi 4.— TL

SINIF AÇISINDAN AZ GELİŞMİŞLİK

Yazan: Yves Lacoste Çev.: Sevil Avcıoğlu 4.— TL

ASYADA MARKSİZM VE MİLLİYETÇİLİK

Yazanlar: H. C. d'Encasse ve S. Schram Çevirenler: Sevil Avcıoğlu ve Adil Aşçıoğlu 6.— TL

AMERİKÂN HARP DOKTRİNLERİ

Yazan: M. Fahri 12,50 TL

İsteme adresi:

YÖN YAYINLARI

P. K. 512 — İSTANBUL

İşveren Sendikalarının Tutumu

Engin ÜNSAL

YÖN, yayınladığı bir yazı ile Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun son faaliyeti raporundan bazı bölümler alarak işverenlerin sendikal düzeni konusundaki görüşlerini gün ışığına çıkardı. Gün ışığına çıkardı diyoruz, çünkü işveren sendikaları gerek federatif ve gerekse konfederatif düzeyde düşünce ve görüşlerini kamu o. yundan ve özellikle işçi sendikalarından büyük bir ısrarla saklamışlardır. Ülkemizde işveren sendikaları sendikal düzeni gerektirdiği açıktan mak. satılı olarak yoksundur. Bunun çeşitli nedenleri arasında işveren sendikalarını kamu oyununun denetiminden uzak tutmak ve yıpratmamak amacı başta gelmektedir.

Böyle karanlıkta kalarak sanayi ve işçi münasebetleri düzenindeki üç sacayağından biri olmaya çalışan işveren sendikalarının içinde buldukları düzen konusundaki görüşleri de elbet biraz karanlık olacaktır.

Özellikle Türkiye gibi ekonomik düzeni mutlu bir azınlığın imzasını taşıyan ülkelerde, mutlu azınlık sendikaları sendikal düzenin de tek yanlı işlemleri görüşünü savunacaklardır. Bu tek yanlı işleme olanaklarının ilki de karşılarında birleştikleri işçi sendikalarını ve onların hukuki dayanaklarını kötülemek ve kamu oyununda küçük düşürmektir.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonunun son faaliyeti raporu işte bu noktadan hareket ederek işçi sendikalarını 1963 yılından beri kanun dışı grev yapmakla suçlamaktadır. Türk adliyesine önemli bir saygısızlık olarak niteleyebileceğimiz bu suçlama işverenleri mizin işçi haklarına hiç saygı duymak istemediklerini açıkça ortaya koymaktadır. İşveren sendikalarının değinmedikleri bir gerçek, Türkiye'deki grev entanstitisinin - yapılan grevlerin sıklığının - çok düşüğe ve grev dolayısı ile iş günü kayıplarının gelişmekte olan ve hatta gelişmiş ülkelere kıyasla çok az olduğudur. Bu gerçek gözönünde bulundurulunca ülkemizde grevin çok sık başvurulan bir silâh olmadığı ortaya çıkar. Grevlerin bir, «hukuk anarşisi içinde» başlayıp yürüdüğünden ve sendikaların «hiç bir mes'uliyet hissi gözetmeksiz» grev yaptıklarından yakınmak İşverenler Konfederasyonunun büyük bir çoğunluğu 500 üre civarında ücretle yaşama ya ve yaşatmaya çalışan Türk işçisi ile alay etmesinden başka anlam taşımaz.

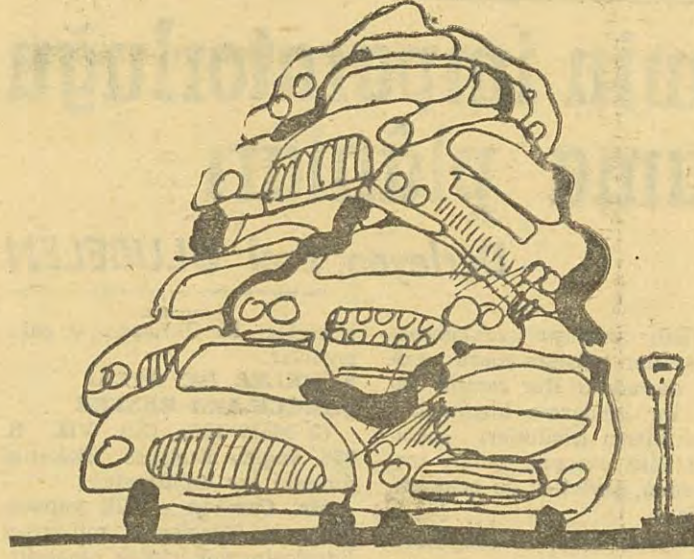
Türkiye en küçüğünden en büyüğüne kadar bütün işyerlerinde işçi maliyetinin toplam maliyet içindeki yerinin çok düşük olduğu bir ülkedir. İşletme maliyesinden anlayanlar için bir işyerinde işçi maliyetinin ancak yüzde yirmi civarında olması o işyerinde işçi değerinin ölçülmesi yönünden acı bir yüzdendir. İşyeri bilançolarında yatırımlar, amortisman, kâr ve sair giderler yanında işçiyeye yapılan ödemelerin küçüğüne ortada iken sendikaları sorumsuz-

ca greve gitmekle suçlamanın değerlendirilmesini okurlarımıza bırakıyoruz. Batı ülkelerindeki işletmelerde işçi giderleri hiç bir zaman toplam giderler içinde yüzde 60 dan az değildir. İşverenler Konfederasyonu bu gerçeği bilmeden düşük işçi maliyetini yükseltmek amacı ile grev yapan sendikaları sorumsuzca greve gitmekle suçlamaktadır.

Bu suçlamanın altında bir korkunun gizli olduğu gerçeğini işverenler çok iyi bilmektedirler. Grev işverenler için uykuları kaçıran bir sözcüktür. Grevle vurulan bir iş yeri kendi mal ve hizmetlerine yönelmiş talebi başkalarına kaptracaktır. Bu talep kayması grevle vurulan işyeri için önemli bir gelir kaybı demektir. Grevler çoğu zaman ve özellikle bizde ücret anlaşmazlıkları üzerinde çıkar. İşverenlerimiz yanlış olarak daha fazla kâr etmeyi işçiyeye daha az ücret vererek ya da ücret seviyelerini aynı tutarak sağlamak peşindedirler. İşletme metodlarını geliştirme, pazarlama usullerini değiştirme ve daha iyi idareci, daha kalifiye işçi yetiştirme konuları ile pek ilgilenmek istememektedirler. Böyle olunca kolay para kazanma ve bunu işçi sırtından yapma olanağını ortadan kaldıran sendika karşısında direnmeyi işverenler en çirak yol olarak buluyorlar.

İşverenler Konfederasyonu sendikaları politik grev yapmakla suçlayarak sanıyoruz önemli bir yanlışlık daha yapmışlardır. Şimdiye kadar yapılan grevlerin bir tekinin bile her hangi bir siyasî partinin amacına hizmet gayesi taşımadığını rahatlıkla söyleyebiliriz. Yapılan bütün grevler tek bir amaca yönelmiştir. Bu da işçinin insanca yaşama düzeyine çıkarılması gibi kutsal bir amaçtır. İşverenler Konfederasyonunu asıl korkutan sendikaların politika ile uğraşmalarıdır. İşverenler biliyorlar ki eğer sendikalar üyelerine politik bilinçlenmenin ham maddesini verirlerse sendikaların etki alanı genişleyecek, bu işe hiç de işverenlerin lehine olmayacaktır. Bugün ülkemizde ekonomik düzen gibi politik düzenin de sadece tek yanlı işlediği ispatlanmıştır. Bu çıkmazdan kurtuluşun işçi sınıfı için tek yolu, politik bilinçlenme ve potansiyel oy gücünü gerçekten işçiden yana olduğunu ortaya koymuş bir parti yararına kanalize etmektir. Sanayi ve hizmetlerde çalışan üç milyon işçi ve bunların karıları ya da kocaları ile birlikte bilinçlenme aşaması sonucu ortaya koyacakları altı milyonluk blok oy elbette kolay kazanç peşinde koşan çıkarıcıları tedirgin edecektir.

Diyeceğimiz odur ki ülkemizde sendikal düzen hukuka ve insan haklarına uygun olarak gelişmektedir. Her yeni düzen başlangıçta bazı eksiklikler gös terecektir. Zaman bu eksiklikleri elbette daha olgunlaştıracak ve düzeni yürüncesine gir mesini sağlayacaktır.

İKTİSATÇI GOZUYLE OTOMOBİL SEVDASI

Önemli bütün kısımları dışarıdan gelen Vehbi Koç'un «Anadolu»su ile «Otomobil yaptık» diye övünüldüğü şu günlerde, sosyalist olmayan ünlü Amerikan iktisatçısı Galbraith, otomobil üretimine hız veren Sovyetler Birliğini «Bu ne israf!» diye fena halde yermektedir. Hâlen Sovyetler Birliğinde özel araba sayısı 200 bindir. Bu rakam, 1970'te 800 bine çıkacaktır. Daha sonraki yıllarda birkaç milyona varacaktır. Amerikan iktisatçısı, bunu büyük israf saymaktadır. Galbraith'in sözleri şöyledir: «Özel otomobil imaline hız vermekle, son derece tehlikeli ve pahalı bir yola giriyorsunuz. Otomobilizmin dolaylı maliyeti, sizi israfa sürükleyecektir. Kara yolu, şehir yolu, ekstansif şehirçilik, park yerleri, hizmetler, havanın bozulması v.s.'nin muazzam maliyetini düşünlünüz». Galbraith, otomobil sevdasına yönelmekle, ABD'nin büyük bir hata işlediğini ve ondan çok daha hayati olan şehirçilik, eğitim, sağlık v.s. gibi kolektif hizmetlerin ihmal edildiğini kınınsındadır. Eserlerinde, ABD'nin bu hata hı gidişini şiddetle eleştirmiştir. Şimdi Sovyetlerin de aynı hatayı işledikleri kınınsındadır. Ama Sovyetler, bu yolda kararlı görünmektedir. Fransız iktisatçısı Michel Bosquet, meseleyi bir Sovyet iktisatçısıyla tartışmış, ona Galbraith'in görüşünü hatırlatmıştır. Sovyet iktisatçısının cevabı şöyledir.

— Haklısınız. Bizim şehirçiliğimiz pek parlak değil. Modern şehirçilik çok pahalı. Ve biz, henüz zengin bir mem leket değiliz.

— Ama herşeyi plânlıyorsunuz. Yirmi yıllık şehirçilik plânları hazırlamanıza ve bunları kademe kademe uygulamanıza ne engel var? Üstelik sizde arazi parasız. Bu, işleri kolaylaştırıyor.

— Teorik plânda haklısınız. Ama tatbikatta işler böyle değil. Yirmi yıllık plân kâğıt üzerinde kalacaktır. Daima âcil meseleler ortaya çıkar. Bu meselelere çare bulmaya çalışılıyor. Uzun vâdeli plân uyutuluyor.

— Ne gibi âcil meseleler? — Meselâ mesken, meselâ hizmetler. Yeter sayıda mağaza yok. Kuyrukta zaman

kaybediliyor. Meselâ kreşler. Sonra otomobil ve yollar.

— Otomobil herhalde bekleyebilir.

— Hayır. Karayolu irtibatına ihtiyacımız var. O halde otomobil gerekli.

— Doğrusu anlıyamıyorum. Bir plânımız var. Plâna göre yollar, kamyonlar, otobüsler yapabilirsiniz. Özel otomobil bekleyebilir.

— Hayır. Fiilen büyük asfalt yollar ve otostradlar yapılabilmesi için, önce bu yolların yapılmasını isteyen otomobilistler olmalı. Aksi halde, yolların yapılması geriye kalır. Öte yandan, otomobil istememiz tabii değil mi? Otomobil, hayat seviyesinin bir unsuru.

— Ama kreşler, hizmetler, mesken, şehirçilik de hayat seviyesinin unsurları. Batı Avrupada birçok sosyalist ve komünist, çok zengin olmayan bir ülkenin önce sosyal ve kolektif teçhizata ve hizmetlere yönelmesini doğru bulmaktadır. Eğer herkese rahat ve sağlığa uygun yaşama imkânı getiren mahalleler inşa ederseniz, bol sayıda konforlu ve sür'atli otobüsleri servise korsanız, otomobil sahibi olma arzusu azalacaktır. —Bizde bu lâflar çok söylen di. Kruşçov....

(Fransız iktisatçısı şöyle devam ediyor: Gerçekten Kruşçov, bireyci otomobilizmin sosyalizmle bağdaşmıyacağı tezini savunmuştu. Ona göre, taşıma ve gezi meselelerine kolektif çözüm yolları bulunmalıydı. Bol sayıda kiralık araba bulundurulmalıydı. İyi havalarda, şehirçiler, otomobil ve otobüsle dinlenme yerlerine gidebilirlerdi. Gittikleri yerlerde kiralık arabalar onları bekleyecekti. Şehirli araba kiralayıp kırlara açılabilir di.

Kiralık arabalar en ucuz tipte, çok basit araçlar olacaktı. Kırlara açılmak için saatte 120 kilometre sür'ate ihtiyaç yoktu. Saatte 60 kilometre yapan üstü açık, çok kullanışlı küçük otomobiller yeterliydi. Motosiklet ve scooter dahi ihtiyacı karşılayabilirdi. Ayrıca altı ay süren kiş sırasında, hiç bir şehirlinin köylere gitmediği muhakkaktı. Ama Sovyet iktisatçısı, bu teze karşıdır: — Kruşçov yanıyordu. İn-

santar, kendilerine ait otomobil istiyorlar.

— Elbet isterler. Zira bu isteği kaldırabilecek şey onlara verilmiyor.

— Anlamıyorsunuz. Bu, ekonomik bir mesele. Yüksek ücret alan milyonlarca teknisyen, mühendis, memur var. Paralarını harcayacak yer bulamıyorlar. Bu kısır bir para. Parayı tasarruf sandığına koyuyorlar. Bu parayla bir otomobil alabilmek için yıllarca beklemeleri gerekir. Eğer onlara otomobil verirsek, bu para ekonomiyi döndürecek ve ekspansiyona hizmet edecek.

— General Motors'un direktörü gibi konuşuyorsunuz. Hâlen ihtiyacımız bulunan kolektif teçhizatı yapmak için bu tasarrufu seferber etmekten sizi kim alıkoyuyor? (Şehirçilik, kreş, mağaza, park v.s.) gibi kolektif teçhizatın, yalnız yüksek ücretliler değil, bütün toplum yararlanacak.

— Bu, isabetli bir tercih olmayacak. Yüksek ücret alanın, parasından yararlanması gerek. Aksi halde ne diye kendini yorsun? Uzun yıllar okuduktan sonra, işçiden iyi yaşayamazsanız, bu sizi okuma ya, öğrenmeye teşvik etmez. Maddî avantajlar şart.

— Anlıyorum. Yalnız otomobilden başka maddî teşvikler yok mu? Otomobilizmin gerektirdiği altyapı masrafları muazzam. Bu vola girince, şehirçiliği, insanların yaşadığı yer açısından değil, trafik açısından düşünme zorunda kalacaksınız.

— Henüz bu noktaya gelmedik. Amerika ve İsveçte olduğu tarzda bir ifrata gitmeyeceğiz.

— Fransada da öyle deniyordu. Ama önce yüksek memurlara, mühendislere araba verildi. Sonra orta kademe arabadan yararlandı. Sonra ötekilere sıra geldi. Bu yola girilince, herkesin araba sahibi olmak istemesini engelleyemezsiniz.

— Yanlıyorsunuz. Bizde işçilere araba verilecek değildir. (Sovyet iktisatçısına çok garip bir sosyalist olduğunu söyledim, beraberce içten gül dük).

— Şaka bir yana, elbet biliyorsunuz ki, işçilere de otomobil vermek gereklidir. O halde kolaylık yolunu seçtiğiniz kınınsında değil misiniz? Özel arabanın sebebiyet verdiği «herkes kendisi için» tarzındaki sosyal davranışlar sizi korkutmuyor mu? Direk siyondaki adam, herşeyden önce, koltuğunda tecrit edilmiş bireydir. Motorunu öteki insanlara, topluma, bütün dünyaya karşı sürmektedir. Doğu Almanyalı bir dostum Paris trafiğini görünce haykırdı: «Bu insanlarla asla sosyalizm yapamazsınız».

— Siz bizim halkımızı tanımıyorsunuz. Bizim gençliğimizin ciddiyetini, öğrenmeye karşı susuzluğunu ve güzele aşkı görmeyi, hiç bir endişeye kapılmayacağını. Onların muafiyetleri vardır.

— Temenni edelim ki öyle olsun.

★

Bu konuşmayı, çok daha fakir bir ülkede otomobil sevdasının maliyetini hatırlatmak için sütunlarımıza aldık.

Emperyalizmin imparatorluğu parçalama plânları

Derleyen: Erol ULUBELEN

KONYANIN BİR KISIM EŞRAFININ İHANETİ

(11 Kasım 1919, Cilt: IV, S. 873, Amiral Sir F. de Robeck'ten Lord Curzon'a):

Ermeni ve Rum patrikleri birlikte beni İngiliz Eçiliğinde ziyaret ettiler. Mustafa Kemal'in, bir iş karıştırmadıkları sürece, hristiyanların hayatının güvenliğinde olduğunu söylediğini belirttiler. Fakat, «bu sorumsuz milliyetçi lidere kim inanır» dediler. Ayrıca, İzmir havalisinde evleri yandı ve yıkıldığı için evsiz barksız kalan müslümanların durumu bizi bir havli utandırıyor. Şimdi her tarafta milliyetçi adı altında çeteler türedi. Mustafa Kemal ve adamları, bütün yabancıların ve özellikle İngilizlerin gitmesini istiyor.

(28 Ekim 1919, S. 917,27 köşüğün eşrafından Konyadaki İngiliz yetkilisinin aldığı mektup):

... Kuvayı Milliye adı altında bir grup, müslüman ve hristiyanları öldürmektedir. Hayvanlarımız, elimizden alıyorlar, telgraf hatlarını kesip size naber vermeyi önlüyorlar. Bizim hükümetimiz zayıftır, milliyetçileri ezemez, milliyetçileri ezme yolunda İngiliz Hükümetinin bize yardım elini uzatması için yalvarırız.

Aşağıdaki köylerin eşrafı tarafından imzalanmıştır: Soğucak, Kovanlı, Hacı Yunuslar, Dumnu, Karabayır, Huluslar, Seyit, Giret Bekle, Sat, Yalnızca Kiraz, Elmağacı, Beybahin, Fakirler Tepesi, Ekitçe, Sarıca, Sarıstat, Akçapınar, Ahır, Güncegün, Ali Çerçi, Farma, Sorkom, Marvesti.

(11 Aralık 1919, S. 931, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a)

İngiliz birliklerinin Samsun'dan çekilmesi, milliyetçiler tarafından istisna edildi. Şimdi de demiryollarından çekilsek, bunu milliyetçiler bir zafer olarak ilan edeceklerdir. Mustafa Kemal'in kuvvetleri, bir köprüyü havaya uçurup bir treni tahrip ettiler. Mustafa Kemal'in İngiltereye ne kadar düşman olduğunu Harbiye Nezareti herhalde anlamıyor.

(12 Aralık 1919, S. 932, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a):

İzmirin Yunanlılar tarafından işgali, her tarafta protestolara yol açıyor. Tahkikat Ko-

misyonu uzaklaşır uzaklaşmaz, Yunanlılar müslümanlara eziyete başladılar. Her caminin başına bir jandarma koymuşlar. Yunanlıların işledikleri suçların ahlâki cezasını, onları teşvik eden devletler de çekeceklerdir.

(4 Ocak 1920, S. 992, Lord Curzon'un notları):

... Türkler Avrupadan atılmalıdır. Amerikalı Senatör Lodge'un dediği gibi, İstanbul Türklerden tamamen alınmalıdır. Bir veba mikrobu olan harpleri yaratan ve komşuları için bir küfür olan Türkler, Avrupadan silinmelidir.

MÜSLÜMANLIKTAN YARARLANMALIYIZ

(25 Aralık 1919, S. 1003, Mr. Ryan'ın raporu):

Milliyetçilik şimdi iki yola başvuruyor: Milliyetçi ol, çünkü islâmı kurtaracak tek yol odur. İslâma sâdik ol, çünkü senin millî varlığını kurtaracak tek yol odur.

Bazı kuvvetler ezilebilirse de, bolşeviklik ezilemez. Gerek islâm fikri, gerek bolşeviklik İslâm Dünyasında İngiliz hâkimiyetini mahvedebilir. Müslümanlığın çoktan unutulmuş meziyetlerini, biz meydana çıkaracak değiliz. Böyle olmakla beraber, din'i idealiymiş gibi gösteren çıkarıcı bir grubu, devletin yönetimine getirmeye çalışacağız. Panislâmizmi ezemeyiz. Bu, tıpkı Batıdaki milliyetçilik gibidir. Bizim şimdi amacımız bölmek, arkadaş gibi davranıp kazanmak ve sonra hükmetmek o'malıdır.

(6 Ocak 1920, S. 1011, Amiral Webb'den Lord Curzon'a):

Maliye Bakanlığı Fransızların yönetimine bırakılabilir. Borç işlerini ve bütçeyi onlar ayarlar. İktisat Bakanlığı İngilizlerde kalır ve şu bölümlere ayrılır: 1) Ticaret ve Sanayi 2) Madenler 3) Tarım 4) Ormanlık 5) Malzeme 6) Ulaştırma ve haberleşme.

Bunların her birinin başına bir yabancı müdür getirilir. Bütün bu müdürlere yardımcı bir Türk verilir ve bu sâyede durum kurtarılır.

(16 Ocak 1920, S. 1028, Amiral Webb'den Lord Curzon'a):

Bolşevikler, uygarlığa karşı savaşta Türk milliyetçileri ile işbirliği yapıyorlar.

(22 Ocak 1920, S. 1074, Amiral Webb'den Lord Curzon'a):

Bolşevikler, müslümanları

kendileri ile birleşmeye çağırıyorlar.

TÜRKLER DE ÖTEKİ ŞARKILARA BENZER

(3 Mart 1920, Cilt: VII, S. 358, İngiliz Dışişleri Bakanlığında bir toplantıda):

Mr. Cambon — İlk yapacağımız iş, Türklerin milliyetçi liderlerini yok etmek omalıdır. Türkler de öteki şarkılara benzerler: Başları ezilirse, sinerler. Sultana bu adamları tevkif etmesi için baskı yapalım.

Lloyd George — Sultana şöyle deriz: Biz bütün etleri alıyoruz, sen de birkaç kemikle yetin. Gerçekte Türkiyeden geriye ne kaldı? En zengin, en verimli topraklarımızın hepsi ve imparatorluğun yarısı gitti. Boğazlar da işgal edildi. Üstelik bütün giderleri Türkler ödeyecek. Şimdi Sultana müjde verir gibi, seni İstanbulda bırakıyoruz demenin anlamı var mı? Mustafa Kemal'e gelince. Yunanlıların dışında, Türkler herkesten dayak yediler. Kendilerinin üçte biri olan Bulgaristan tarafından bile dövüldüler. Türklerin ünü, yalancıdır. Müttefikler, hâlâ bu yalancı ün den dehşet duymaktadır. İngiltere, kendi payına düşeni yapmaya hazırdır. Türklerle ancak savaşarak başa çıkılabilir.

(10 Mart 1920, S. 450, aynı toplantıda alınan kararlar):

1 — İstanbul resmen işgal edilecek, bahane olarak, Türkiyedeki azınlıklara karşı kötü davranıldığı ileri sürülecektir.

2 — İstanbul Hükümetine 24 saat mühlet verilip Mustafa Kemal'i ve bütün kuvvetlerini dağıtması istenecektir. Aksi halde bu işi Yunanlıların yapacağı söylenecektir.

İSTANBUL'UN İŞGALİ

(16 Mart 1920, S. 506, Akşam üstü saat 4):

Lord Curzon arkadaşlarına, dışarda açıklanmamak kaydıyla, bu sabah 11'de İstanbul'un fiilen işgal edildiğini, Harbiye ve Bahriye nezaretlerine el konduğunu ve bütün ulaşımın kontrol altına alındığını, sıkıyönetim ilân olunduğunu ve karaya asker çıkarıldığını açıkladı...

Paris'ten arkeoloji uzmanları getirilerek bütün tarihi eserlere değer konacaktır. Değer tesbit heyeti şu kişilerden kuruludur: İngiltere adına Kumanan Hogarth, Fransa adına Prof. Cagnat, İtalya adına Sinyor Parabeni, Amerika adına Mr. Butler.

Tarihi ve artistik değeri o-

lan mallar alınıp götürülecektir. İtalyanlar, kendileri için istediklerinin listesini veriyorlar.

(20 Mart 1920, S. 570, Aynı konferans):

Lord Curzon — Türkler için askerlik mesleği artık tamamen kapanmıştır. Şüphesiz Türkler, askerlik yapmak isterlerse, başka bir yere gidebilirler. Fransız lejyonu onları kabul edecektir. Ama İngiltere, buna dahi karşıdır. Çünkü Türkler, öteki düşmanlarından farklıdır, başka bir yerde bile askeri terbiye görmeleri iyi değildir. Yeniden Türkiyede askeri bir dönem açılabilir.

(11 Mart 1920, S. 601, Mr. Cambon'dan Mr. Lloyd George'a «gizli» kaydı ile: Türklere verilecek cevaplar - Bu vesika açıklanmamıştır -):

Ek: 5 — Türkiye, Mısır, Sudan ve Kıbrıs üzerindeki bütün haklarından vazgeçecektir.

Ek: 6 — Türkiye, Libya ve Ege denizindeki bütün haklarından vazgeçecektir.

(3 Aralık 1920, S. 846)

Lloyd George — Bolşevikler ile milliyetçi Türkler arasında bir menfaat ayrılığı yaratmalı. Türk fikri Panturanizmdir, yani Türkistanı geri gitmek. İzmir ve Trakya'ya bakmazlar. Bu yüzden bolşevikleri tehlikeye ve kendi düşmanları görecektir. Mustafa Kemal'in bütün ihtirası Doğudadır. Şimdi Ermenistanı zaptetti ve bolşeviklerle arası açıldı. Türkler bize ihanet ettiler, Çanakkalede binlerce insanımızı öldü. Şimdi Türklerin ölümüne kim bakar?

(20 Aralık 1920, S. 550, Mr. Nicholson'un notu):

Şimdi bütün gözler, Ankara'da Mustafa Kemal ile bolşevik-

lerin yaptıkları anlaşmaya dikilmiştir... Türkiyeyi yüzyıldır Akdenizdeki savunma hattımızın ölü diye kabul ettik. Şimdi Türkiye çökmüştür.

(15 Mart 1920, S. 574, Mr. Wardrop'tan Lord Curzon'a):

Majestelerinin hükümeti, Türkler ile bolşeviklerin arasında mutlaka açmalıdır. Kafkasyadan bildirildiğine göre, Türklerle bolşevikler arasında bâriz bir rekabet vardır. Ve her iki tarafın da halkı yorgundur.

MİLLİYETÇİLER,

VATANLARINA

KÖTÜLÜK

EDİYORLAR.

(22 Şubat 1920, S. 4, Lord Curzon'dan Amiral Sir F. de Robeck'a):

Yunan ordusuna, Türklere taarruz etmeleri için gerekli emir verildi.

(23 Şubat 1920, S. 4, Amiral Sir F. de Robeck'den Lord Curzon'a):

Anadoludaki bütün hareketler, Mustafa Kemal Paşa tarafından millî hareketin parçaları olarak tertiplenmektedir. Müttefiklere hücum edenler, yalnız muntazam askerler değil, ayrıca milliyetçi çeteler de mevcuttur. Milliyetçiler, memleketlerine hiç de iyilik yapmıyorlar, kendi Sultanlarına ihanet ediyorlar. Halkın barış içinde yaşamasına engel olup müttefikleri kızdırıyorlar. Damat Ferit, milliyetçilere karşı asker göndermek istiyor. Bizim aldığımız kararlar boyun eğmeyen tek halk, Türklendir. Gelecek yazı

TÜRKİYEDEKİ GENEL DURUM HAKKINDA GENERALLERİN BİLDİRİSİ

BİR ADET

OPON

SIZI HUZURA KAVUŞTURUR

Boş yere ıstırap çekmeyiniz

OPON, baş, diğ, adale, lumbago, romatizma ve sinir ağrılarını teskin eder.

OPON, günde 6 tablete kadar alınabilir

VARLIK YAYINEVİ

Bu ay çıkan kitaplarını sunar:

1. Cep Dergisi (Dünyaya Açılan Pencere) sayı: 6. 3 lira.
2. Albert Camus: Veba (Çev. Oktay Akbal) roman, 6 lira.
3. Çağımızı Hazırlayan Düşünce (Yazan: Necip Alsan) 8 lira.
4. Aile Çevresi (André Maurois'dan S. Tiryakioğlu) roman, 4 lira.
5. Araba (Gogol'dan Çev. Nihal Y. Taluy) 3 hikâye 2 lira.
6. Beyaz Geceler (Dostoyevski'den Çev. Nihal Y. Taluy) 2 lira.

YÖN - 63

NEVZAT ÜSTÜN

TÜRKİYEDEKİ AMERİKA

Türkiyedeki Amerikan güçlerinin yaptıkları insanlık dışı davranışları anlatan kitap çıktı.

Fiyatı: 6 Lira

Genel Dağıtım:
Hür Dağıtım
İstanbul: Kida

YÖN - 78

Rus İhtilâlini Belgelerle Anlatan Kitap

DÜNYAYI SARSAN ON GÜN

John Reed

Bütün Kitapçılarda

AĞAOĞLU YAYINEVİ. Servisi

Mescit Sokak, Kurt İshani,

Çağaloğlu, İstanbul.

YÖN - 72

Halktan kopan şiir

Samim KOCAGÖZ

I — ÖNCE POLİTİKA

Masamın üstünde 8 ve 9 Nisan tarihli, İzmir'de yayımlanan, 1950 - 1960 arası koyu DP'li, 1961'den bu yana iyice koyu, kapkara APLi «Yeni Asır» gazetesi var. Bu gazetenin makalelerine, fıkralarına pek kulakasmayın: Örneğin Halûk Cansın dostumuz, Başbakanın Meclis Kürsüsünden «... her şeyi devletleştireceksiniz; peki vatandaşlar ne ile iştilig edecek?...» gibi sözlerine benzer fıkralar yazar. Yeni Asır'ın asıl başarılı yakası, -yazı işleri müdürü çok beceriklidir. Attığı manşetlerde, haberleri nahnacı keseri gibi kendisine yontabilmesidir.

8 Nisan tarihli Yeni Asır, sabahın saat sekizinde ikinci baskı yapmış. Birinci sayfada boydan boya «TIP'lilerin aşıklar gecesinde yumruklar konuştul!» manşeti altında bir resim: Polisler aşıklara savlet eden bir delikanlıyı zor zaptediyor; başka bir resimde «yuh» çeken bir delikanlı. Onun yanında sazı ile Aşık İhsanî.

İzmir'in Kemeraltı caddesinin deki Konak sinemasında yapılan aşıklar gecesinde halk, dinleyiciler aşıklara büyük sevgi gösterisinde bulunmuş, Ruhi Su'yu, Nesimî'yi, İhsanî'yi ayakta alkışlamıştır. Ama «aşıkların muhabbetinin» sonunda kızılca kıyamet kopmuş, tâ Kemeraltı caddesinden Konak Meydanı'na değin yumruklar konuşmuş, polis kavgayı yatıştırmış, sekiz kişiyi önce tutuklayıp sonra salıvermiştir. Ertesi günkü gazeteden yine Yeni Asır'dan öğreniyoruz ki, yumruklarını konuşturan Yüksek İslâm Enstitüsü öğrencileri, Milliyetçi, mukaddesatçı derneklerin ve de Komünizmle Mücadele Derneği'nin üyeleridir. Olay gecesinin ertesi, hızlarını alamamışlar, Aşık İhsanî'yi, Şarvanaltı Camiinin önünde çarşı içidir öldüresiye döğmüşler. Yine gazetede herhalde ibret için bastı İhsanî'nin bir resmi var, eli yüzü kan içinde. Ama döğenlerden bir haber yok: Tutuklanmışlar mı? Mahkeme verilmişler mi? Savcı ne yapmış? Yukarıda da dedik ya, bu gazete, haberlerini değerlendirmesini bilir... Baktım baktım şairin resmine, yüreğim kabardı; dudaklarımdan Pir Sultan Abdal'ın,

«Üçüncü ölmem bu hain,
Pir Sultan ölüdür dirilir!»
mısraları döküldü. Türkiye'de
1960'dan bu yana toplumcu ey-

lem, sosyalist eylem, kaç yol öldürülmek istendi; yine dirildi. Ashında canlı kanlı yaşamak, tadır. Yıllardır halkın şevkinin, sevincinin, şiirinin, üstüne üstüne giden, boğmak isteyen kim seler, her yerde, her toplantıda beş on kişiyi geçmiyor. Örneğin koskocaman bir sinema salonunu doldurmuş, candan gönülden sevgiyle şairleri dinleyen halkın canına, birkaç kişi çıkıp okumak istiyor. Keyfini kaçırıyor, aklını karıştırıyor; sonunda millet dayanamayıp şiir gecesini dayak gecesine çeviriyor. Adamlar da ertesi gün öfkelerini ni yalnız yakaladıkları şairden alıyorlar.

II — BİRAZ EDEBİYATA GİRELİM

Konak Sineması salonunu dolduran yurttaşlar, güzel güzel şairleri, aşıkları dinleyip alkışlarken, ortahğı - Yeni Asır Gazetesine göre - karıştıran nenden Aşık Nesimî'nin,

«Canla baş koymuşuz insan yoluna,
Hayvan kesmek gibi kurban gerekmez.
Evvelden bade-i aşk ile mestiz,
Yerimiz meyhane, mescit gerekmez!»

dörtlüğü olmuş. Elbette bu dörtlük bahane ortahğı karıştırmak için. Meyhane, mescit motifi halk şiirimizin -buna tarihçiler ladinini halk edebiyatı derler - en belli başlı motifidir. Örnekleri çoktur. Tâ İranlı şair Ömer Hayyam'dan gelir, bizim divan şairi Bağdatlı Ruhi'ye dek dayanır. Bir bir bu konuda örnek vermek uzun düşer. Kısaca herkesin tamam deyiverceği bir satır söyleyelim: Hani şu şarkılarda bile var; ne diyor Yesari Asım Bey? «Çıkmam Allah etmesin meyhaneden!» Bizim milliyetçi, ateşli mukaddesatçılarımızı ayaklandıran elbette Nesimî'nin «Yerimiz meyhane, mescit gerekmez!» sözü değildi. İhsanî'nin, «Partimizin bayrağı ni çekelim!», «Kimseyi dövemediğimize göre, sazımızı dövelim...» diyerekten söze, sohbet, şiire başlaması olmuştur. İhsanî'yi sahnede gören halk, ayağa fırlamış, alkış ayyuka çıkmıştır. E., milleti böylesine coşturan şaire ertesi gün, çarşının ortalık yerinde alâmeleinnas dayak atılmaz da ne yapılır(?). Hele bu usta şair,

«Korkuyorlar, korkacaklar,
korksunlar!
Geliyoruz, geleceğiz, yakındır!»
derse, adam deli divane olur.

Beni bile vapurda yakalayan özel sektörcülük taraflısı bir arka kadaş, yakama yapışıp, «Ne demek istiyor bu herif? Kim geli yormuş? Neden korkulacaktı?» diye sordu. Boynumu büküp, alçak sesle, «İşçi Partisi iktidara geliyor kardeşim...» karşılığını verdim. Arkadaş rahat bir nefes alıp yakamı bıraktı: «Ya!.. ben de komünistler geliyor, gelecek diye ayaklandınız sandım...» diye söylendi. Hani evvel zaman içinde Museviler, bir Müslümanı tenhaca yerde sıkıştırıp, «söyle bakalım, sizin din mi, bizim din mi daha üstün?» demişler. Adam boynunu bükmüş, var gücü ile «Sizin din, eskidir eskiiii!» diye bağırması. «Ya sizinki?» sorusuna, yine boynu bükük, alçak sesle, kısaca, «âli» karşılığını vermiş. Museviler «âli» sözcüğünü pek anlayamamışlar, sonra da sözcük küçümsenerek söylenmiş; adamı salıvermişler... Şimdi karşımıza geçip kapitalizm mi, sosyalizm mi? diye bağırıyorlar. Doğrusu sömürgecilik çok eskidir eskiiii! Esir alış veriş tâ Roma'dan eskidir. Sosyalizme gelince, «âli». Evet bugünkü halk şiirimizden söz etmek istiyordum.

III — BİRAZ DAHA EDEBİYATA GİRELİM.

Anadolu Türklerinden XIII. Yüzyıldan bu yana, şiir, halktan kopmamıştır. Türk Ulusu şiire düşkün, şair bir uludur. Sanatın, şiirin doğuşunun, Türk Ulusuna gelişinin efsanesi, hiçbir ulusta bulunmayan güzellikte «Ortaç» efsanesidir. (Bakınız: Orkestrra, sayı 26, 1 Mayıs 1965, Samim Kocagöz, Bir Türk Efsanesi, ORTAÇ.) Türklerde şiir sevgisi yüzyılların gerisine dek gider. Anadolu Türklerine gelince, XIII. Yüzyıldan bu yana Yunus Emre, Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal, Köroğlu, Dadaloğlu gibi şairler halk kitleleriyle sarmaş dolaştır. Bütün bu şairler halkın içindeki özgürlük özlemini -dine karşı, iktidara karşı çeşitli anlayış ve yöneden yansıtan sanatçılardır. Osmanlı döneminde halktan kopan, halka arkasını dönen şiir akımı, Divan Edebiyatı -Fuzulî'yi ayırmak iyi olur bunlardan - şairleridir. Sözü uzatmadan diyebiliriz ki, Osmanlı Devleti'nin yıkılması sırasında Halka dönen edebiyat, Divancıları bir kenara itmiş, Meşrutiyet sonrası halkçı akım, Nazım Hikmet ve Orhan Veli ile Halk Edebiyatı ile birleşen üstün bir düzeye varmıştır. Bu şairler sırasına Haşim'den başlayıp, Cahit Külebi'yi, Tarancı'yi, Cumalı'yi, Necatigil'i koymalıyız. Elbette Melih Cevdet, Oktay Rifat, bu sıranın şiir ve eylem olarak Orhan Veli ile birlikte savaşıdır. 1950 sonrası, Halk Edebiyatının geçen yüzyıllarda önde giden şairleri, bu sefer Nazım Veli havasının yörüngesine girmiş, yeniden halk şiirini canlandırmışlardır. Açık söylemek gerekirse, Halk şiirinin eski yüzyıllardaki şairlerinin büyüklüğünde bugün bir halk şairimiz yoktur. Olmasına da olanak yoktur. Çünkü bugün sanat, artık bir eğilimden geçme zorundadır. Halk şiirinin en iyi temsilcisi biraz aykırı görünecek ama bugün Hasan Hüseyin (Hüseyin Korkmazgil) dir. Artık halk şiiri ile daha doğrusu halkın deyişi ile bütün Türk şiirinin söyleyiş ayrılıkları arasında bir ayırım kalmamıştır. Aşık İhsanî, sazı ile söylediği şiirlerini, pekâlâ dergilerde yayınlamaktadır. Üstüne çullanan yobazları şikâyet ederken gazetecilere şöylecene demec vermektedir:

«Sen ey kaba kuvvet baştanba-

şa kör
Son demini yaşıyorsun bana sor:
Sosyalizm sel halinde geliyor,
Durdurmaya yetemezsin yetemez!»
Diyeceğim o ki, artık halk şiiri diye aydınların şiirinden bir şiir türü ayırmak olanağı kalmamıştır. Olsa olsa sazla söylenen şiirler, sazla şiir söyleyen şairler vardır. Bu şiir ve şairleri eleştirmeye kalkışacak değiliz. Yalnız,

«Ferman padişahın,
Dağlar bizindir!»
diyen Dadaloğlu'nun çizgisinde ve halkın yanındadırlar.

IV — BİRAZ DA MEMET FUAT'A ÇATALIM

Yine masamın üstünde «Yeni Dergi» nin Nisan sayısı var. Dergide Memet Fuat'ın Nazım Hikmet'in «Bugün Pazar» adlı şiirini inceleyen, bu şiirin yazılışını, geçirdiği düzeltmeleri yansıtan güzel bir yazısı var. «Bugün Pazar» şiiri Nazım'ın en güzel şiirlerinden biridir. İçinde insan yüreği çarpar. En azlı softalarımız bile bu şiirde komünizm propagandası olduğunu iddia edemez. Memet Fuat'ın haklı olarak incelemeyi den sonra en doğru biçiminde yazdığı kuruluşu ile önce bu güzel şiiri okuyalım:

«Bugün pazar.
Bugün beni ilk defa güneşe çıkardılar.
Ve ben ömrümde ilk defa gökyüzünün bu kadar benden uzak
Bu kadar mavi
bu kadar geniş olduğuna
şaşarak
kıvıldamadan durdum.
Sonra saygıyla toprağa oturdum,
dayadım sırtımı duvara.
Bu anda ne düşmek dalgalara,
bu anda ne hürriyet, ne karım.
Toprak, güneş ve ben...
Bahtıyarım...»

Bu güzel şiirini en doğrusunu bulup bize sunan, inceleyen Memet Fuat arkadaşımızın aynı derginin birinci sayfasında bir şiir yayınlamış -Yeni Dergi'yi yayan, düzenleyen Memet Fuat'tır ki akıllara durgunluk verir. Ondan sonra bir başkasının şiiri daha var şiir demek için

Memet Fuat'ın tanıklığına sığınmıyoruz. (Bu şırı ve şairlerin adlarını anamıyorum. On onbeş yıl önce şair olabileceklerini sanarak, yüreklendirmek için imzaladığım kitaplarımı, uçak postası ile bana geri gönderiyorlar. Şair olmak başka... Kimseyi kırmak istemiyorum.) Ey Memet Fuat kardeşim! Bu ne gelişme? Bugün edebiyatımızı toplumcu, iyici, güzelci edebiyatımızı nötralize etmek sevdasında olan -bilerek ya da bilme, yerek- bir topluluk var. Tıpkı Divan şairleri gibi şiiri halktan koparmak istiyorlar. Yine önümüzdeki ANT gazetesinin 4. sayısında Fethi Naci'nin düzenlediği, -daha önceki sayılarda yaptığı şiir soruşturması üzerine bir «şiir üzerine açık oturum» var. Bu oturumda halktan kopma -bu eğilimleri türlü sudan nedenlere bağlayıp, yeteneksizliklerini örtbas eden -sevdasında olan şiirleri -şairse, ler- savunuyorsun. Oturuma katılan ne Hilâv'ı, ne de Bezirci'yi kandıramamışsın. Söyle be kardeşim: Takma aslan yelelerinden yana mısın, yoksa şiirden yana mı? Savunduğun bu topluluk çok kısa bir zamanda güreşçi deyimi ile açık düşmüştür. (Asım Bezirci iyi anlatmış nedenlerini o açık oturumda.) Divan Edebiyatının şu kadar yüzyıllık geleneğini bile kimse benimsemeli mutlu azinlktan başka. Bugün halk şiiri, aydın şiiri diye bir ayırım yapmanın olanağı da ortadan kalkmaktadır. Gerçek Türk şiiri vardır ortada. Yukarıda adlarını andığım olumlu şairler gibi şairler, Nazım'lar, Orhan Veli'ler de her on yılda bir gökten zembille inmezler ya.. Nazım'ı, Orhan'ı bile daha halk kitleleri yeni yeni okuyup anlamakta, öğrenmekte. Korkmazgil'ler, İhsanî'ler bu yörüngeye başarı ile dolanmaktadır. Türk şiir geleneğinin yörüngesini daha da yükseklerden dolandıracak, yürütecek şairleri bekleyelim. Halk, şiirini yine kendisi getirecektir. Ey Memet Fuat kardeşim, Halktan kopma, yan şairleri bildiğinden, sevdiğinden hiç kuşku yok. Ama bize keçi boynuzu geveletmeye kalkışma!

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGILERLE
DEGERLENDIRIN!

**BASIN
ILAN KURUMU**

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :
Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul
Telefon : 27 66 00 - 27 66 01
Telgraf adresi : BASINKURUMU

LENİN PETROGİRAD'DA

Edmund Wilson

Türkçesi :

Can Yücel

Sosyalizmin düşünsel ve siyasal bir kavram olarak ortaya çıkışı. «Ütopya» Sosyalizmden, «Bilimsel» Sosyalizme geçiş. Sosyalist akımın Fransız ihtilalinden Rus ihtilaline kadarki gelişimi. Ayrıca, Marx, Engels, Lenin, Troçki, Babeuf, Fourier, Owen, Bakunin, Lassalle gibi sosyalist akım öncülerinin düşünsel ve siyasal çalışmalarlarıyla karmaşan hayat hikâyeleri.

AĞAOĞLU YAYINEVİ

Servili Mescit Sokak, Kurt İşhanı
Cağaloğlu, İstanbul

AP İKTİDARININ KIBRIS PLANI

Başlangıçta sert tepkiler gösterdiğimiz Gelo Plaza raporu, Washington'un usta sevk ve idaresi altında bugün Kıbrıs'ta uygulanmaktadır. Taksim ve federasyon görüşlerini kesinlikle reddeden rapor, Enosis kapısını açık tutmakta, fakat Adada iki cemaatin uzlaştırılmasını öngören bir «İntikal» döneminin geçmesini lüzumlu bulmaktadır. İşte şimdi Kıbrıs, bu intikal dönemini yaşamaktadır: ABD plânının gerçekleştirilmesinde bir ara en büyük engel gibi gözüken Makarios yumuşatılmıştır. Rumların lideri, artık NATO üslû Enosis tezini savunmaktadır. Adada bir NATO üssü kurulmasını endişeyle karşılayan dost Arap ülkelerini Makarios, «İngiliz üssü sizler için daha tehlikeliydi. Halbuki NATO üssünü sizlere karşı bir sıçrama tahtası olarak kullanmak mümkün değildir» diye yatıştırmaya çalışmaktadır. Bu sözler, Makarios'un Washington ile ilişkilerinin düzeldiğinin açık bir belgesidir.

Makarios'un NATO üssünü öven sözlerini, 16 Nisan 1967 günlü Ulus'ta Prof. A. Ş. Esmer şöyle yorumlamaktadır: «NATO üssü demek, şüphesiz Amerika üssü demek olacaktır. Yani Enosis karşılığı Makarios ve Atina, Türkiye'ye değil de, Amerika'ya tavis verecektir. Öyle anlaşılıyor ki, Amerika, Makarios ve Atina bu pazarlığı çoktan pişirmişlerdir ve Amerika perde arkasından oyunlarıyla Kıbrıs meselesini çıkmaza götürmüştür.»

Ankara'da ise, AP iktidarı, ilk günden beri Washington'un dümen suyunda bir çözüm yolu aramaktadır. Muhalefetin, özellikle Nihat Erim'in devamlı ısrarlarına rağmen, Çağlayangil, AP iktidarının federasyon tezine taraf olduğunu söylemeyi reddetmiştir. Taksimden sonra federasyon tezi de rafa kaldırılmıştır. Atina'da yetkililer, her Allahın günü «Enosis» diye beyanlar verdikleri halde, AP iktidarı Yunanistan'la ikili müzakereleri, Washington istediği için, sürdürmektedir. Yunan Genelkurmay Başkanının Türkiye'ye gelmesi ve iki ülke arasında NATO işbirliğinin sıklaştırılması, artık normal sayılmaktadır. Bu arada ki plânın en önemli tarafı budur. Adada iki cemaatin yakınlaşmasının zemini hazırlanmaktadır. Yakınlaşmanın ilk şartı, tabiiyle, «müfrit unsurlar» ın temizlenmesi, Washington Plânını günü geldiği zaman itirazsız kabul edecek kişilerin iş başına gelmesidir. ABD'nin ileride kesin anlaşmaya varılmasını istediği gün, Kıbrıs Türk Cemaatinin plânı önceden kabul etmesi istenmektedir. Bu takdirde Demirel ve Çağlayangil, Parlâmentonun karşısına çıkıp «Varılan anlaşmayı, Adadaki Türk Cemaati benimsemiştir. Onların kabul ettikleri bir çözüm şekline nasıl itiraz edilebilirsiniz beyler?» diyebilecektir.

Çağlayangil, Makarios ile uzlaşabilecek itaatkâr lideri Fazıl Küçük'ün şahsında bulmuştur. Bir Türk diidahasından, taksim ve federasyon tezlerinin kabulünden tamamen ümidini keşen Fazıl Küçük ve ekibi, hiç değilse kendi durumlarını kurtarma çabasındadırlar. Bunun da, Washington - Londra - Ankara ve Makarios'un güvenini kazanmakla mümkün olduğunu çok iyi bilmektedirler. O kadar ki, Fazıl Küçük ekibi Adada artık Rum Radyosunun övdüğü kişiler hâline gelmişlerdir! Yerilenler, Kıbrıs'ın kaybedilmesine tahammülsüzlük gösteren mücahitlerdir. Bu mücahitler, aynı zamanda Ankara ve Fazıl Küçük tarafından da yerilmekte ve onların adım adım tasfiyesine gidilmektedir. Öte yandan, her derde deva sayılan «zaman» ın son mukavemetleri kıracağına, artan bezginlik ve ümitsizliğin Küçük ekibine yardımcı olacağına inanılmaktadır.

İşte Kıbrıs'ta hâlen oynanan oyun budur. Türk üniversitelerinde gitmiş mücahitlerin hazırladığı uzun rapora dayanarak, bu oyunu Türk kamu oyununa duyurmayı görev bildik.

ÇAĞLAYANGİL'İN «DONDURMA» SI
Çağlayangil'in Parlâmento'da «Zamanın kimin lehinde çalıştığı bilinemez» iddiasına rağmen, Kıbrıs'ın vatansever aydınların çizdiği tablo, zamanın kimin lehine çalıştığını açıkça göstermektedir. Ancak Makarios'un izni ile Anavatanla irtibat kurabilen Türk Cemaati, tam bir muhasara içindedir. Sa-

Kıbrıs mücahitlerinden bir grup

hiller, Yunan askeri tarafından tutulmuştur. Kendi gücü ile Besparmakları savunan Türk mücahitleri Girne'ye inememiş, Magosa limanı Türk silâhlısının gözetimine rağmen, Makarios'un elinde kalmıştır. Leymosun, Larnaka kendi hâline terk edilmiştir. Lefkoşe tam bir kuşatma altındadır. Lefkoşe'nin Adanın öteki bölgeleriyle ilişkisi, Makarios'un iznine bağlıdır.

Kıbrıs Cumhuriyetine Makarios hâkimdir. Makarios, hava alanı, liman, ana cadde, posta, telefon, telgraf merkezlerini işgal etmiş, Cumhuriyet bütçesinin üstüne çöreklenmiş, içte ve dıştaki Cumhuriyet teşkilâtına sahip çıkmıştır. İsteğince Yunan askerlerini Adaya sokarak durumunu güçlendirmiştir. Makarios, hâlen bu kuvvetli durumunun rahatlığı içindedir. Türk Cemaatini yıldırarak Adadan uzaklaştırmaya ya da biktirarak boyun eğdirmeye çalışmaktadır. Birçok ihtiyaç maddesini, «yasak maddeler listesi» ne alarak Türklerin sıkıntılı durumunu arttırmaktadır. Yeni inşaat yapılamamaktadır. Yakıtsızlıktan bazı işyerleri âtil durumdadır. Türk tüccara ithalat izni verilmemektedir. Adada seyahat engellenmektedir. 3,5 yıldan beri iki kilometrelik Türk toprağından dışarıya tek adım atamayanların sayısı, Türk nüfusun yüzde 90'ını bulmaktadır.

Türk Değişirme Birliği dahi, Adaya, Hariciyemizin aksini iddia etmesine rağmen, Makarios'un müsaadesiyle ve çok sıkı bir aramadan geçerek girmektedir. Kıbrıs'taki Türk Alayı, Lefkoşe yakınlarında üslenmiştir. Hiç bir olaya karışmamaktadır. Prof. Ahmet Şükrü Esmer'in 6 Nisan 1967 tarihli Ulus'ta yazdığı üzere, 1959 Antlaşma. rından elde tutulabilen yalnızca bir birlik değiştirmesidir: «Zürih ve Londra Antlaşmalarından geri kalan, yalnız bu birlik değiştirmesinden ibarettir. Makarios, Yunanistan'ın da desteği ile, antlaşmanın öteki hükümlerini yürürlükten kaldırmıştır. Artık Zürih ve Londra Antlaşmalarıyla Kıbrıs Cumhuriyeti tarihe karışmıştır. Makarios onun yerine yeni bir rejim kurduğu iddiasındadır. Ve ne yazık ki Makarios'un elçisini kabul etmekle biz de bu rejimi yarı tanımış, durumdayız.»

AP iktidarı, bir süre önce Türkiye'ye çağırılan bir Kıbrıs heyetine, durumun dondurulacağını, Kıbrıs Türkünün geleceğe hazırlanması için bunun şart olduğunu söylemiştir. Adaya, Devlet Plânı Teşkilâtı temsilcileri de dahil, birçok heyet gidip gelmiştir. A yak üstü temaslarla Türk Cemaatinin Rumlar karşısına bir ekonomik güç olarak çıkması için soruşturma yapılmıştır. Halbuki durum donmuyor, Makarios adım adım Türk Cemaatinin direnme gücünü her alanda kemiriyordu. Kıbrıslı Türk aydınları, bu durumu, raporlarında şu sözlerle dile getirmektedirler. «Demirel ve Çağlayangil, Makarios'un karşısına ayaküstü plân-

larla çıkarak, Kıbrıs Türküne bilmem kaç senesinde Rum halkını dize getirmeyi vaad etmekteydi. Aslında Gelo Plaza raporunun emirlerine uyulmaktadır. Durumu normalleştirme perdesi arkasında, Makarios'un Adaya hâkim olabilmesi kolaylaştırılmaktadır. Dondurma politikası, istense de, istenmese de, Makarios'a yaramaktadır.

İki kilometrelik topraklar üzerinde, her türlü inşaat malzemesinin içeriye sokulması yasakken, kalkınmadan ve Türk toplumunun güçlendirileceğinden söz etmek gülünçtür. Ama sen, uçakla çimento atarsın, ithal izni verilmeyen maddeleri zorla Adaya sokarsın, Türklerin gelir kaynağı olan tütününü satın alma yolunu bulursun, o zaman dondurma politikasına bel bağlanabilir. Durum, tam tersidir.»

«Kıbrısta sükûneti kurduk, daha ne istiyorsunuz» sözleriyle Demirel'in de pek övündüğü «Dondurma Politikası» na rağmen, Sunay'ın Amerika gezisi sırasında, Makarios'un silâhlı askerleri bir Türk köyüne saldırmıştır.

BAKANIN BEL-COLA FABRİKASI

Dondurma politikasının, Adayı, bıkınlık ve bezginlik içinde adım adım kaybetme ve Makarios emrivakisine boyun eğme anlamına geldiğini, Türk Hariciyesinin bilmemesine imkân yoktur. Bu gerçek iyi bilindiği içindir ki, Adada doğruları söyleyenlerin tasfiyesine ve emir kullarının baş tacı edilmesine yönelinmiştir.

Adada bu politikayı son günlere kadar Maslahatgüzar Özdemir Benler yürütmüştür. Türk Cemaati ile pek az temas eden Benler, Fazıl Küçük'ün karargâhı, Amerikan Büyükelçiliği ve Türk Alayı karargâhı arasında mekik dokuyarak bu politikayı uygulamıştır. İlk adım, Makarios ile uzlaşma politikasına karşı çıkan mücahitlerin lideri Kemal Coşkun'un tasfiyesi olmuştur. ABD Büyükelçisi, Larnaka petrol depoları infilâkından beri, Coşkun'un geri alınmasını sağlamaya çalışmaktaydı. Hariciyemizin tutumunu tasvip etmediğini belirten ve mücahit taleplerini zaman zaman Ankara'ya ileterek Hariciyeyi güç durumda bırakan Coşkun'dan iktidar da kurtulmak istemektedir. Fazıl Küçük ve Makarios da aynı isteği paylaşmaktaydılar. Kemal Coşkun, bu şartlarda geri alındı. Bir mücahidin vurulma olayı, Ankara'da kulaktan kulağa fısıldanarak, Kemal Coşkun meselesinde muhalefetin tepkileri frenlendi. Böylece Fazıl Küçük'ün uzlaşma politikası önündeki büyük bir engel kalkmış oldu.

Küçük'ün cevresi uzlaşıcı kişilerle doludur. Küçük'ün müsteşarı Cemal Müftüzade. İngilizlere ve Rumlara vankınlık ile tanıyan bir kişidir. Müftüzade, bütün idarî teşkilâta, İngilizlerce güvenilen kişileri getirmeyi başar-

mıştır. Savunma Bakanı Osman Örek, Çağlayangil'in «dondurma» politikasının şampiyonlarından. Hariciye, Örek'i «Müspet adam» saymaktadır. Sağlık Bakanı Niyazi Manyera ise, tatlı kârlar getiren Bel-Cola fabrikasına çok daha ilgilidir. Manyera'nın Bel-Cola fabrikası, gazozcu Türk esnafını iflâsa mahkûm ederek Türk Cemaatinin kalkınmasına büyük hizmet yapmaktadır!

Türk mücahitleri, raporlarında, Küçük grubuna «İngilizci ekip» adını vermektedir. İngilizci ekip, Kıbrıs Rum Radyosu tarafından sık sık övülmektedir! Radyo, onlardan «Halkın istediği adamlar» diye söz etmektedir. Bu övgü dahi, Adada oynanan oyunun içyüzünü göstermeye yeterlidir. Kıbrıs Rum Radyosunun bir de «katiller», «Türk halkını ezenler», «ayrı devlet kurmak için Kıbrıs'ı kana bulayanlar» diye saldırdığı kişiler vardır. Bunlar, Kemal Coşkun, Rauf Denктаş, Şemsi Kâzım, Erol Kâzım, Turgut Sökmen, Yüksel Özen, Akça Efdal, Salih Çelebi-oğlu, Halil Paşa, Kemal Şemi, İsmet Kotak, Burhan Nalbantoğlu, Hâzım Remzi, Necdet Önel, Fırtına Efe, Türüncü v.s... gibi kişilerdir. İşin acı yanı, Rum Radyosunun bu aleyhte yayımının, bazen mücahitlere ait sırları vermek pahasına, İngilizci ekip tarafından beslenmesidir.

DENKTAŞ MESELESİ

Elçilik Müsteşarı Nusret Aktan'ın «Kemal Coşkun'un gitmesini Amerika, lılar da istemişti. Siz mi mâni olacaksınız» sözleriyle gidişini Türk Cemaatine duyurduğu Kemal Coşkun'un ayrılmasından sonra, Makarios'la uzlaşmayı reddeden ve uzlaşıcı Küçük ekibinin karşısına dikilen mukavemetçi grup, Rauf Denктаş'ın Adaya gönderilmesini istemiştir. Ne var ki, gerek Türk Hariciyesi, gerek Fazıl Küçük, Rauf Denктаş'ın dönüşüne kesinlikle karşıdırlar. Fazıl Küçük ekibi, «Denктаş dönerse, Ada Türkleri parçalanır» görüşünü Hariciyeye iletilmişlerdir. Hariciye de, uzlaşıcı havayı bozabilecek ve Fazıl Küçük'e kolayca kabul ettirilebilecek bir Kıbrıs anlaşmasını reddedebilecek bir kişinin Adaya dönmesini tehlikeli bulmaktadır. Amerika ve Makarios'un, Denктаş'ın gelişine karşı büyük tepki gösterecekleri muhakkaktır. Bu sebeple Denктаş'a Ankara'da uslu uslu oturması gereği hatırlatılmıştır. Mukavemetçilerin en aktif unsurları da yavaş yavaş dağılmaktadır. Birçok mücahit, «tahsillerini tamamlama» gerekçesiyle geri çekilmiştir. Şimdi Kıbrıs'ta Zafer gazetesi etrafında toplanan mücahitlerden kurtulma çareleri aranmaktadır. Zafer, gerekince, Türk Hariciyesini yalanlamakta ve Fazıl Küçük ekibini eleştirmektedir. Küçük ekibi, Haftalık Zafer'in okumasını engellemek için, piyasaya çıkarken gazeteyi satın almaktadır. Ama mücahitler, ikinci baskı yoluyla, bu klâsik oyunu bozmaktadırlar. Ayrıca dâvalarını, Türk basınında duyurmayı başarmaktadırlar. Bu davranışlar, Ankara'da sınırlılık yaratmaktadır. Ankara, her şeyi günlük güneşlik gösterme çabası içindedir. Kıbrıs'taki Rum saldırılarının Türkiye Radyolarından verilmesi dahi, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay yetkilileri tarafından yasaklanmıştır. TRT, bundan böyle, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmayın tasvibi olmadan Kıbrıs'la ilgili haber veremeyecektir! Bu ölçüde bir uzlaşma ortamı içinde, sonuna kadar mukavemetçi grubun, nasıl bir rahatsızlık konusu teşkil ettiği açıktır. Öte yandan, mukavemetçiler de, AP iktidarına ve Fazıl Küçük ekibine bütün güvenlerini yitirmişlerdir. Günün birinde, Fazıl Küçük'ün he-men kabullenebileceği bir oldu bitti ile karşılaşabilecekleri endişesidir ki, onları, Denктаş'ın liderliğini ileri sürmeye itmektedir. Raporda mukavemetçi aydınlar, bu hassasiyetlerini şöyle belirtmektedirler: «Liderlik konusunda niçin hassasız? Çünkü istenilen, Dr. Küçük ve ekibi eliyle, Türk çikarına olmasa da bir çözümlü, Kıbrıs Türkleri adına imzalanabilmektir. Mukavemetçiler, bunun için Denктаş'ı istemekte, bunun için Hariciyeye karşı durmaktadırlar.»